

**UCHWAŁA NR LXII/586/23
RADY MIEJSKIEJ W CZERWIONCE-LESZCZYNACH**

z dnia 10 lutego 2023 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy i Miasta Czerwionka-
Leszczyny na lata 2023-2026**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 40), oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840)

Rada Miejska w Czerwionce-Leszczynach uchwala:

§ 1.

Przyjąć „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny na lata 2023-2026”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Bernard Strzoda

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA CZERWIONKA-LESZCZYNY NA LATA 2023-2026

ZAWARTOŚĆ

1. Wstęp	3
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	6
3.1. Podstawowe normy prawne dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce:	6
3.3. Międzynarodowe dokumenty określające zasady ochrony dziedzictwa kulturowego:	14
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	15
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	15
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	17
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	17
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	24
6. Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego gminy i miasta Czerwionka- Leszczyny.....	28
6.1. Krajobraz kulturowy	29
6.2. Zabytki nieruchome	39
6.2.1. Architektura sakralna (w tym elementy małej architekt. – krzyże kamienne Męki Pańskiej).....	40
6.2.2. Architektura rezydencjonalna z założeniami zieleni	46
6.2.3. Zabudowa mieszkaniowa.....	53
6.2.4. Zabytki przemysłowe	54
6.3. Zabytki ruchome.....	55
6.4. Zabytki archeologiczne.....	56
6.5. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków.....	57
6.2. Dziedzictwo niematerialne.....	66
7. Analiza szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego gminy	69
8. założenia programowe dokumentu.....	71
9. Instrumentarium realizacji Programu Opieki nad Zabytkami	79
10. Monitorowanie realizacji Programu Opieki nad Zabytkami	79
11. Źródła finansowania Programu	81
12. Postanowienia końcowe	87
13. Załączniki	88
14. Spis fotografii	99

1.WSTĘP

Dziedzictwo kulturowe każdego narodu to materialne świadectwo jego przeszłości, wartości przyrodnicze oraz dobra niematerialne, przekazywane nam przez przodków, które tworzą naszą grupową, narodową i etniczną bądź religijną tożsamość. Szeroko pojęte dziedzictwo kulturowe materialne i niematerialne, w relacji z historią narodu oraz otoczeniem powinno być chronione, jako dobro narodowe danego społeczeństwa. Skomplikowana problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego wymaga strategicznego zarządzania. Obowiązująca w Polsce od 2003 r. ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami będąca podstawowym aktem prawnym, w całości poświęconym kwestii dziedzictwa kulturowego odróżnia ochronę zabytków, która ma być sprawowana przez organy państwowe i opiekę nad zabytkami, sprawowaną przez właścicieli i użytkowników zabytków.

Narzędziem umożliwiającym realizację powyższych założeń są programy opieki nad zabytkami – dokumenty określające całościowo problematykę dziedzictwa kulturowego i problemów związanych z jego ochroną na danym terenie. Podstawą do powstania programów są rzetelnie opracowane i stale aktualizowane gminne ewidencje zabytków, które umożliwiają prowadzenie przez władze samorządowe efektywnej polityki na polu ochrony dziedzictwa.

Na potrzeby niniejszego opracowania wykonano terenowe badania, poszerzone o kwerendy archiwalne, których efektem są karty adresowe wszystkich obiektów już ujętych i proponowanych do ujęcia w Gminnej Ewidencji Zabytków, opatrzone aktualną fotografią oraz informacjami o stanie zachowania i pilnymi postulatami konserwatorskimi, zgodnie z aktualnym Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o prowadzeniu ewidencji zabytków, zgodnie z nowym wzorem gminnej karty ewidencyjnej. W opracowaniu wykorzystano treści „niezmienne” zawarte w ostatnim Gminnym Programie Opieki na Zabytkami Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny na lata 2019-2022.

Niniejsze opracowanie stanowi kolejny już dokument podejmujący problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny. Obecny Program, zbieżny w założeniach z poprzednimi dokumentami, stanowi ich aktualizację, dostosowując założenia do nowych okoliczności i zmieniającej się rzeczywistości prawnej, finansowej, społecznej.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązek opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wynika z **Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**. Jest to podstawowy akt prawny regulujący opiekę nad zabytkami w Polsce, kwestie związane z ochroną i zarządzaniem dziedzictwem kulturowym – zarówno materialnym, jak i niematerialnym. Artykuł 22 w/w ustawy nakłada na władze administracji publicznej obowiązek prowadzenia wojewódzkich i gminnych ewidencji zabytków, które stanowią podstawę do opracowania lokalnych programów opieki nad zabytkami i dalej stanowią podstawę do wprowadzenia zapisów odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego w studiach uwarunkowań przestrzennych i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (ustawa art. 18 i 19).

Zakres obowiązków władz samorządu terytorialnego wszystkich szczebli związanych z opracowaniem i realizacją programu opieki nad zabytkami precyzuje artykuł 87 ustawy. Wg zapisów tego artykułu, Burmistrz Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny sporządza na okres 4 lat Program Opieki nad Zabytkami. Program po uzyskaniu pozytywnej opinii Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach, podlega uchwaleniu przez Radę Gminy i Miasta i z dniem podjęcia uchwały wchodzi w życie. Dokument ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Realizacja programu podlega ocenie, której efektem jest sporządzane co dwa lata sprawozdanie, przedstawiane na sesji Rady Gminy.

Niniejszy Program jest już czwartym takim dokumentem. Szczegółowe cele niniejszego opracowania określa art. 87, ust. 2. cytowanej ustawy, tj.:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Celem programu opieki nad zabytkami jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego oraz powiązanie ochrony zabytków z ochroną środowiska naturalnego. Zapisy Programu powinny skutkować poprawnym i skutecznym zarządzaniem zasobami dziedzictwa kulturowego gminy w kierunku poprawy stanu jego zachowania, zwiększenia możliwości adaptacji i rewaloryzacji obiektów i obszarów, jak również dostępności dla mieszkańców i turystów. Bardzo ważnym aspektem opieki nad zabytkami jest edukacja i rozwój świadomości społeczności lokalnych w tym zakresie.

Gminna ewidencja zabytków, stanowi jeden z materiałów wyjściowych do opracowania programu opieki nad zabytkami oraz podstawę do prowadzenia planowych działań konserwatorskich na terenie danej gminy. Zgodnie z ustawą wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. Zgodnie z zapisami, w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków,
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,

- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego, co nakłada na władze gminne obowiązek jej okresowej aktualizacji, w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

3.1. PODSTAWOWE NORMY PRAWNE DOTYCZĄCE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W POLSCE:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z 2001 r. Nr 28, poz. 319, z 2006 r. Nr 200, poz. 1471 oraz z 2009 r. Nr 114, poz. 946) – art. 5, art. 6 ust. 1 ustawa zasadnicza stanowi fundament m.in. systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce: „Rzeczpospolita Polska [...] strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), [...] stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6. ust. 1), oraz że każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa Ustawa (art. 86)”,

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U z 2022 r. poz. 840). Jest głównym aktem prawnym regulującym opiekę nad zabytkami w Polsce. Pierwotny dokument podlegał wielu zmianom, dostosowującym dokument do bieżących wymogów formalno-prawnych i użytkowych. Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, a także organizację organów zajmujących się ochroną zabytków. Precyzuje również podstawowe pojęcia i zagadnienia związane z ochroną dziedzictwa kulturowego.¹

¹ Art. 3. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – wyjaśnia pojęcia ustawowe:

- 1) zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami - instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie - działania mające na celu wyekspozowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie

Ustawa rozróżnia ochronę zabytków, która ma być sprawowana przez organy państwowe i opiekę nad zabytkami, sprawowaną przez właścicieli i użytkowników zabytków.

Zgodnie z ustawą (art.4). ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast opieka nad zabytkami (art. 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) sprawowana przez właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 6) definiuje zabytki objęte ochroną i opieką²: zabytki

historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;

13) historyczny zespół budowlany - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;

14) krajobraz kulturowy – postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana

w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;

15) otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

² 1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

nieruchome i ruchome, archeologiczne, nazwy historyczne, geograficzne, tradycyjne.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Art. 7) wskazuje formy ochrony zabytków do których należą:

- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 17. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadza zakazy i ograniczenia w parku kulturowym³

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 *materiały biblioteczne* ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479),

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) instrumentami muzycznymi,

e) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

f) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

³ 1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;

2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;

3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa

Rozporządzenia ministerialne do Ustawy

Działanie Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami precyzują akty wykonawcze zawarte w rozporządzeniach ministerialnych:

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 roku w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytków wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. 2017 r poz. 1674),

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 lipca 2017 r. w sprawie sposobu ustalenia wysokości i rozliczenia dotacji celowej na wyposażenie w zabezpieczenia techniczne pomieszczenia, w którym będzie przechowywany zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. 1017 poz. 1384),

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz. U., 2017 poz. 928),

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r. Nr 118, poz. 1233),

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobu ustalenia wymagań dotyczących nowej zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. z 2003 r., Nr 164, poz. 1588)

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2019, poz. 1886),

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie zakresu projektu miejscowego planu rewitalizacji w części tekstowej oraz zakresu i formy wizualizacji ustaleń miejscowego planu rewitalizacji (Dz. U. 2016 poz. 1032),

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestr zabytków (Dz. U. 2004 nr 30 poz. 259),

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 roku w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa, robót budowlanych, badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 r. poz. 81).

publicznego, z zastrzeżeniem **art. 12** *informacja o ochronie zabytku* ust. 1;

3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;

4) składowania lub magazynowania odpadów.

2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973, 2127 i 2269).

Inne ustawy poruszające kwestię ochrony dziedzictwa kulturowego:

Ustawa tzw. Krajobrazowa⁴ - stanowi dodatkowe narzędzie dla samorządów pomocne w ochronie historycznych krajobrazów kulturowych. Ustawa wprowadza m.in. konieczność przeprowadzania na poziomie regionalnym tzw. „audytów krajobrazowych”, w których zostaną zdefiniowane tzw. obszary krajobrazów priorytetowych - krajobrazy szczególnie cenne dla społeczeństwa, ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne.

Ustawa rewitalizacyjna⁵ - określa zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji obszarów miejskich, w szczególności zdegradowanych. Przy sporządzaniu gminnych programów rewitalizacji w przypadku, gdy jest to uzasadnione specyfiką obszaru rewitalizacji występuje się o zaopiniowanie dokumentu do wojewódzkiego konserwatora zabytków – w zakresie form ochrony zabytków (art. 17 ust. 2). Rada gminy ustanawia na obszarze rewitalizacji Specjalną Strefę Rewitalizacji (art. 25). W przypadku nieruchomości położonych na obszarze Strefy gmina może udzielić ich właścicielom lub użytkownikom wieczystym dotacji w wysokości nieprzekraczającej 50% nakładów koniecznych na wykonanie: robót budowlanych polegających na remoncie lub przebudowie, prac konserwatorskich i prac restauratorskich w odniesieniu do nieruchomości niewpisanych do rejestru zabytków – jeżeli działania służą realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (art. 35).

Pozostałe krajowe akty prawne powiązane z tematyką ochrony zabytków w Polsce:

Ustawa z dnia 27 marca 2002 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 503 ze zm.)

Ustawa, obok ogólnych zapisów mówiących o uwzględnianiu w planowaniu przestrzennym wymagań „ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” (art. 1), precyzuje zakres rzeczowy oraz tryb sporządzania. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (art. 10), miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (art.15), planu zagospodarowania przestrzennego województwa (art.39), koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju (art. 47), a także ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego (art. 50 i nn.). W odniesieniu do zadań własnych gminy ustawa nakłada obowiązek kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na terenie gminy, w tym uchwalania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (art. 3). Ponadto wójt powołuje gminną komisję urbanistyczno-architektoniczną, jako organ doradczy, oraz ustala, w drodze regulaminu, jej organizację i tryb działania, przy czym wójt może, na mocy odpowiednich porozumień, powierzyć pełnienie funkcji organu doradczego powiatowej komisji lub komisji powołanej w innej gminie (art. 8 ust. 3-5).

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2021 r. poz. 2351 ze zm.)

Ustawa traktuje zabytki w sposób szczególny, podkreślając, iż obiekt budowlany należy projektować i budować, zapewniając: „ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską” (art. 5). Wymienione są rodzaje czynności w procesie budowlanym, również w kontekście obiektów zabytkowych objętych ochroną konserwatorską, a także ujętych w GEZ. Budynki podlegające takiej ochronie prawnej nie wymagają świadectwa charakterystyki energetycznej. W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie pozwolenia na remont tych obiektów lub ich rozbiórkę (dopiero po skreśleniu obiektu z rejestru przez GKZ). Podobnie jest w przypadku chęci

⁴ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015r. poz. 774).

⁵ Ustawa z dn. 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1023, z późn. zm.)

zainstalowania na takim obiekcie tablic i urządzeń reklamowych. Ustawa nakazuje wprost wymóg uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prowadzenie robót budowlanych przed wydaniem pozwolenia na budowę, natomiast w przypadku obiektów ujętych w GEZ pozwolenie na budowę wydaje się w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (art. 39).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973 ze zm.)

Ustawa obecnie zahacza jedynie o problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego. Na wstępie uznano, że „polityki, strategie, plany lub programy dotyczące w szczególności [...] gospodarki przestrzennej, [...] turystyki i wykorzystywania terenu powinny uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju (art. 8). Określono, że ochrona powierzchni ziemi polega również na „zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych (art. 101). Niezwykle istotny jest również zapis mówiący o tym, że „finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej obejmuje działania [...] związane z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 400 a ust. 26).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916 ze zm.)

Ustawa definiuje pojęcia związane z krajobrazem kulturowym (art. 5): tereny zieleni, walory krajobrazowe, a także wartości historyczne i kulturowe, które są ważnymi czynnikami przy tworzeniu parków narodowych i krajobrazowych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, rezerwatów przyrody, ustanawianiu pomników przyrody i innych czynnościach. Ponadto Ustawa precyzuje, że zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków – wydaje Wojewódzki Konserwator Zabytków (art. 83 a ust. 1).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1899 ze zm.)

Jednym z wymienionych celów publicznych jest „opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami” (art. 6). Zapisy precyzują, jakie działania wymagają pozwolenia WKZ (art. 13). Są to sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (a także cmentarzy ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków), stanowiących własność Skarbu Państwa (z wyjątkiem Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa) lub j.s.t. oraz wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych do spółek, podział nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków (art. 96). Ponadto dopuszczono możliwość nałożenia na nabywcę nieruchomości gruntowej, oddawanej w użytkowanie wieczyste, obowiązku (zapisanego w umowie) odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych (art. 29). Taki sam obowiązek można nałożyć w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu (art. 45). Ważne dla właściciela zabytku i zarządcy nieruchomości będącej w trwałym zarządzie są zapisy mówiące o obniżce o 50 % ceny nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków, chociaż dopuszczono tu także możliwość podwyższenia lub obniżenia tej bonifikaty (art. 68) oraz o obniżce o 50 % opłat z tytułu użytkowania wieczystego oraz trwałego zarządu, która to bonifikata również może być podwyższona lub obniżona (art. 73 i 84). Gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży „nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości”.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020r., poz.194 ze zm.)

Ustawa stanowi fundament prowadzenia działalności kulturalnej w Polsce oraz funkcjonowania instytucji kultury (w tym samorządowych); państwo, również organy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie swoich właściwości, sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegającą na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami, przy czym Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może wspomóc finansowo realizację planowanych na

dany rok zadań związanych z polityką kulturalną państwa, prowadzonych przez instytucje kultury i inne podmioty nienależące do sektora finansów publicznych (art. 1). W ustawie zapisano, że „prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym” (art. 9), ponadto mogą one przyznawać stypendia (o charakterze finansowym) osobom zajmującym się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury oraz opieką nad zabytkami (art. 7b).

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 ze zm.)

Ustawa w katalogu zadań, wymienia również zadania z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska wraz z oceną oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029)

Ustawa z dnia 8 marca 1998 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 ze zm.)

Ustawa w katalogu zadań własnych gminy służących zaspokajaniu zbiorowych potrzeb wspólnoty wymienia również zadania z zakresu kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Ponadto część pozostałych zadań własnych gminy, m.in. z zakresu ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, a także turystyki, promocji gminy czy edukacji publicznej wpisuje się w szeroko pojmowaną ochronę dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym.

Ustawa z dnia 5 marca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526 ze zm.)

Ustawa w katalogu zadań na szczeblu powiatowym, wymienia również zadania z zakresu kultury, instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 5 marca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 547 ze zm.)

Ustawa w katalogu zadań na szczeblu wojewódzkim, wymienia również zadania z zakresu kultury, innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. 2022 poz. 1452)

W ustawie zwalnia się: od podatku od nieruchomości „grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej (art. 7) oraz zwalnia się od podatku od środków transportowych pojazdy zabytkowe, w rozumieniu przepisów o ruchu drogowym (art. 12).

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2022 r. poz. 672 ze zm.),

art.3 ust 1 - o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokryty roślinnością leśną (uprawami leśnymi) - drzewami i krzewami oraz runem leśnym - lub przejściowo jej pozbawiony: a) przeznaczony do produkcji leśnej lub) stanowiący rezerwat przyrody lub wchodzący w skład parku narodowego albo) wpisany do rejestru zabytków;art. 7. ust 3. Gospodarka leśna w lasach wpisanych do rejestru zabytków i w lasach, na terenie których znajdują się zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, prowadzona jest w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U. z 2021 poz.1326.) – art. 2, 34;

W treści zapisów ustawy za grunty rolne nie uważa się gruntów znajdujących się pod parkami i ogrodami wpisanymi do rejestru zabytków (art. 2), natomiast w stosunku do gruntów, na których znajdują się zabytki

archeologiczne, Wojewódzki Konserwator Zabytków może określić, w drodze decyzji, zakres i sposób eksploatacji takich gruntów (art. 34).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w następujących ustawach:

Ustawa o muzeach z dnia 21 listopada 1996 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 385),

Ustawa z o bibliotekach dnia 27 czerwca 1997 r. (Dz. U. z 2019 r., poz. 1479 ze zm.)

Ochronę materiałów archiwalnych regulują następujące przepisy:

Ustawa o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach z dnia 14 lipca 1983 r. (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 164 ze zm.).

3.3. MIĘDZYNARODOWE DOKUMENTY OKREŚLAJĄCE ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO:

Unia Europejska kształtuje porządek prawny na terytorium państw członkowskich m.in. poprzez wydawanie dekretów dotyczących różnych sfer życia politycznego i społecznego. Porządek prawny ukształtowany przez Unię Europejską stał się integralną częścią polskiej rzeczywistości polityczno-społecznej. Unia Europejska traktuje kulturę, jako obszar należący do sfery narodowej suwerenności, nie dąży do ujednoczenia kulturowego wszystkich państw członkowskich oraz nie ma na celu wprowadzenia w tym zakresie jednolitego prawa unijnego, dając jedynie kierunki i wskazania do opracowywania regulacji prawnych obowiązujących w danym państwie, z uwzględnieniem różnorodności narodowej i regionalnej. Standardy i normy unijne w tej dziedzinie określone są w konwencjach⁶, które po ratyfikowaniu stają się dokumentami o wiążącej mocy prawnej dla danego państwa oraz w rekomendacjach i deklaracjach, które nie mają mocy prawnej, stanowią jednak zbiór wskazań dla państw-sygnatariuszy.

Rekomendacje i deklaracje UNESCO dotyczą, m.in.: opieki nad tradycyjną kulturą i folklorem, zabezpieczenia ruchomych obiektów dziedzictwa kulturowego kulturowych i miejsc historycznych, określają również międzynarodowe standardy badań archeologicznych, zwracają uwagę na zjawiska destrukcji dziedzictwa kulturowego, wskazują na szacunek do zróżnicowanego dziedzictwa społeczeństw, podkreślają odpowiedzialność współczesnych pokoleń wobec spuścizny kulturowej poprzednich generacji., ochrony historycznych przestrzeni oraz ochrony piękna i charakteru krajobrazów

Ratyfikowana przez Polskę Konwencja UNESCO, uchwalona w Paryżu w 2003 r., w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego nakłada na państwa- strony obowiązek inwentaryzacji dziedzictwa niematerialnego na swoich terytoriach, zgodnie z zaleceniami i standardami Konwencji. Działania te mają polegać na: identyfikacji, dokumentacji, badaniu, zachowaniu, zabezpieczeniu, promowaniu i przekazywaniu oraz rewitalizacji elementów tego dziedzictwa, zagrożonego przez liczne zjawiska współczesnego świata. Niematerialne dziedzictwo kulturowe przejawia się w pięciu wyodrębnionych przez UNESCO obszarach:

1. Tradycje i przekazy ustne, w tym poszczególne języki,
2. Sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne,
3. Praktyki społeczno-kulturowe (zwyczaje, rytuały, obrzędy),
4. Wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata,
5. Wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

W celu ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego powstała krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego, która ma charakter informacyjny i stanowi podstawę do dalszych działań.

⁶ I Akty prawne UNESCO i innych instytucji europejskich

Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego Haga 14.05.1954; Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury Paryż 17.11.1970; Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego Paryż 16. 11 1970, Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa 17.10.2003, Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego – 20.10.2005, Europejska Konwencja Kulturalna 19.12 1954, Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego Europy – 3.1.1985, Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego 16.01.1992; Europejska Konwencja Krajobrazowa 20.10.2000; Konwencja Europejska Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa 27.10.2005

II Międzynarodowe dokumenty doktrynalne:

Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych (Karta Wenecka) 1964; Międzynarodowa Karta Ogrodów (Karta Florencka) 1981; Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS 1987; Karta Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym 1990; Karta Ochrony i Zarządzania Podwodnym Dziedzictwem Kulturowym 1996; Międzynarodowa Karta Turystyki Kulturowej 1999; Zasady Ochrony Historycznych Budynków Drewnianych 1999;

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1 STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022

Głównym celem *Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022* jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez optymalizację systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami i budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego. Dokument stanowi kontynuację poprzedniego programu, który zapoczątkował planowanie strategiczne w tym zakresie w obszarze centralnym, dzięki czemu udało się zmienić planowanie budżetu na wieloletnie, wyznaczenie długofalowych celów oraz bieżącą weryfikację i korektę uprzednio wykonanych planów w dziedzinie ochrony zabytków.

Dokument precyzuje cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022, kolejny dokument obejmuje lata 2023-2026. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami ma na celu stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez optymalizację systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami oraz budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

W ramach tego założenia sprecyzowano trzy podstawowe cele:

1. Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego: wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym i centralnym,
2. Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami: wsparcie merytoryczne i podnoszenie poziomu bezpieczeństwa zasobu zabytkowego,
3. Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego: upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości, tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami

Dla każdego z celów wyznaczono kierunki działania, które m.in. zawierają następujące zadania:

- szkolenia dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego i pracowników służb konserwatorskich, m. in. w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym;
- powołanie Centrum Architektury Drewnianej, którego podstawowym celem będzie dostarczanie wiedzy dotyczącej zasad konserwacji zabytków drewnianych właścicielom, opiekunom a rzemieślnikom zaangażowanym w opiekę nad tego rodzaju obiektami;
- podniesienie bezpieczeństwa zabytków poprzez współpracę z właściwymi służbami jak Policja;
- kampanię społeczno-edukacyjną w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami;
- program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Program jest finansowany z budżetu państwa z części 24 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego. Podmiotem wiodącym i koordynującym działania programu jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Narodowa instytucja kultury podlega Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Misją Narodowego Instytutu Dziedzictwa jest tworzenie podstaw dla zrównoważonej ochrony dziedzictwa poprzez gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, wyznaczanie standardów ich ochrony i konserwacji oraz

kształtowanie świadomości społecznej w celu zachowania dziedzictwa kulturowego Polski dla przyszłych pokoleń. Instytut wydaje kwartalnik „Ochrona Zabytków”. Instytut powołany został 1 stycznia 2011 roku, jako prawny następca Ośrodka Dokumentacji Zabytków. Stanowi merytoryczne zaplecze Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków oraz Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków. Narodowy Instytut Dziedzictwa realizuje następujące zadania:

- gromadzenie i zarządzanie zasobem dokumentacji rejestru zabytków i krajowej ewidencji zabytków,
- ewidencja badań archeologicznych realizowanych na terenie kraju,
- monitoring stanu zachowania i ocena stanu wartości zasobu dziedzictwa, a także monitoring i analiza zagrożenia dla dziedzictwa, wypracowanie metod przeciwdziałania tym zagrożeniom, budowa i rozwijanie ogólnopolskiej geoprzestrzennej bazy danych o zabytkach,
- realizacja zadań wynikających z powierzonej funkcji Centrum Kompetencji ramach wieloletniego programu „Kultura+” w zakresie digitalizacji zabytków,
- gromadzenie, opracowanie i archiwizacja zbiorów naukowych związanych z ochroną dziedzictwa oraz ich digitalizowanie i upowszechnianie,
- publikacja i upowszechnianie wyników badań naukowych, prac projektowych i konserwatorskich oraz wydawnictwa z zakresu ochrony dziedzictwa,
- realizacja specjalistycznych programów szkoleniowych i informacyjnych na rzecz służb konserwatorskich i środowisk związanych z opieką nad zabytkami,
- wydawanie opinii i ekspertyz dotyczących działań czy zabytkach na rzecz organów administracji publicznej,
- tworzenie i upowszechnianie standardów dokumentacji, badań i konserwacji zabytków ruchomych, nieruchomych i archeologicznych,
- koordynacja procedur występowania z wnioskiem o uznanie przez Prezydenta RP zabytku nieruchomego za „Pomnik Historii” oraz prowadzenie monitoringu miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii,
- podejmowanie współpracy z właścicielami i zarządcami zabytków na rzecz właściwego zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego oraz promocja zasad opieki nad zabytkami,
- ewaluacja i doskonalenie systemu ochrony oraz ewidencji dziedzictwa materialnego i niematerialnego,
- realizacja w zakresie powierzonym przez ministra zadań wynikających z porozumień, konwencji i innych dokumentów ratyfikowanych przez Polskę, związanych z ochroną i opieką nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym (w NID działa Ośrodek ds. światowego dziedzictwa odpowiadający za koordynację procedury składania wniosków na Listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz zespół ds. dziedzictwa niematerialnego zajmujący się obsługą Krajowej Listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego),
- realizacja programów społecznych w zakresie edukacji na rzecz ochrony i opieki nad dziedzictwem materialnymi i niematerialnym (m.in. kampania społeczna "Krajobraz mojego miasta", Europejskie Dni Dziedzictwa, Ogólnopolski Konkurs Filmowy "Zabytkomania", program własny "Wspólnie dla dziedzictwa"),
- organizacja i prowadzenie innych prac związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na zlecenie ministra i generalnego konserwatora zabytków (m.in. program "Ochrona zabytków archeologicznych", dotacje na badania archeologiczne poprzedzające inwestycje).

Planowanie przestrzenne

Jednym ze strategicznych celów polityki państwa jest utrzymanie ładu przestrzennego w kraju. Podstawową ustawą w tym zakresie w Polsce jest ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w której znajdują się również odniesienia do ochrony zabytków.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zawiera istotne uregulowania dotyczące zagospodarowania przestrzennego obszarów objętych ochroną konserwatorską. Ustawodawca dbanie o ład przestrzenny powierzył samorządom wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym. W art. 19 ustawy o ochronie zabytków

i opiece nad zabytkami znalazły się wytyczne do opracowania pod względem konserwatorskim studiów i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w których należy uwzględnić ochronę:

- Zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- Innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
- Parków kulturowych.

Przy wydawaniu decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego - również obowiązuje ochrona zabytków wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

W uchwałach określających zasady i warunki dla małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych, ogrodzeń itp. oprócz obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, uwzględnia się wnioski i zalecenia zawarte w audytach krajobrazowych oraz planach ochrony parków krajobrazowych.

Przy opracowaniu studiów i planów dla gmin uwzględnia się również ustalenia zawarte w gminnych programach opieki nad zabytkami oraz ustala się strefy ochrony konserwatorskiej, obejmujące cenne kulturowo tereny dla których sporządza się określone ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego ograniczenia, zakazy i nakazy, które mają na celu ochronę zabytkowych obiektów i obszarów. Strefy ochrony konserwatorskiej wyznaczane są m.in. na podstawie wytycznych konserwatorskich wydawanych przez służby konserwatorskie przy opracowywaniu dokumentów planistycznych, umożliwia to samorządom realizację obowiązku wprowadzania w tych dokumentach zasad ochrony wartości zabytkowych i obszarów chronionych na obszarze ich działania.

5.UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie

Dokument uchwalony przez Sejmik Województwa Śląskiego.

Radni przyjęli Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030" (uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr VI/24/1/2020 z dnia 19 października 2020 r.)

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” jest aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”, uchwalonej przez Sejmik Województwa Śląskiego 1 lipca 2013 roku i stanowi piątą edycję tego kluczowego dokumentu określającego cele rozwoju regionu oraz instrumenty ich realizacji w perspektywie roku 2030.

Przedstawiona w dokumencie wizja rozwoju jest kontynuacją i uszczegółowieniem myśli strategicznej realizowanej już od 2000 roku w kolejnych edycjach Strategii. Natomiast coraz bardziej świadomie podejmuje się w niniejszym dokumencie zagadnienia transformacji regionu uwzględniające poszanowanie środowiska naturalnego – Zielone Śląskie.

Zarysowane w dokumencie cele i kierunki wskazują drogę oraz narzędzia pozwalające na istotne zmiany gospodarcze prowadzące do pobudzenia tempa rozwoju gospodarczego regionu w oparciu o dynamicznie rozwijający się sektor przedsiębiorstw innowacyjnych. Strategia „Śląskie 2030” odpowiada również na wyzwania demograficzne stojące przed województwem śląskim oraz związane z poprawą warunków życia w regionie, zarówno dla jego obecnych, jak i przyszłych mieszkańców. Realizacja zapisów strategicznych składających się na wspomnianą wizję będzie wymagała zaangażowania licznych podmiotów sceny regionalnej. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego odnosi się również do problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego, a gminne programy opieki nad zabytkami stanowią kontynuację i uszczegółowienie kierunków zawartych w Strategii.

Zaproponowane w Strategii kierunki i działania rozwojowe ukazują wizję województwa śląskiego jako regionu o nowym, pozytywnym wizerunku, regionu atrakcyjnego i nowoczesnego, o silnej tożsamości kulturowej i wysokim stopniu identyfikacji z rodziną europejską, o dużych walorach przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, turystycznych i rekreacyjnych, regionu, który będzie zajmował istotną pozycję w procesach rozwoju Europy. Opracowanie przedstawia cele strategiczne i operacyjne oraz sposoby ich osiągnięcia, w powiązaniu z występującymi w perspektywie 2030 r. uwarunkowaniami.

W kilku miejscach w treści dokumentu poruszono bezpośrednio lub pośrednio kwestie dziedzictwa kulturowego w szerszym kontekście wzrostu aktywizacji społecznej, poprawy jakości życia i ochrony środowiska:

Cel strategiczny B: Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca, zawiera cel operacyjny AKTYWNY MIESZKANIEC, w którym wymieniono następujące priorytety: podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty i infrastruktury kultury, sportu, rekreacji i turystyki umożliwiającej wszechstronny rozwój mieszkańców, promowanie, upowszechnianie i ochronę dziedzictwa kulturowego, wzmocnienie świadomości i budowanie tożsamości narodowej oraz regionalnej;

Cel strategiczny C: Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni. W tym obszarze znalazł się cel operacyjny ATRAKCYJNE WARUNKI ZAMIESZKANIA, KOMPLEKSOWA REWITALIZACJA, ZAPOBIEGANIE I DOSTOSOWANIE DO ZMIAN KLIMATU, w którym założono, m. in.: rekultywację i rewitalizację obszarów zdegradowanych oraz zagospodarowanie terenów i obiektów przemysłowych m.in. na cele środowiskowe, gospodarcze, kulturalne, rekreacyjne, poprawę jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, szczególnie centrów miast oraz osiedli mieszkaniowych i starych dzielnic.

Cel strategiczny D: Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym. Tu na naszą uwagę zasługuje cel operacyjny AKTYWNA WSPÓŁPRACA Z OTOCZENIEM I KREOWANIE SILNEJ MARKI REGIONU, gdzie wymienia się istotne z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego działanie: ochrona, promocja oraz podnoszenie atrakcyjności miejsc i obiektów o wartości historycznej, symbolicznej, architektonicznej, przyrodniczej, stanowiących „wizytówki” regionu. Realizacji założonych celów mają służyć projekty, wśród których dla kwestii ochrony dziedzictwa kulturowego istotne są:

1. Reindustrialne Śląskie. Projekt zakłada zarządzanie i koordynację działań związanych z przekształcaniem terenów przemysłowych i nadaniem im nowych funkcji.

2. Turystyczne Śląskie. W projekcie wymieniono katalog działań zakładających wzrost atrakcyjności Śląska jako regionu turystycznego: tworzenie i rozwój atrakcyjnej oferty turystycznej: Beskidów, Śląska Cieszyńskiego, Jury Krakowsko-Częstochowskiej, Krainy Górnej Odry; popularyzację rozpoznawalności i dalszy rozwój marki Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego i Szlaku Orlich Gniazd; upowszechnienie wiedzy na temat unikalnej wartości historycznej i kulturowej Podziemi Tarnogórskich oraz rezerwatu Segiet wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO; rozwój turystyki biznesowej i przemysłu wielkich wydarzeń; popularyzację i rozwój infrastruktury służącej turystyce pielgrzymkowej i turystyce sentymentalno-kulturowej; rozwój turystyki bez barier oraz rozwój bezpieczeństwa na szlakach turystycznych.

3. Kulturalne Śląskie, gdzie postuluje się wsparcie edukacji regionalnej, z uwzględnieniem różnorodności kulturowej województwa oraz kreowanie markowych produktów i wydarzeń kultury.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Śląskiego

Zaktualizowany dokument został przyjęty przez Zarząd Województwa w dniu 3 kwietnia 2019 r. uchwałą nr 684/32/VI/2019.22 lipca 2022 roku Komisja Europejska zatwierdziła zmiany do Regionalnego Programu Województwa Śląskiego 2014-2020 (RPO WSL) decyzją KE C (2022)5440. Nowy, zaktualizowany dokument

został przyjęty przez Zarząd Województwa 3 sierpnia 2022 roku uchwałą nr 1383/354/VI/2022.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Śląskiego to dokument programowy, który określa konkretne obszary działań, korelując je z założeniami strategii rozwojowej regionu. Aktualnie trwają prace nad opracowaniem nowego RPO WSL, odpowiadającego na wyzwania przyjętej w czerwcu bieżącego roku Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”. Nowy program regionalny będzie nosił nazwę „Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027”. 31 marca 2021 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął „Wstępny projekt programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027”, określający główne obszary i szczegółowe kierunki działań na rzecz rozwoju województwa w nowej perspektywie unijnego finansowania na lata 2021-2027. Przedmiotem interwencji programu na lata 2021-2027 będą, m.in.: inwestycje w ochronę terenów cennych pod względem przyrodniczym oraz w infrastrukturę kulturalną i turystyczną. Po konsultacjach z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej (kwiecień 2021) oraz z Komisją Europejską (lipiec 2021) projekt dokumentu zostanie uzupełniony o elementy dotyczące alokacji środków i ich struktury oraz linii demarkacyjnej pomiędzy poszczególnymi funduszami UE (EFRR, EFS+, Fundusz Odbudowy, Fundusz Sprawiedliwej Transformacji). Umowa Partnerstwa, przed przesłaniem do Komisji Europejskiej, zostanie uzupełniona o ostateczny podział funduszy. Plany MFIPR zakładają, że dokument zostanie przesłany do Komisji Europejskiej w III kwartale tego roku. Wstępny projekt dokumentu będzie również podstawą do rozpoczęcia dyskusji w regionie nad ostatecznym kształtem i priorytetami finansowanymi nowego programu, co pozwoli na przygotowanie kolejnej, bardziej rozbudowanej wersji dokumentu.

Priorytet inwestycyjny 6c ww. RPO przewiduje zachowanie, ochronę, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

W ramach osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 6c wyznaczono jeden cel szczegółowy: zwiększoną atrakcyjność obiektów kulturowych regionu. Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 6c jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio zwiększenie konkurencyjności gospodarki oraz zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów. W odniesieniu do sektora kultury, środki będą skoncentrowane na realizacji projektów mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego, w szczególności obiektów wpisanych do rejestru śląskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków, Szlaku Zabytków Techniki, ważnych z punktu widzenia rozwoju regionu, a także w mniejszym stopniu na zabezpieczeniu obiektów dziedzictwa kulturowego. Projekty będą przyczyniać się do poprawy dostępu do kultury, atrakcyjności obiektów kulturowych, wzmocnienia funkcji edukacyjnych i zwiększenia udziału mieszkańców regionu w kulturze, co stanowić będzie uzupełnienie innych, tzw. „miękkich” form wsparcia kultury w programach EU takich jak: Kreatywna Europa czy Europa dla obywateli. Odpowiednie wykorzystanie zasobów kulturowych oraz rozwój powiązanej z nimi oferty kulturalnej, przyczynią się również do podnoszenia regionalnego i krajowego potencjału turystycznego, co ma pozytywny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu i kraju.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego

Wypełniając ustawowy obowiązek art. 43 ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 października 2008 r. (t. j. Dz. U. 2016, poz. 353 z późn. zm.), Zarząd Województwa Śląskiego informuje, że Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą Nr V/26/2/2016 z dnia 29 sierpnia 2016 r. przyjął Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 13.09.2016r., poz.4619).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ poprzez jego ścisłe powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” stanowi kluczowy element zintegrowanego planowania strategicznego.

Plan 2020+ określa podstawowe elementy układu przestrzennego, ich zróżnicowanie i wzajemne relacje. Cele polityki przestrzennej województwa określone w Planie 2020+ dotyczą gospodarczego

wzrostu i innowacyjności, metropolizacji, zapewnienia spójności społecznej i ekonomicznej oraz ochrony naturalnych zasobów środowiska i kształtowania krajobrazów kulturowych. Jako dokument regionalny Plan 2020+ określa ramy i warunki merytoryczne dla podejmowania decyzji przestrzennych o charakterze strategicznym i koncentruje się na celach ważnych dla rozwoju województwa. Nie narusza przy tym uprawnień gmin w zakresie planowania miejscowego oraz nie stanowi podstawy wydawania decyzji administracyjnych ustalających lokalizacje inwestycji. Plan 2020+ uwzględnia zapisy dokumentów i programów rządowych oraz wojewódzkich, a także pozostaje w zgodności z dokumentami programowymi Unii Europejskiej.

Plan 2020+, uzasadnienie wraz z podsumowaniem, zawierające informacje o udziale społeczeństwa w tworzeniu dokumentu, dostępne są na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego (www.slaskie.pl) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej (www.archiwum-bip.slaskie.pl).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, poprzez jego ścisłe powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego, stanowi kluczowy element zintegrowanego planowania strategicznego. Obowiązujący aktualnie dokument podkreśla kwestię „przestrzeni” jako ograniczonego dobra, wymagającego zrównoważonego wykorzystywania zasobów środowiska naturalnego i kulturowego. Współczesne podejście do problemu środowiska życia człowieka nie ogranicza się wyłącznie do zachowania krajobrazów odziedziczonych i zapobiegania ich niepożądanym zmianom, ale na wywoływaniu zmian przekształcających, które oprócz zachowania status quo powodują również twórcze wzbogacenie krajobrazu kulturowego.

W dokumencie przyjęto następujące katalogi działań, istotne z punktu widzenia programu opieki nad zabytkami:

- - zachowanie tożsamości kulturowo-krajobrazowej, w tym zachowanie identyfikatorów krajobrazu, charakterystycznych dla danego obszaru wraz ich adaptacją do nowych funkcji;
- - kształtowanie terenów zieleni miejskiej pełniących funkcje rekreacyjne, zdrowotne, estetyczne przyrodnicze; o rewitalizacja zdegradowanej tkanki miejskiej; o rekultywacja, rewitalizacja i kształtowanie terenów zdegradowanych (w tym przemysłowych, powojkowych, pokolejowych) z wykorzystaniem ich na tereny o funkcjach komercyjnych i publicznych (ekologicznych, turystycznych, kulturowych, usługowych i społeczno-gospodarczych);
- - wielofunkcyjny rozwój na obszarach wiejskich o niskim potencjale glebowym przy zachowaniu walorów przyrodniczych i tradycyjnego krajobrazu rolniczego.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Śląskiego na lata 2022–2025.

UCHWAŁA NR VI/43/9/2022 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO z dnia 25 kwietnia 2022 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w województwie śląskim na lata 2022-2025.

W systemie strategicznych dokumentów województwa kluczowy jest dokument dostosowany do zmian wywołanych wprowadzeniem w życie przepisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1057) jakim jest Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego ŚLĄSKIE 2030 – Zielone Śląskie.

Pozostałe obowiązujące dokumenty strategiczne odnoszące się do opieki nad zabytkami to:

- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego,
- Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006–2020.

Cele programu wynikają z przeprowadzonej analizy zasobów zabytkowych i uwzględniają cele wskazane w ustawie. Przyjęto następujące poziomy strategiczne: cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki działań. Sformułowano je w zgodności ze strategią rozwoju województwa oraz właściwymi krajowymi i wojewódzkimi dokumentami strategicznymi. Cele zostały sformułowane na podstawie diagnozy podsumowanej analizą SWOT. Zestawienie celów i kierunków działań przedstawiono w tabeli 12: Cele i kierunki działań wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie śląskim. Zabytki posiadają potencjał nie tylko materialny, ale też artystyczny i poznawczy utrwalający naszą pamięć narodową oraz tworzący tożsamość. Stanowią policzalną wartość przestrzeni, która – mając swoisty genius loci – bywa konkurencyjna na rynku idei oraz na rynku

nieruchomości. Świadome zarządzanie dziedzictwem może być elementem budowy wspólnego kapitału społecznego – tożsamości miejsca, a pośrednio więzi międzyludzkich i zaufania, które ułatwiają interakcje oraz współdziałanie. Przy skutecznym zarządzaniu dziedzictwem materialnym obiekty zabytkowe są postrzegane przez społeczeństwo jako wartość. Zabytek pojmowany w ten sposób oddziałuje na stan gospodarki i przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego danego miejsca i regionu. Mając na uwadze powyższe, sformułowano następujący cel nadrzędny Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2022–2025:

HARMONIJNE ZARZĄDZANIE KRAJOBRAZEM KULTUROWYM ORAZ OPTYMALNE ZACHOWANIE AUTENTYCZNEGO MATERIALNEGO I NIEMATERIALNEGO DZIEDZICTWA WSPOMAGA BUDOWĘ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO ORAZ ROZWOJU GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA

I PROMOCJI REGIONU W KRAJU I NA ŚWIECIE.

Aby ten cel został zrealizowany, konieczne jest podjęcie działań związanych z materią zabytków i kompetencją społeczną. Temu służą wyróżnione dwa cele strategiczne programu:

- Cel strategiczny I – Zrównoważone zachowanie dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego) i włączenie go w zarządzanie procesami gospodarczymi,
- Cel strategiczny II – Kształtowanie pozytywnego klimatu dla instytucji i włączenia społecznego w opiekę nad dziedzictwem kulturowym regionu.

CEL STRATEGICZNY I KSZTAŁTOWANIE KULTUROWEGO OBRAZU WOJEWÓDZTWA

O wartości dziedzictwa stanowi jego autentyczność rozumiana jako zachowana oryginalna substancja materialna oraz konteksty kulturowe. Właściwie zachowane, autentyczne, atrakcyjnie eksponowane i udostępnione zabytki będą stanowić ważny element rozwoju gospodarczego regionu. Dla celu strategicznego sformułowano trzy cele operacyjne:

- Cel operacyjny I.1 – Weryfikacja zasobów zabytkowych województwa
- Cel operacyjny I.2 – Budowa kompleksowej strategii i wywiedzionego z niej systemu zarządzania dziedzictwem kulturowym województwa
- Cel operacyjny I.3 – Zarządzanie materialnym i niematerialnym dziedzictwem jako element strategii gospodarczej województwa śląskiego

CEL STRATEGICZNY II - KSZTAŁTOWANIE POZYTYWNYCH POSTAW SPOŁECZEŃSTWA WOBEC DZIEDZICTWA KULTUROWEGO REGIONU Poszanowanie dla zabytków, historii i tradycji regionu wynika z wiedzy i identyfikacji kulturowej i tożsamościowej z daną przestrzenią. Jedynie wysoka świadomości społeczna o wartościach zabytków i tradycji oraz potrzeba ich zachowania dla przyszłych pokoleń są w stanie zapewnić kształtowanie obrazu kulturowego województwa z poszanowaniem jego historii i według zasad zrównoważonego rozwoju. Osiągnięcie tego celu wymaga propagowania wiedzy o zabytkach oraz aktywizacji społeczeństwa na rzecz opieki nad zabytkami. Cele te można osiągnąć przez szeroko zakrojone działania edukacyjne oraz popularyzację i promocję wiedzy o zabytkach, a także wspieranie działań zachęcających do poznawania dziedzictwa kulturowego regionu i stosowanie zachęt do pracy na rzecz opieki nad zabytkami przez nagradzanie przykładów dobrych praktyk. Dla drugiego celu strategicznego sformułowano dwa cele operacyjne:

- Cel operacyjny II.1 – Upowszechnianie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami na wszystkich poziomach edukacji.
- Cel operacyjny II.2 – Włączenie społeczności lokalnych w procesy opieki nad dziedzictwem kulturowym od poziomu strategii do wspólnych, systemowych działań.

Strategia Rozwoju Powiatu Rybnickiego na lata 2021-2030

Na podstawie art. 10 g ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, oraz na podstawie art. 29, art. 39, art. 40 i art. 54 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Rybnickiego na lata 2021-2030 opracowywany jest przez Gminę i Miasto Czerwionka-Leszczyny, Gminę Gaszowice, Gminę Jejkowice, Gminę Lyski, Gminę Świerklany przy udziale Powiatu Rybnickiego na podstawie porozumienia z dnia 9 czerwca 2021 r. w sprawie określenia zasad współpracy przy opracowaniu, realizacji i wdrażaniu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Rybnickiego na lata 2021-2030 wraz z aneksem nr 1.

Strategia to najogólniejszy dokument dotyczący rozwoju społeczno-gospodarczego opracowany przez Powiat, służący sprawnemu zarządzaniu rozwojem. Dokument stanowi ramy konstruowania lokalnej polityki rozwoju (w tym także programowania lokalnego) i w założeniu ma umożliwić aplikowanie o środki Unii Europejskiej. Ochrona dziedzictwa kulturowego została wpisana w dwa cele strategiczne oraz uszczegóławiające je cele szczegółowe:

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Powiatu Rybnickiego na lata 2021-2030 nawiązujące do ochrony dziedzictwa kulturowego

C1.5. Wizualna i funkcjonalna atrakcyjność przestrzeni publicznych kreowanych przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych powiatu.

K.1.5.1. Wielowymiarowa rewitalizacja centrów gmin lub miejscowości.

K.1.5.2. Modernizacja i nadanie nowych funkcji obiektom o obniżonym standardzie, np. stare hotele robotnicze, substandardowe obiekty sportowe i kulturalne.

K.1.5.3. Tworzenie i modernizacja plenerowych miejsc rekreacji i sportu (np. siłownie plenerowe, boiska treningowe, skatepark itp.).

K.1.5.4. Realizacja plenerowych wydarzeń społecznych i kulturalnych.

C2.5. Wysoki poziom wiedzy mieszkańców w zakresie wartości lokalnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

K.2.5.1. Działania na rzecz zachowywania śląskiego dziedzictwa kulturowego, w tym międzypokoleniowa integracja wokół lokalnego dziedzictwa – zwyczaje, tradycje, gwara.

K.2.5.2. Podtrzymywanie w miejscowościach wiejskich tradycji upraw żywności, m. in. przez rozwój społecznych ogrodów warzywnych.

C2.7. Witalne obiekty i przestrzenie dziedzictwa kulturowego oraz miejsca symboliczne.

K.2.7.1. Ochrona, renowacja i rewitalizacja zabytków i obiektów symbolicznych.

K.2.7.2. Włączanie mieszkańców w proces odkrywania lokalnego dziedzictwa kulturowego.

K.2.7.3. Działania włączające wspólnoty lokalne w poprawę jakości przestrzeni gmin, podnoszenie

estetyki podwórek, remonty obiektów przekształcanych w miejsca spotkań mieszkańców.

C4.5. Aktywna pozycja powiatu w zachowywaniu i aktywizowaniu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu.

K.4.5.1. Organizowanie wydarzeń z udziałem krajowych i międzynarodowych środowisk kulturalnych, naukowych, badawczych, biznesowych.

C4.6. Powiat rybnicki inicjatorem projektów realizowanych w partnerstwie z podmiotami w otoczeniu.

K.4.6.1. Podejmowanie projektów związanych z pielęgnowaniem śląskiego dziedzictwa kulturowego.

K.4.6.2. Wspieranie podmiotów lokalnych w kreowaniu projektów realizowanych w partnerstwie z podmiotami w otoczeniu.

C4.7. Pozytywny wizerunek powiatu dopełniający i wzmacniający wizerunek województwa śląskiego.

K.4.7.1. Promocja atrakcyjności gmin powiatu rybnickiego jako miejsca zamieszkania realizowana w skali regionalnej i ponadregionalnej.

K.4.7.2. Promocja atrakcyjności inwestycyjnej gmin powiatu rybnickiego w skali krajowej i międzynarodowej.

K.4.7.3. Promocja oferty turystycznej i rekreacyjnej powiatu rybnickiego, w tym punkty informacji turystycznej, informacja i obsługa turystów w przestrzeni wirtualnej.

K.4.7.4. Promocja powiatu rybnickiego jako obszaru wyjątkowego w skali regionalnej dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego.

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Rybnickiego – Starostwo Powiatowe w Rybniku do tej pory nie opracowało stosownego dokumentu.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Rybnickiego na lata 2019-2022 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2023-2025.

Dziedzictwo kulturowe powiatu nie jest bezpośrednio objęte zapisami Programu. Jego ochrona jest jednak integralnie związana jest ochroną dziedzictwa przyrodniczego, dla którego określono Cel długookresowy do 2025 r.: Zachowanie różnorodności biologicznej oraz georóżnorodności. W perspektywie lat 2023-2025 określono kierunki działań:

- utrzymanie różnorodności siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków,
- tworzenie nowych obszarów i obiektów prawnie chronionych,
- zachowanie i ochronę najwartościowszych, nieprzekształconych zespołów i fragmentów krajobrazów,
- właściwy rozwój i promocja zrównoważonej turystyki jako formy umiarkowanego użytkowania obszarów cennych przyrodniczo,
- realizacja programów edukacyjnych oraz rozwój bazy dydaktycznej edukacji przyrodniczej,
- wspieranie aktywności społecznej na rzecz ochrony różnorodności biologicznej, georóżnorodności i krajobrazu.

5.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY (ANALIZA DOKUMENTÓW PROGRAMOWYCH GMINY)

Samorząd gminy pełni główną rolę w organizacji ochrony dziedzictwa kulturowego na podległym mu terenie. Gminy dysponują narzędziami umożliwiającymi prowadzenie właściwej polityki w tym zakresie. Część dóbr kultury niematerialnej znajduje się w zasobach gmin.

Zakres działania oraz zadań samorządu gminnego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego określają ustawy: o samorządzie gminnym, o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz tzw. „ustawa krajobrazowa”.

Ustawy te dają władzom gminnym, szereg możliwości do prawidłowego organizowania polityki ochrony konserwatorskiej gminy. W gestii władz gminnych leży inicjatywa tworzenia parków kulturowych oraz wprowadzanie stref ochrony konserwatorskich w opracowaniach planistycznych (w uzgodnieniu z właściwymi organami służ konserwatorskich). Samorząd gminny może również udzielać dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Zasady określające udzielenia dotacji władze gmin określają w uchwałach, zgodnych z zakresem prac podlegający dotacjom i zasadom ich udzielania, określonych w art. 77 i 78 ustawy.

Gminy mające w swoim posiadaniu obiekty zabytkowe zobowiązane są do opieki nad nimi, utrzymania ich we właściwym stanie, prac konserwatorskich i restauratorskich, inicjowania badań naukowych i dokumentacyjnych oraz popularyzowania ich roli w lokalnej społeczności, na co kładzie duży nacisk ustawodawca. Władze gmin zobowiązane są również do działań zwiększających atrakcyjność obiektów zabytkowych, co sprzyja rozwojowi turystyki, która w wielu regionach jest gałęzią gospodarki.

Koncepcja polityki zrównoważonego rozwoju koncentruje się na podniesieniu jakości życia społeczności przez zaspokojenie jej najważniejszych potrzeb i zabezpieczenie jej żywotnych interesów. Model takiej gospodarki zakłada odpowiednio i świadomie ukształtowane relacje pomiędzy wzrostem gospodarczym, dbałością o środowisko (nie tylko naturalne ale także wytworzone przez człowieka) oraz jakością życia. To nakłada na władze wymóg harmonijnych działań we wszystkich dziedzinach życia społecznego a więc – zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi, odpadami, dziedzictwem kulturowym, kulturą, edukacją, opieką społeczną i zdrowotną, przestrzenią i wszystkim tym, co składa się na otoczenie człowieka. Wszelkie diagnozy, programy, opracowania i projekty sporządzane na poziomie samorządowym muszą więc zakładać kompatybilne, korespondujące ze sobą działania prowadzące do tego celu. Takie założenie jest także priorytetem dla Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Bytomia na lata 2022–2025. Podobnie jak poprzednie programy, aktualny opiera się na idei wypracowania propozycji działań współgrających z wytycznymi zawartymi w diagnozach stanu miasta i w innych opracowaniach dotyczących kierunków jego rozwoju.

Dokumenty o charakterze strategicznym i programowym

Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Czerwionka - Leszczyny na lata 2014-2020 (Uchwała nr XLVII/622/14 Rady Miejskiej w Czerwionce-Leszczynach z dnia 26 września 2014 r.).

Nie została opracowana strategia na dalsze lata.

Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny na lata 2014-2020 została sformułowana jako dokument porządkujący rozwój lokalny oraz zapraszający do współdziałania przy jego realizacji wszystkie aktywne podmioty lokalne – przyjęto podejście opierające się na zasadach partnerstwa społecznego. Sformułowano wizję rozwoju Czerwionki-Leszczyn, która stanowi życzeniowy scenariusz rozwoju gminy i miasta zawierający stany i procesy, które powinny cechować Czerwionkę-Leszczyny po zrealizowaniu strategii, czyli po roku 2020: Jakość życia: wysoka atrakcyjność dla mieszkańców, na którą składa się m.in. atrakcyjność przestrzeni publicznych oraz unikatowy krajobraz przyrodniczo-kulturowy. Rozwój zrównoważony: zrównoważony rozwój przejawiający się w pielęgnowaniu lokalnej kultury i zwyczajów, zachowywaniu tradycyjnych dla gminy i miasta funkcji gospodarczych o znaczeniu rynkowym (rzemiosło,

uprawy, hodowla) oraz dobrym stanie środowiska naturalnego, które stanowi atut turystyczny i podwyższa jakość życia mieszkańców; wyróżniająca estetyka oraz ład przestrzenny, których źródłem jest m.in.: realizowanie nowo powstającej zabudowy w zgodzie z charakterem zagospodarowania różnych stref gminy i miasta, ograniczanie niekontrolowanej przestrzennej ekspansji funkcji gospodarczych i osadniczych, a w tym: wyznaczanie zwartych terenów do zainwestowania oraz wyłączenie zabudowy na terenach cennych przyrodniczo lub krajobrazowo, rewitalizacja i przywracanie do użytkowania niewykorzystywanych obiektów i terenów – zwłaszcza związanych z dziedzictwem przemysłowym, eliminowanie kolizji w przestrzeni między gospodarką, mieszkalnictwem i ekologią oraz kształtowanie wzorca architektonicznego wyróżniającego gminę i miasto.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny do 2022 r. (uchwała nr XXXVIII/425/17 Rady Miejskiej w Czerwionce-Leszczynach z dnia 28 lipca 2017 r.).

Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem niezbędnym do ubiegania się o dofinansowanie zadań z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w ramach RPO WŚL 2014-2020.

Zakres zaplanowanych działań oraz projektów będzie obejmować ww. proces całościowo. Obejmą one powiązane wzajemnie przedsięwzięcia środowiskowe, integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki. Partycypacja społeczności lokalnej w tworzenie LPR miała miejsce na każdym etapie powstawania – od formułowania po wdrażanie z wykorzystaniem i włączeniem pozyskanych informacji w treść dokumentu. LPR został ostatecznie pozytywnie zaopiniowany przez Instytucję Zarządzającą RPO WSL w dniu 29.06.2017 r.

LPR przedstawia wszechstronną i dogłębną charakterystykę gminy i miasta, poświęcając wiele miejsca jego historii, zabytkom i środowisku kulturowemu oraz środowisku przyrodniczemu. Wskazano również niekorzystne aspekty występujące we wszystkich dziedzinach życia społeczno-gospodarczego, wpływające destrukcyjnie na całość zjawisk w mieście.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny na lata 2019-2022 (Uchwała nr VI/53/149 Rady Miejskiej w Czerwionce-Leszczynach z dnia 1 marca 2019 r.)

Poprzednie Programy – określiły główne cele polityki gminnej związane z ochroną zabytków:

- udokumentowanie m.in. w formie kart ewidencyjnych zabytków architektury i budownictwa oraz kart zabytków ruchomych, a także ich inwentaryzacja, utworzenie bazy danych o obiektach zabytkowych z terenu gminy,
- upowszechnienie i promocja dziedzictwa kulturowego, połączone z edukacją regionalną młodzieży szkolnej,
- ochrona układów przestrzennych,
- tworzenie nowych miejsc pracy,
- określenie potrzeb rewitalizacji zabytków,
- pozyskanie środków finansowych na odnowę zabytków,
- odnowa wybranych zabytków,
- promocja zabytków,
- edukacja regionalna młodzieży szkolnej,
- ustalenia dotyczące zabytków w planie zagospodarowania przestrzennego,
- udzielanie dotacji gminnych na prace remontowe przy obiekcie zabytkowym będącym własnością prywatną, parafialną, itd.,
- powstawanie nowych oraz rozwój istniejących izb pamięci, np. istniejąca izba pamięci K.W.K. „Dębieńsko”, powstająca izba historyczna osiedla patronackiego na terenie Czerwionki (w obrębie osiedla patronackiego).

W Programie sformułowano ponadto generalne wytyczne urbanistyczne i architektoniczne, szczegółowe postulaty konserwatorskie, generalne wytyczne dla terenów zieleni zabytkowej, określono dominanty przestrzenne.

Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju dla gminy Czerwionka - Leszczyny

Uchwała Nr XVII/209/16 Rady Miejskiej w Czerwionce-Leszczynach z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie oceny aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Czerwionka-Leszczyny oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;

Uchwała nr XVI/173/20 Rady Miejskiej w Czerwionce - Leszczynach z dnia 31 stycznia 2020 r. w sprawie oceny aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka -Leszczyny;

Uchwała nt XXXIII/374/21 Rady Miejskiej w Czerwionce - Leszczynach z dnia 28 maja 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka - Leszczyny.

Wykaz obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego w Gminie Czerwionka – Leszczyny

Jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego oraz ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu w gminie. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w m.p.z.p. powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy. Prawie cały teren gminy pokryty jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Obowiązujące m.p.z.p. uchwalane przez Radę Miejską w Czerwionce - Leszczyny obejmują następujące obszary na terenie gminy:

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla północnej części obrębu Dębieńsko obejmującej fragment terenu górniczego "Ornontowice 1" (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 8 kwietnia 2021 r., poz. 2560),
2. Rozstrzygnięcie Nadzorcze Wojewody Śląskiego Nr IFIII.4131.1.9.2021 uchylające w części miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny obejmujący obszar w rejonie ulic Odrodzenia, Jesionka i Grabowej w obrębie Dębieńsko (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 9 lutego 2021 r., poz. 1055),
3. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny obejmującego obszar w rejonie ulic Odrodzenia, Jesionka i Grabowej w obrębie Dębieńsko (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 9 lutego 2021 r., poz. 1055),
4. Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie Bełk (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 28 grudnia 2020 r., poz. 9464),
5. Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny dla części terenu górniczego "Dębieńsko 1" obejmującego obszar w obrębach Czuchów i Dębieńsko (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 9 listopada 2020 r., poz. 7914),
6. Plan zagospodarowania przestrzennego dla części terenu górniczego "Dębieńsko 1" obejmujący obszar w rejonie ulicy Cmentarnej wraz z załącznikiem nr 1 (Dz. U. Woj. Śl. z dnia 25 października 2019 r., poz. 7053),
7. Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny obejmującego obszar w obrębie Bełk wraz z załącznikiem nr 1 (Dz. U. Woj. Śl. z dnia 25 października 2019 r., poz. 7054),
8. Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka- Leszczyny obejmujący obszar w obrębie Leszczyny i Przegędza wraz z załącznikiem nr 1 (Dz. U. Woj. Śl. z dnia 30 kwietnia 2018 r., poz. 2929),
9. Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka - Leszczyny obejmującego obszar w rejonie ulic Zwycięstwa i Żorskiej w Stanowicach (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 10 października 2017 r., poz. 5429),
10. Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka - Leszczyny obejmującego obszar w rejonie ulic Wyzwolenia i Zwycięstwa w Stanowicach - część, z wyłączeniem obszaru położonego po wschodniej stronie ulicy Kościelnej (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 6 lutego 2017 r., poz. 755),
11. Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka - Leszczyny dla części terenu górniczego "Dębieńsko1" - etap 1 (Dz.Urz. Woj. Śl. z dnia 28 grudnia 2016 r., poz. 7103),

12. Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka - Leszczyny dla części terenu górniczego "Dębieńsko1" w obszarze położonym w rejonie ulicy Furgoła, Jesionka, autostrady A1 oraz linii kolejowej w granicach obrębów Czerwionka, Dębieńsko i Bełk,
13. Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka - Leszczyny obejmującego obszar w rejonie zjazdu z autostrady A1 w Bełku,
14. Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka - Leszczyny obejmującego obszary w rejonie ul. 3 Maja, Gliwickiej i Generała Zawadzkiego w obrębie Czuchów, w rejonie ul. Rybnickiej w obrębie Leszczyny, w rejonie boiska przy ul. Słonecznej w obrębie Książenice oraz działek 388/31 i 387/31 w obrębie Przegędza,
15. Plan dla obszaru położonego w rejonie ulic Miarki, Szymochy, Wolności, autostrady A1 oraz linii kolejowej w obrębie Bełk - zatwierdzony Uchwałą nr IX/132/15 z dnia 26 czerwca 2015 roku (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 17 lipca 2015 roku poz. 3984),
16. Plan dla obszaru obejmującego część sołectwa Bełk położonego na północ od linii kolejowej, na wschód od autostrady A1, na południe od ściany lasu oraz na zachód od ul. K. Miarki - zatwierdzony Uchwałą nr IX/131/15 z dnia 26 czerwca 2015 roku (Dz.Urz. Woj Śl. z dnia 15 lipca 2015 r. poz. 3887),
17. Plan dla obszaru położonego w rejonie ulic Wyzwolenia, Leszczyńskiej oraz granicy sołectwa Stanowice - zatwierdzony Uchwałą nr XLIII/571/14 z dnia 25 kwietnia 2014 roku (Dz. Urz. Woj. Śl. z dn. 8 maja 2014 r. poz. 2753),
18. Plan dla obszaru położonego w Palowicach - zatwierdzony Uchwałą nr IV/54/14 z dnia 30 grudnia 2014 roku (Dz. Urz. Woj. Śl. z dn. 12 stycznia 2015 r. poz. 145),
19. Plan dla obszaru położonego w rejonie ulic Wolności, Palowickiej, granicy sołectwa Bełk oraz autostrady A1 - plan uchwalony Uchwałą nr XXXIX/517/14 z 10 stycznia 2014r. wraz z załącznikami nr 2 i 3,
20. Uchwała nr XXIX/375/13 Rady Miejskiej w Czerwionce - Leszczynach z dnia 22 lutego 2013 roku w sprawie MPZP dla części terenu górniczego "Dębieńsko 1" w obszarze obejmującym fragmenty dzielnic Czuchów, Czerwionka oraz Dębieńsko,
21. Uchwała nr XXIX/374/13 Rady Miejskiej w Czerwionce-Leszczynach z dnia 22 lutego 2013 roku w sprawie uchwalenie MPZP GiM Czerwionka-Leszczyny dla obszaru położonego w granicy sołectwa Bełk oraz zjazdu z autostrady A1,
22. Uchwała nr XXVIII/363/13 Rady Miejskiej w Czerwionce-Leszczynach z dnia 1 lutego 2013 roku w sprawie mpzpgiM Czerwionka-Leszczyny dla obszaru położonego w rejonie ulic Żorskiej i Zwycięstwa w Sołectwie Stanowice,
23. Uchwała nr IX/78/2002 Rady Miejskiej w Czerwionce - Leszczynach z dnia 26 września 2002 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022- 2026 (Uchwała nr LIV/594/18 Rady Miejskiej w Czerwionce-Leszczynach z dnia 28 września 2018 r.)

W Programie dziedzictwo kulturowe powiązane integralnie jest z zasobami przyrodniczymi i ochroną lasów (rozdział 2.10). Powierzchnia obszarów prawnie chronionej przyrody na terenie Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny wynosiła 8580 ha i stanowiła około 75% pow. Formami ochronnymi przyrody na terenie gminy są :

- Park Krajobrazowy „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich” (1993r.)
- Użytek ekologiczny „Kencierz” (2008 r.)
- 12 pomników przyrody:
- Lipa drobnolistna Stanowice 1958,
- Dąb szypułkowy Leszczyny 1963,
- Dąb szypułkowy Bełk 1963,
- Dąb szypułkowy Bełk 1998,

- Kasztanowiec zwyczajny Dębieńsko 1998,
- Platan klonolistny Leszczyny 1998,
- Lipa drobnolistna Książenice 1998,
- Lipa drobnolistna Szczekowice 1998,
- Dąb szypułkowy Stanowice 1998,
- Kasztanowiec zwyczajny Palowice 1998,
- Wiąz górski Czuchów 1998,
- Głaz Alojzego Damca Leszczyny 2007.

Zadaniem łączącym ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jest sformułowane w Programie zadanie pn. „Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony i zachowania walorów krajobrazu i przyrody oraz promocja tych walorów” (Obszar interwencji: Ochrona przyrody i krajobrazu, Cel: Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie bioróżnorodności i georóżnorodności oraz ochrona krajobrazu).

6. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY I MIASTA CZERWIONKA-LESZCZYNY

6.1 KRAJOBRAZ KULTUROWY

Gmina Czerwionka-Leszczyny jest gminą miejsko-wiejską, leży w zachodniej części województwa śląskiego, w północno-wschodniej części powiatu rybnickiego – graniczy z miastami: Rybnik (od zachodu), Żory (od południa), Knurów (od północy) i Orzesze (od wschodu), ponadto z gminami: Ornontowice, Gierałtówice i Pilchowice. Funkcjonalnie, gospodarczo i przestrzennie gmina jest silnie powiązana z Aglomeracją Rybnicką.

Gmina i Miasto Czerwionka-Leszczyny zajmuje powierzchnię 114,5 km², z czego 33,5% powierzchni stanowią jednostki obejmujące miasto: Czerwionka, Leszczyny, Czuchów i Dębieńsko, a 66,5% powierzchni to jednostki obejmujące obszar wiejski: Bełk, Książenice, Palowice, Przegędza, Stanowice i Szczejkowice.

Teren Miasta i Gminy Czerwionka-Leszczyny w obecnych granicach administracyjnych istnieje od 1992 roku. Miasto Czerwionka-Leszczyny dzieli się na cztery dzielnice: **Czuchów, Dębieńsko, Czerwionka i Leszczyny**, ponadto w skład gminy wchodzi sześć sołectw: **Książenice, Przegędza, Stanowice, Bełk, Szczejkowice oraz Palowice**.

Geograficznie gmina leży na obszarze Płaskowyżu Rybnickiego i Wyżyny Katowickiej. Przez jej obszar przepływa rzeka Bierawka oraz kilka mniejszych cieków wodnych tworzących zlewnię rzeki Bierawki i rzeki Rudy, na których usytuowano szereg sztucznych zbiorników wodnych. Na całym obszarze gminy znajdują się kompleksy leśne wchodzące w skład lasów rudzko-pszczyńskich. Najwyższym naturalnym punktem wysokościowym jest góra Ramży (325 m n.p.m.) – usytuowana w północnej części sołectwa Bełk.

Krajobraz kulturowy jest wynikiem przekształcania krajobrazu naturalnego przez człowieka i nakładania się zróżnicowanych elementów kulturowych na przestrzeni wieków. Tworzą go różne elementy materialnego dziedzictwa kulturowego wpisane w przestrzeń przyrodniczą. Krajobraz ten należy rozumieć jako antropogenicznie ukształtowany fragment przestrzeni geograficznej, powstały w wyniku zespolenia oddziaływań środowiskowych, cywilizacyjnych i kulturowych, tworzących specyficzną strukturę, posiadających niejednokrotnie regionalną odrębność. Elementami dziedzictwa kulturowego są zarówno układy osadnicze miejskie i wiejskie, budowle sakralne, cmentarze, zespoły dworsko-parkowe i folwarczne, obiekty architektury i budownictwa, budowle i urządzenia inżynierskie oraz formy przestrzenne ukształtowane działalnością człowieka (w szczególności: stożkowe hałdy).

Krajobraz kulturowy gminy Czerwionka-Leszczyny jest silnie zróżnicowany. Składają się na niego trzy zasadnicze rodzaje krajobrazów: tereny leśne, tereny wiejskie oraz tereny miejsko-przemysłowe. Obszar ten charakteryzuje się dużą różnorodnością biologiczną oraz posiada wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe związane z występowaniem rozległych obszarów leśnych (park krajobrazowy).

Z drugiej strony - został ukształtowany pod wpływem rozwoju przemysłu, głównie wydobywczego. W te dwie formy krajobrazu wpisane są obszary wiejskie z elementami założeń ruralistycznych otoczone polami uprawnymi. Na strukturę przestrzenną gminy duży wpływ ma układ komunikacyjny zwłaszcza siatka dróg wojewódzkich, autostrada A1 oraz linie kolejowe (Katowice - Rybnik, a także nieczynna od 2000 r. linia KWK Dębieńsko wraz z obszarem składowisk poeksploatacyjnych).

Na obszarze gminy są miejsca, gdzie przenikają się elementy przyrodnicze i kulturowe. Pałace, dwory tradycyjnie otaczane parkami i ogrodami, z doprowadzającymi do nich obsadzonymi alejami na skutek historycznych przemian zachowały się obecnie w stanie ubożonym w stosunku do pierwotnego, jednak nadal w większości czytelny jest historyczny układ i pełnią spójną krajobrazową kompozycję. Wywodzące się z idei „miasta-ogrodu” założenia osiedli robotniczych wplatają pomiędzy familoki zieleń w postaci nasadzeń wzdłuż ulic oraz przydomowych ogródków.

Przykładami miejscowego krajobrazu na terenie gminy, gdzie cenne zabytki harmonijnie łączą się z elementami przyrodniczymi, są:

- zespół pałacowo-parkowy w Czerwionce z 2 poł. XIX w. (pow. 2,1 ha) z drzewami pomnikowymi,
- zespół pałacowo-parkowy w Leszczynach z początku XX w. (pow. 0,5 ha) z pozostałościami parku krajobrazowego,
- zespół dworsko-parkowy „Nowy Dwór” - dawna willa Barteltów z 1904 r., należąca do dawnego majątku w Czerwionce, przy ul. Nowy Dwór 12 w Leszczynach (stąd potoczna nazwa „Nowy Dwór”), obecnie będąca w ruinie, wraz z dwoma mieszkalnymi budynkami folwarcznymi w pobliżu, po drugiej stronie drogi, pośród pól i łąk, (najbardziej zaniedbany i nieczytelny układ na terenie gminy),
- zespół dworsko-parkowy z przyległymi łąkami w Czuchowie,
- osiedle robotnicze „Dębieńsko” w Czerwionce z zachowanym układem zieleni,
- park dworski z 2 poł. XIX w. w Belku, teren folwarku z aleją dojazdową,
- zespół pałacowo-parkowy z 1 poł. XIX w. w Palowicach (pow. ok. 10,2 ha),
- zespół folwarczy w Stanowicach przy ul. Ściegiennego (choć częściowo zaburzony współczesnymi ogrodzeniami i nasadzeniami przydomowymi w postaci żywotników sadzonych w równych szpalerach),
- aleja Belkowska (aleja kasztanowców białych) w Dębieńsku z pocz. XX w.

Rys.1 mapa za: http://www.rudy-opactwo.pl/?a=park_krajobrazowy

Krajobraz leśny

W pasie biegnącym od zachodniej do południowej części gminy dominującym krajobrazem jest obszar leśny, chroniony prawnie, będący elementem **Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Rud Wielkich**. Park o powierzchni prawie 500 km² został powołany 25 lat temu dla ochrony najciekawszych przyrodniczo fragmentów ziemi rybnickiej i raciborskiej, bezpośrednio lub pośrednio związanych z zapoczątkowaną tu 750 lat temu działalnością gospodarczą i kulturalną Zakonu Cystersów. Ochroną prawną objęto zwarte połacie lasów, łąki i nieużytki towarzyszące gęstej sieci rzecznej, a także stawy rybne oraz inne elementy przestrzenne.

Na obszarze gminy Czerwionka-Leszczyny szczególnie cenne są:

- uroczysko Głębokie Doły i pamiątkowy drzewostan daglezi zielonej koło Książenic,
- naturalny las łąkowy między Książenicami a Szczygłowicami,
- stanowisko rzadkiej paproci - długosza królewskiego - koło Szczykowiecśródleśne stawy w okolicy Palowic i rozległe tereny leśne wokół Przegędzy.

Fot. 1 , 2 Stawy Łańcuchowe w Palowicach – w drodze do Waleski

Ponadto na terenie gminy, w jej południowo-zachodniej części, znajduje się fragment użytku ekologicznego „Kencierz” oraz 12 pomników przyrody.

Krajobraz wiejski

Krajobraz wiejski gminy tworzą ruralistyczne układy przestrzenne (głównie w typie „ulicówek”), stanowiące pozostałości historycznych układów oraz otaczające je pola uprawne, łąki. Obecnie układy osadnicze znacznie przekształcone w wyniku rozwoju sieci drogowej oraz przebudowań i rozbiórek samej budowlanej substancji zabytkowej. Dawne wsie, włączone w granice miasta, stopniowo poddawane są urbanizacji, tracąc w procesie rozwoju swój pierwotny charakter. Zjawisku temu, szczególnie w 2 poł. XX w., sprzyjał szybki rozwój przemysłu.

Obecnie w miejscowościach wiejskich gminy dominuje zabudowa jednorodzinna, rzadziej większe kubaturowo budynki kilkunordzinne. Są to zarówno budynki historyczne, nieliczne z końca XIX w., powstałe w okresie czterech pierwszych dekad XX w., jak i zabudowa powojenna, z dominującymi domami typu „pudełkowego” z charakterystycznymi płaskimi dachami. Historyczna zabudowa mieszkaniowa to budynki murowane, dominujące parterowe, z użytkowym poddaszem, najczęściej ceglane o skromnym wystroju elewacji, nakryte mniej lub bardziej spadzistymi dachami, często naczółkowymi. Detal architektoniczny w tej zabudowie niezwykle skromny, na ogół w formie ceglanych gzymsów, naczółków okiennych, cokołów. Zachował się na terenie gminy jeden budynek gospodarczy (nie licząc drewnianych kościołów) o konstrukcji drewnianej (jest to to stodoła w zespole leśniczówki w Przegędzy) oraz drewniana wieża straży pożarnej w Dębieńsku.

Wraz z rozwojem przemysłu w Czerwionce w obrębie układów wiejskich zaczynają się pojawiać obiekty mieszkaniowe większe, kilkurodzinne, o charakterze robotniczym lub małomiasteczkowym.

W kontekście regionalnego dziedzictwa kulturowego najcenniejszymi elementami dawnych wsi są drewniane kościoły w Bełku oraz Palowicach, leżące na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego.

Znaczącą wartość historyczną dla dawnych wsi mają zabudowania dawnych folwarków. Najlepiej zachowanym zespołem dawnego folwarku są zabudowania przy ul. Majątkowej w Bełku. Zachowany jest kształcie podkowy układ zabudowań gospodarczych: gorzelnia, stodoła i obór, oficyna mieszkalnej z pozostałością otaczającego muru, z alejami dojazdowymi (aleja prowadząca w stronę Góry Ramża) oraz konfiguracja terenu – ze stawem hodowlanym, pozostałością parku, mieszkalną zabudowa dla pracowników folwarku. Nie zachował się natomiast budynek pałacu. W innych przypadkach oprócz budynków mieszkalnych wielorodzinnych, jednokondygnacyjnych z charakterystycznymi wysokimi dachami (zwykle naczółkowymi) nie zachowały się dawne gospodarcze budynki folwarczne. Takim przykładem mogą być dawne zabudowania folwarczne przy dworze i parku w centrum Czerwionki, które dotrwały do lat 90-tch XX wieku, jednak niewłaściwie utrzymywane, popadały w ruinę i nie wytrzymały próby czasu.

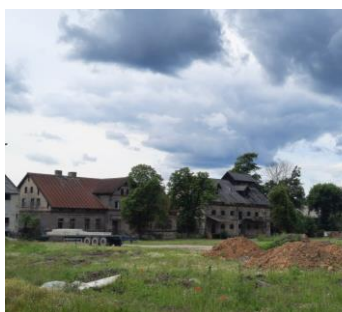
Fot. 3,4 Nieistniejąca zabudowa folwarczna w centrum Czerwionki, arch WKZ w Katowicach

Budynki mieszkalne, dawne czworaki, występują w harmonijnych, wciąż czytelnych, układach i nadają tożsamość terenom wiejskim, odwołując się do dawnych tradycji uporządkowanej i prawidłowo zagospodarowanej przestrzeni dawnych wsi. Budynki pofolwarczne mają swój urok estetyczny, który warto pielęgnować w oparciu o zasady konserwatorskie. W tej grupie na uwagę zasługują:

- dwa budynki folwarczne przy ul. Nowy Dwór, dość zadbane pod względem budowlanym, z wyjątkiem otoczenia, które wymaga zabiegów waloryzacyjnych i rewitalizacji, z czytelną starą aleją prowadzącą w stronę Leszczyn;
- zabudowania folwarczne w harmonijnym układzie podkowy przy ul. Bełkowskiej 6,7, 8-9 z zachowanymi budynkami gospodarczymi w dzielnicy Dębieńsko Czerwionki-Leszczyn;
- kompleks zabudowań folwarcznych przy ulicy Majątkowej w Bełku;
- zespół dawnych „czworaków” przy ul. Ściegiennego 18, 22, 24, 26, 28, choć częściowo przebudowane i pozbawione zabytkowego charakteru (nr 18 i 28) i leżące wśród niekorzystnie przekształcanego otoczenia, zachowały dawny układ przestrzenny i wielkość brył architektonicznych.

Fot.5
Zabudowa pofolwarczna
przy ulicy Nowy Dwór w
Leszczynach

Fot.6
Zabudowa folwarczna
przy ulicy Majątkowej w
Bełku

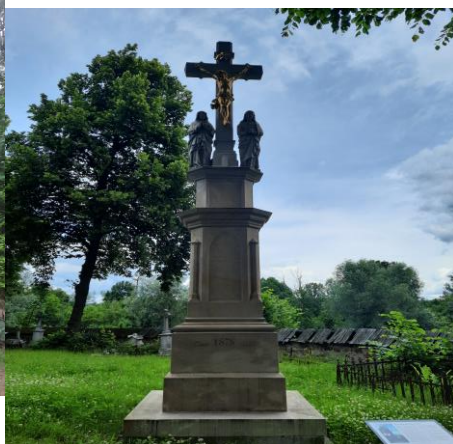
Fot.7
Zabudowa pofolwarczna
przy ulicy Ściegiennego
Stanowicach

Dawnym założeniom dworsko-folwarcznym towarzyszyły obsadzone aleje tworzące kraobrazowy element kompozycyjny i urbanistyczny.

Istotną cechą krajobrazu na terenie gminy, zwłaszcza przy drogach wiejskich i polnych, podobnie jak w całym regionie, są liczne przydrożne krzyże i kapliczki w postaci niewielkich kubaturowo kaplic architektonicznych, kamiennych krzyży kapliczkowych, kapliczek słupowych, niszowych, figur oraz samych krzyży Męki Pańskiej, w tym – drewnianych z Chrystusem malowanym na blasze. Obiekty te, choć tak charakterystyczne dla krajobrazu kulturowego gminy, oprócz kapliczek architektonicznych, zwanych też domkowymi, stanowią grupę zaliczaną do zabytków ruchomych, które jeszcze nie zostały ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Niektóre z nich posiadające wartość artystyczną zostały objęte ochroną konserwatorską przez wpis w ostatnim czasie do rejestru zabytków. Są to dwa krzyże Męki Pańskiej przy kościele p.w. Świętej Marii Magdaleny w Bełku oraz kaplica grobowa Lukaszów, położona także w Bełku.

Fot.8 Krzyż Męki Pańskiej
przy kościele w Bełku

Fot.9 Krzyż Męki Pańskiej na
cmentarzu przy kościele
w Bełku

Fot.10
Drewniany krzyż
z malowanym Chrystusem
na blasze.

Krajobraz miejsko-przemysłowy

Największy wpływ na obecny charakter gminy miały przekształcenia związane z rozwojem przemysłu i górnictwa. Pierwsze formy przemysłowe (fryszerki) pojawiają się na tym terenie w XVIII w. i związane były z rzeką Bierawką i Rudą oraz jej dopływami. Z biegiem czasu, szczególnie w XIX w., powstawały kolejne zakłady przemysłowe, cynkownie, druciarnie blachy, kuźnie miedzi oraz walcownia żelaza. W latach 30. XIX w. w przysiółku Łanuch, w miejscu dawnej fryszerki, zbudowano dwa wysokie piece, które opalano węglem drzewnym. Zakład nazwano „Waleska”, a do naszych czasów po zakładzie pozostała wieża, tzw. gichta. Działał też piec wapienny, olejarnia i cegielnia. Te pierwsze zakłady należały głównie do właścicieli okolicznych majątków ziemskich, zarówno śląskiej szlachty jak i mieszczan.

Przełomowym dla lokalnej historii było odkrycie w 1788 r. w okolicy Czerwionki pokładów węgla, bowiem historia górnictwa w całym rejonie rybnickim sięga połowy XVIII wieku. Ówczesny właściciel Czerwionki i Dębieńska - hrabia Wilczek założył w 1788 roku małą kopalnię Glück. W 1792 r. zgłębiono szyb w Dębieńsku Wielkim i uruchomiono na sąsiednim nadaniu drugą płytką kopalnię Neues Glück („Nowe Szczęście”). Płytkie pokłady węgla eksploatowane były kilkunastometrowymi szybikami. W 1806 roku zyskali oni nadanie górnicze Anton („Antoni”), następnie w 1813 roku zostały do niego przyłączone poprzednie pola i tak powstała nowa kopalnia Antonglück („Szczęście Antoniego”). W 1808 roku dobra czerwieńskie wraz z kopalniami zostały sprzedane hrabiom węgierskim. W kolejnych latach zakład był rozbudowywany i modernizowany. Obszar fedrunku powiększono do 7 szybów, a wydobywanie w latach 50. XIX w. sięgnęło ponad 20 tys. ton węgla i ponad 4000 ton miału rocznie. W I połowie XIX w. powstały jeszcze kopalnie: „Mariane”, „Dobra Jedność”, „Dobre Sąsiedztwo”, „Ciosek”. W I połowie XIX w. działało tu łącznie 25 niewielkich zakładów, w których zatrudniano po kilkadziesiąt osób.

Ze względu na rozwój hutnictwa w rejonie wzrastało zapotrzebowanie na wydobywanie węgla. Głębokość eksploatacji nie przekraczała wówczas 30 metrów, węgiel urabiano ręcznie przy pomocy kilofów oraz młotów. Transport na dole odbywał się za pomocą drewnianych skrzyń przeciąganych na płozach pod szyb, gdzie następnie kołowrotami wyciągany był na powierzchnię. Po połowie XIX wieku pojawiają się nowe rozwiązania techniczne, jak maszyny parowe, parowe pompy odwadniające. Olbrzymi wpływ na zapotrzebowanie na węgiel miała budowa kolei rozpozęta w 1853 roku z Katowic do Raciborza.

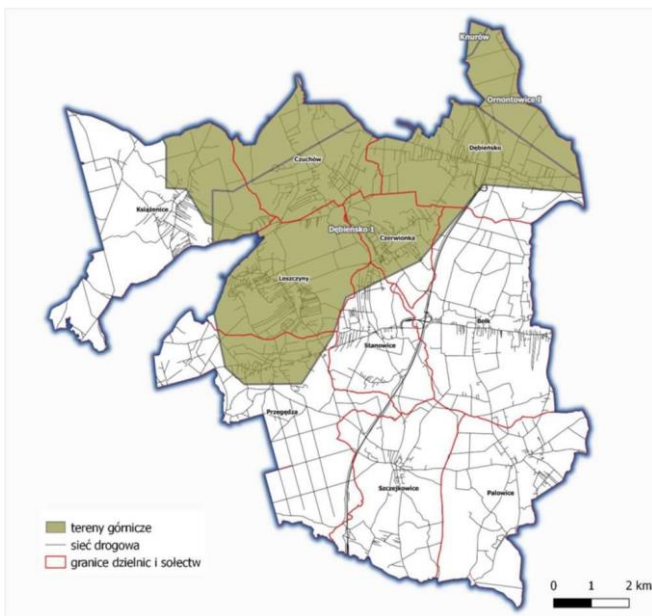
W 1843 roku powstaje kopalnia „Dębieńsko”, wraz z nadaniem pola górniczego „Dubensko” dla kupca Wilhelma Schneidera. Wydobywanie węgla w kopalni rozpoczęto dopiero po 1860 roku, w wyniku wcześniejszego lokalnego kryzysu w hutnictwie.

W 2 połowie XIX w. następowała stopniowa konsolidacja zakładów, wymuszana głównie względami ekonomicznymi. Proces ten miał swoją kumulację na przełomie XIX i XX wieku. W 1895 r. kopalnię zakupiła Joanna Schaffgotsch, właścicielka już kilku kopalń, by rok później wszystkie te kopalnie stały się częścią potężnej spółki akcyjnej „Zjednoczone Huty – „Królewska” i „Laura” (*Vereinigte Königs- und Laurahütte*), zorganizowanej przez księcia Henkel von Donnersmarcka i zarejestrowanej w Berlinie w 1871 roku. Firma była właścicielem wielu zakładów działających w branży węglowej i hutniczej, w tym koksowni uruchomionej w latach 1908-1913 na terenie obecnej gminy. Do pola górniczego „Dubensko” zostały dołączone pola kopalń: „Clara Elisabeth”, „Oswald”, „Laura”, „Philipp”, „Pax”, „Hildegard”, „Ludwine”, a w 1903 roku „Mariane”. W efekcie powstała kopalnia Dębieńsko (Dubensko), 2 listopada 1898 roku nastąpiło uroczyste otwarcie zakładu. Po konsolidacji pól górniczych przystąpiono od 1898 roku do pogłębiania trzech projektowanych szybów: Junghann I, Junghann II i III. W 1898 roku zastosowano maszynę parową. W efekcie, wydobywanie kształtowało się od 4010 ton w 1899 roku do 492 478 w roku 1912. Na powierzchni przeprowadzono szereg inwestycji. W pierwszych latach XX wieku powstały zabudowania kuźni, warsztatów, olejarnia, kompresorownia, markownia, pralnia, budynek administracyjny, łaźnia, cechownia (całkowicie przebudowane w latach 70-tych XX w.), portiernia. W 1907 roku wybudowano stalowe wieże szybowe, zainstalowano nowe maszyny parowe, co wpłynęło na zdecydowany wzrost wydobywania węgla. Budowa bocznicy kolejowej umożliwiła dalszy transport

urobku poprzez sieć kolejową. Ówczesne władze górnicze wymagały stosowania płynnej podsadzki w celu eliminowania wpływów eksploatacji na powierzchnię, stąd też w 1910 roku zainstalowano pompy na Bierawce, dzięki czemu kopalnia zyskała własny zbiornik wody przemysłowej. W latach 1908-1913 w bezpośrednim sąsiedztwie kopani wybudowana została koksownia. Przed wybuchem I wojny światowej kopalnia "Dębieńsko" wydobywała prawie pół miliona ton węgla. W 1922 roku kopalnia znalazła się po polskiej stronie Górnego Śląska. Zwiększono wówczas pola górnicze i przystąpiono do dalszej modernizacji zakładu. W okresie międzywojennym kopalnia "Dębieńsko" była jedną z najbardziej zmechanizowanych kopalń w okręgu rybnickim. Na powierzchni przeprowadzono szereg inwestycji. Rozbudowano elektrownię i kotłownię, wybudowano nowe zbiorniki do flotacji szlamu, pogłębiono dalej szyby Jan I, Jan II i Jan III.

W 1932 roku obszar górniczy kopalni został powiększony o prawie 8 km² poprzez przyłączenie kolejnych pól górniczych. Z lat 30-tych pochodził budynek turbinowni, dobudowany do kotłowni, przebudowano wieżę i nadszybia szybu Jan II, rozbudowano kotłownię (1929 r.).

W 1937 r. kopalnię przejął polski koncern górniczo-hutniczy „Wspólnota Interesów Górniczo-Hutniczych”.

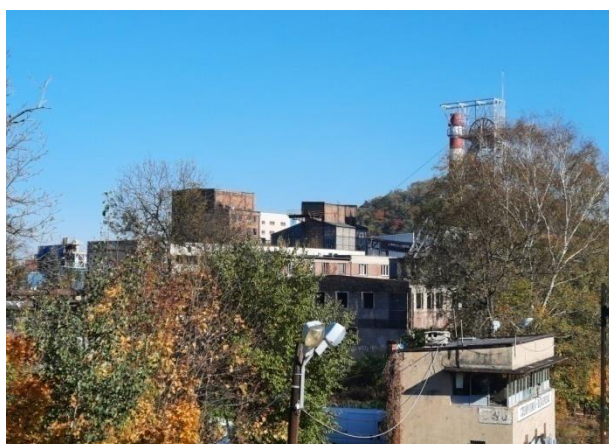

Rys. 2 Mapa terenów górniczych na obszarze gminy Czerwionka-Leszczyny (źródło: *Lokalny Program Rewitalizacji*)

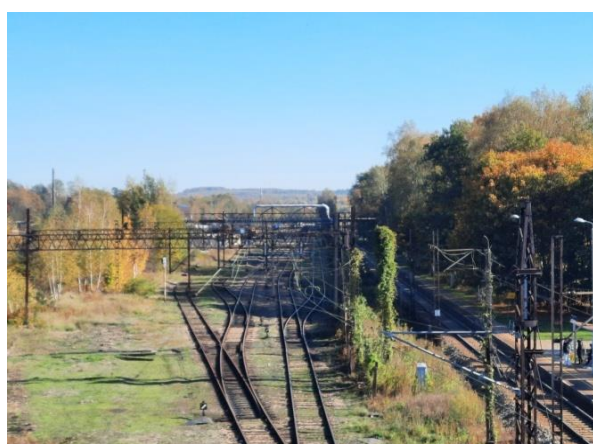
W czasie trwania II wojny światowej, z względu na wzrost zapotrzebowania na węgiel wprowadzono szereg modernizacji mających na celu zwiększenie wydobycia, m.in. pogłębiono szyb Jan II. Po zakończeniu wojny kopalnia została znacjonalizowana. 2 lutego 1945 roku kopalnia została uruchomiona i przyporządkowana Rybnickiemu Zjednoczeniu Przemysłu Węglowego. Obszar górniczy "Dębieńsko" został powiększony do 45,4 km². Kopalnia przechodząc przez różne struktury organizacyjne funkcjonowała do 2000 roku. 6 marca 2000 Zarząd Gliwickiej Spółki Węglowej, której wówczas podlegała kopalnia, podjął uchwałę o jej likwidacji, 5 października zaprzestano eksploatację.

Fot. 11, 12 Krajobraz industrialny – zespół KWK „Dębiesko”

Fot.13 Industrialny krajobraz kopalni Dębiesko

Fot.14 Linia kolejowa w centrum Czerwionki

Fot.15 Widok na hałdy kopalniane z Dębieska

Fot.16 Widok na hałdy pokopalniane z alei do Nowego Dworu

Ważnym momentem w rozwoju było doprowadzenie w latach 50-tych XIX w. do Czerwionki linii kolejowej. Kolej żelazna umożliwiła transport węgla i ludzi na niespotykaną dotąd masową skalę, co przełożyło się na szybki rozwój okolicznych miejscowości. Po powstaniu kopalni Dębiesko, w jej sąsiedztwie umiejscowiono przystanek kolejowy „Dubenskogrube”, rozbudowany później w dworzec Czerwionka.

Wraz z rozwojem obszarów górniczych rosło zapotrzebowanie na siłę roboczą, co spowodowało znaczący wzrost liczby mieszkańców we wsiach przyległych do zakładów, przekształcając je w osady przemysłowe oraz skutkowało powstaniem osiedli patronackich. Robotnicze osiedla patronackie: w Czuchowie, w Czerwionce, dzięki rewitalizacji i umieszczeniu na Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego stały

się szczególną atrakcją turystyczną.

Sztandarowym zespołem mieszkaniowej zabytkowej zabudowy, będącej symbolem i wizytówką Gminy jest wpisany do rejestru zabytków zespół wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej w Czerwionce zamkniętej ulicami Wolności, Słowackiego, Kombatantów, Hallera i Mickiewicza. Powstawał etapami w latach 1898–1916 wraz z rozwojem i rozbudową kopalni, przyczyniając się do zmiany charakteru dawnej wsi Czerwionka w dzielnicę miejską. Jest to obecnie największy zachowany obszar familoków na Śląsku. Zabudowę tworzą 84 budynki jedno- i dwukondygnacyjne, murowane z czerwonej cegły z ornamentami z cegły białej, glazurowanej oraz elementami konstrukcji szkieletowej. Są to budynki wolnostojące ustawione kalenicami do ulicy. Zamknięcia perspektywiczne ulic poprzecznych akcentowane są większymi budynkami, o ciekawszej i bogatszej architekturze.

Układ urbanistyczny osiedla familoków posiada stosunkowo dobrze zachowaną i zróżnicowaną zielen. Obsadzenia ulic: na ulicy Hallera i Mickiewicza zachowały się aleje formowanych akacji, na ulicy Wolności - jarzębiny, na ulicy Szkolnej – stare lipy, kasztanowce i buki. Układ zachował się w dobrym stanie mimo dokonanych przekształceń. Bezwrotnie zostały zlikwidowane dawne komórki lokatorskie, towarzyszące tradycyjnie zabudowie mieszkaniowej, widniejące na starych planach. Wartością zespołu jest niezwykle zróżnicowanie architektury, form i detali poszczególnych budynków.

Fot. 17 Panorama Czerwionki z lotu ptaka (www.facebook.com/gmina.czerwionka.leszczyny)

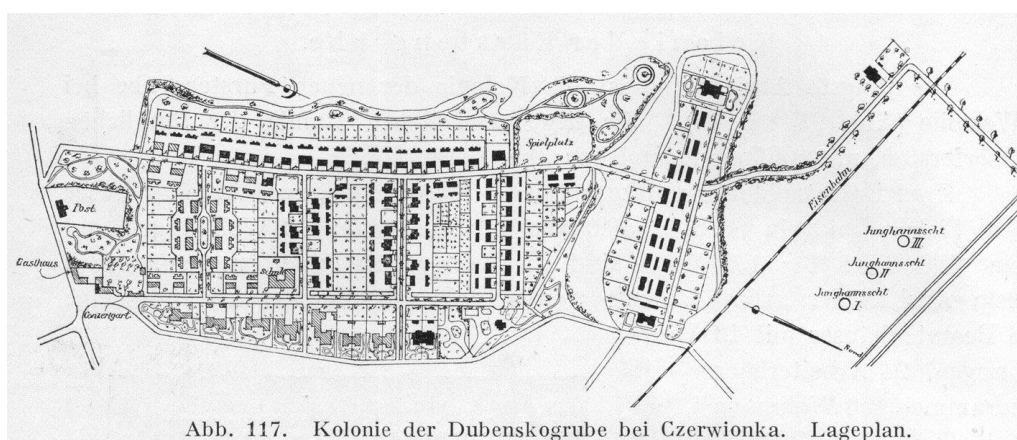

Abb. 117. Kolonie der Dubenskogrube bei Czerwionka. Lageplan.

Fot. 18 Plan zabudowy „Familoków” Der Oberschlesische Industriebezirk Kurt Seidl Oberschlesischer Berg - und Hüttenmännischer Verein 1913 r.

Fot.19 Zabudowa ulicy Hallera - pocztówka

Fot. 20 Zabudowa ulicy Mickiewicza - pocztówka

Fot. 21 Zabudowa ulicy Kombatantów

Fot. 22 Zabudowa ulicy Mickiewicza

Pozostałe zespoły robotniczego budownictwa patronackiego, ujęte już w GEZ to:

- osiedle budynków mieszkalnych typu familoki przy ul. Kościuszki 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8 i przy ul. Głowackiego 1, 2, 3, 4, 5, 6 w Czerwonce-Leszczynach,
- niewielkie osiedle szeregowe na terenie dzielnicy Czuchów, obejmujące pięć ciekawych i jednorodnych stylowo budynków przy ul. Rybnickiej 42, 44, 46, 48, 50,
- Osiedle Dozoru Górniczego przy ul. Młyńskiej 2, Kopalnianej 7, 9, i Przyjaźni 2, 4 i 6, leżące również na terenie dzisiejszej dzielnicy Czuchów w Czerwonce – Leszczynach, na południowy-zachód od kopalni „Dębieńsko”.

Fot. 23 Zabudowa ulicy Rybnickiej

Fot.24 Zabudowa ulicy Kościuszki

Fot.25 Zabudowa ulicy Kopalnianej

Fot. 26 Zabudowa ulicy Głowackiego

6.2 ZABYTKI NIERUCHOME

Według art. 7. *Ustawy o ochronie zabytków* formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za Pomnik Historii,
- utworzenie Parku Kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a także w decyzjach administracyjnych.

Na terenie Gminy Czerwionka-Leszczyny nie ma obiektów uznanych za Pomnik Historii, wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa, ani też parków kulturowych.

6.2.1 Architektura sakralna (w tym elementy małej architektury – krzyże kamienne Męki Pańskiej)

Adres	Obiekt objęty ochroną	Nr rej. zabytków Data wpisu
Bełk ul. Kościelna	Kościół p.w. św. Marii Magdaleny, XVIII w., drewniany na podmurówce z kamienia, z wieżą. Granice ochrony rozciągają się na całość obiektu w ramach ogrodzenia i obejmują również wyposażenie wnętrza	A/558/66 z 5.02.1966 r.
Bełk ul. Kościelna	Kamienny mur dookoła kościoła p.w. Świętej Marii Magdaleny	A/577/2019 z 15.11.2019 r.
Bełk ul. Kościelna	Krzyż Męki Pańskiej z 1874 r. przy kościele p.w. Świętej Marii Magdaleny	B/329/2016 z 15.12.2016 r.
Bełk ul. Kościelna	Krzyż Męki Pańskiej z 1878 r. na cmentarzu przy kościele p.w. Świętej Marii Magdaleny	B/329/2016 z 15.12.2016 r.
Bełk ul. Kościelna	Kaplica grobowa Lukaszów z 1860 r.	A/576/2019 z 15.11.2019 r.
Czerwionka-Leszczyń Czuchów, ul. 3 Maja 85	Kaplica na obszarze dworskim XIX w., klasycystyczna, murowana, tynkowana	A/544/66 z 16.02.1966 r.
Czerwionka - Leszczyń Dębieńsko Wielkie ul. Zabrzeńska	Kościół par. pw. św. Jerzego, XIX w., murowany, tynkowany. Granice ochrony rozciągają się na całość budowli w ramach ogrodzenia, wraz z wyposażeniem	A/594/66 z 15.03.1966 r.
Palowice ul. Woszczycka 17	Kościół par. pw. Trójcy Świętej wraz z wyposażeniem, XVII w., 1981, drewniany z wieżą i kruchtami	A/563/66 z 05.02.1966 r.

Bełk, kościół pw. św. Marii Magdaleny, nr rej. A/558/66 z 05.02.1966 r.

Obiekt wzniesiony w 1753 r. (według daty na stropie zakrystii) na miejscu wcześniejszego kościoła zniszczonego w wyniku pożaru. Jest orientowany, drewniany, w konstrukcji zrębowej, na kamiennej podmurówce. Jednonawowy, z korpusem na rzucie kwadratu i węższym, trójbocznie zamkniętym prezbiterium, do którego od północy przylega zakrystia. Po południowej stronie korpusu i po zachodniej stronie wieży znajdują się kruchty. Wieża wzniesiona w konstrukcji słupowej, o zwężającej się ku górze bryle, zwieńczonej izbicą i baniastym hełmem z latarnią. Kościół, oprócz wieży i zakrystii, otaczają soboty. Ściany powyżej sobót oraz izbica szalowane są deskami w układzie pionowym; wieża, hełm i dachy pokryte są gontem. Korpus przykryty jest dachem siodłowym z sygnaturką, nad prezbiterium - dach wielopołaciowy.

Fot.27, 28 Bełk, kościół p.w. św. Marii Magdaleny

Wnętrze przykryte jest pozornym sklepieniem kolebkowym, po stronie zachodniej znajduje się chór muzyczny wsparty na słupach, z ok. 200-letnim instrumentem organowym w oprawie klasycystycznego prospektu organowego – dzieło organomistrza Havla z Pyskowic. W skład wyposażenia wchodzi: ołtarz główny wczesnobarokowy (ok. 1610 r.) z obrazem patronki św. Marii Magdaleny (dzieło sygnowane autorstwa *Jana Fahnrotha* z 1849 r.), a także ambona barokowa z figurami Ewangelistów z II połowy XVII w., kropielnica kamienna (1657 r.) i konfesjonały (z 1 poł. XVII w. i początku XIX w.) oraz kropielnice, tzw. „żegnaczk”, na wodę święconą ufundowane w 1657 r. przez właściciela miejscowości Wojciecha (Adalberta) Holly z wrytymi jego inicjałami „A.H.”. Ołtarze boczne, w stylu eklektycznym pochodzą z 1879 r. umieszczone w nich obrazy przedstawiają Matkę Bożą i św. Antoniego Pustelnika. Najstarsze elementy wyposażenia znajdują się w Muzeum Śląskim w Katowicach (m.in. późnogotyckie płaskorzeźby św. Katarzyny i św. Barbary z gotyckiego retabulum datowane na początek XVI w., pochodzącego z wcześniejszego kościoła, zniszczonego w pożarze; w odbudowanym kościele - wkomponowane w barokowy ołtarz główny).

Fot 29 Cmentarz przy kościele

Fot.30 Wnętrze kościoła

W kościele w latach 2012 - 2016 r. przeprowadzono kompleksowe prace remontowe i konserwatorskie, w wyniku czego w prezbiterium odsłonięto (w 2015 r.) barokową, ornamentalną, roślinno-geometryczną, dekorację stropu z okresu powstania obiektu, tj. z 3 ćw. XVIII w. oraz skromniejsze zdobienia ścian. Misterne malowidła w prezbiterium wykonano w technologii chudej tempery. Podobna polichromia istnieje przypuszczalnie także w nawie kościoła. Na dokończenie prac odkrywkowych i pełny program

konserwacji polichromii nie starczyło funduszy. Trzeba jednak jak najszybciej dążyć do pozyskania środków na dokończenie dzieła konserwatorskiego, gdyż bez kontynuacji prac odkryte malowidła pozostają narażone na destrukcję.

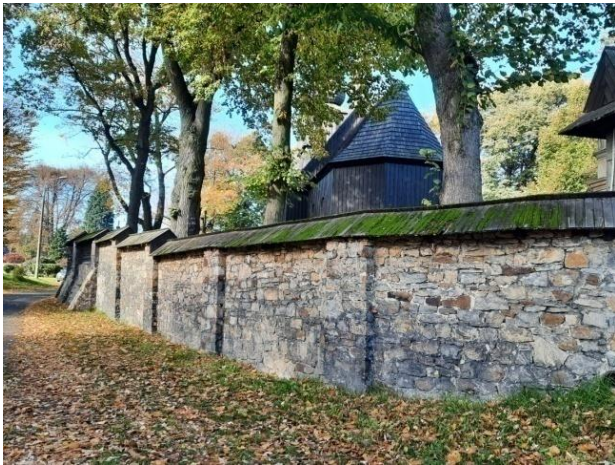
Przy kościele znajduje się zabytkowy cmentarz (pow. 0,63 ha) uznawany za jeden z najcenniejszych w województwie śląskim zachowanych przykościelnych. Nekropolia otoczona jest kamienno-drewnianym ogrodzeniem z bramkami i częściowo zachowanym szpalerem starych drzew: lip, klonów, a nawet pomnikowego dębu szypułkowego. Na cmentarzu znajdują się nagrobki z XIX i XX w., m.in. rodów Baildon i Lukas, proboszczów parafii bełkowskiej, mieszkańców Bełku, Stanowic i Szczykowiec, w tym także interesujący cenotaf (grób symboliczny) ufundowany przez Richarda Holtzego ku czci swego ojca. Zieleń współtworzą wspomniany pomnikowy egzemplarz dębu szypułkowego oraz wtórne zadrzewienie w postaci drzew i krzewów iglastych. Stary cmentarz w 2019 r. był przedmiotem badań inwentaryzacyjno-historycznych (program pod nazwą „Cmentarz przy zabytkowym kościele z XVIII w. – nasze wspólne dziedzictwo” wdrożony z inicjatywy Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Wsi Bełk), w wyniku czego cmentarz uporządkowano i stworzono ścieżkę edukacyjną: „Śladami przeszłości. Dzieje cmentarza przy zabytkowym kościele”.

Po wzniesieniu nowego kościoła parafialnego pw. św. Jana Sarkandra (2007), do którego przeniesiono część wyposażenia, drewniana świątynia jest nieużytkowana lub użytkowana tylko okazjonalnie. Nadal jednak jest jednym z najcenniejszych zabytków gminy, znajdującym się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Fot.31, 32 Bełk, otoczenie kościoła pw. św. Marii Magdaleny, pozostałości cmentarza

W 2019 roku do rejestru zabytków został wpisany **kamienny mur otaczający kościół** p.w. Św. Marii Magdaleny (pod numerem A/577/2019 z dnia 15.11.2019r.), stanowiący integralny element założenia sakralnego. Mur wykonany z kamienia polnego, nakryty dwuspadowym daszkiem podbitym gontem. Mur podzielony na przęsła pilastrami, oszkarpowany od południowej strony drewnianymi sztachetami w górnych częściach. Od wschodniej i zachodniej strony dwie bramy wejściowe. Mur wymaga prowadzenia prac zabezpieczających i konserwatorskich.

Fot. 33,34 Kamienne ogrodzenie kościoła wymagające pilnych prac zabezpieczających

Czerwionka-Leszczyny (Czuchów), kaplica w zespole dworskim przy ul. 3 Maja, nr rej. A/544/66 z 16.02.1966 r.

Klasykistyczna kaplica o skromnych cechach stylowych, usytuowana jest na północny wschód od dworu, na terenie parku. Wzniesiona została ok. poł. XIX w., remontowana w 1995 roku. Jest jednokondygnacyjna, na planie prostokąta. Murowana i otynkowana, kryta dachem dwuspadowym obitym dachówką. Na kalenicy osadzona jest prosta sygnaturka zwieńczona krzyżem i kulą. Wejście umieszczone w wąskim otworze zamkniętym łukiem, w ścianach bocznych analogiczne otwory, ob.zamurowane, z pozostawionym niewielkim półokrągłym okienkiem. Elewacje gładkie, trójkątny szczyt nad fasadą wydzielony gzymsem. W szczycie umieszczona półokrągła wnęka. Kapliczka jest w dobrym stanie technicznym, po remoncie.

Fot. 35 Kapliczka św. Jana Nepomucena

Czerwionka-Leszczyny (Dębieńsko), kościół par. pw. św. Jerzego.

nr rej. A/594/66 z 15.03.1966 r.

Obecna bryła kościoła powstała w wyniku rozbudowy w 1913 r., kiedy do barokowego, murowanego z kamienia kościoła (1802) dobudowano transept, absydę i podwyższono wieżę. Powstała budowla na planie krzyża łacińskiego, z wieżą w dolnej części wtopioną w korpus i aneksami po bokach zamkniętego półkoliście prezbiterium. Dachy nad nawą i transeptem są dwuspadowe, pokryte blachą, z kalenicami na tej samej wysokości, na zbiegu których znajduje się sygnaturka. Czworoboczna wieża nakryta jest hełmem baniastym, jej kondygnacje wydzielone są masywnymi gzymsami. Elewacje są tynkowane, o podziałach ramowych, zwieńczone profilowanym gzymsem. Szczyty nad transeptem mają wklęsło-wypukłym obrys, artykułowane są pilastrami i gzymsami. Otwory okienne zamknięte łukiem, w tynkowym obramieniu, rytmicznie rozmieszczone. W skład wyposażenia wchodzi: główny ołtarz, łączący stylistykę późnego renesansu i baroku (poł. XVII w.), ambona (1792) i chrzcielnica oraz organy z 1890 r. W oknach prezbiterium widnieją witraże z końca XIX w., w pozostałych oknach - witraże współczesne. Dawne wyposażenie stanowiły fragmenty gotyckiego wyposażenia pochodzące z wcześniejszego, drewnianego kościoła, m.in. główny ołtarz z ok. 1500 r. i rzeźby świętych, obecnie znajdujące się w muzeum.

Kościół jest bardzo dobrym stanie technicznym. Po pożarze w 2009 r. odtworzona została kopuła. W otoczeniu kościoła znajdują się pozostałości starego cmentarza (ostatnie pochówki w 1926 r.), dawniej otoczonego szpalerem lip drobnolistnych. Teren w obrębie ogrodzenia wyłożony jest betonową kostką, zachowane pojedyncze nagrobki i współczesne nasadzenia (krzewy iglaste, bukszpan)

Fot. 36,37 Czerwionka-Leszczyny, Dębieńsko ul. Zabrzańska, kościół par. p.w. św. Jerzego, widok od zachodu i południa.

Palowice, kościół par. Trójcy Świętej, ul. Woszczycka 17,

nr rej. A/563/66 z 05.021966 r.

Drewniany kościół, pierwotnie w otoczeniu starego cmentarza wybudowany w Leszczynach, został w 1981 r. przeniesiony na obecne miejsce w południowo wschodniej części wsi. Budowę prowadzoną przez cieślę Jana Ożgę zakończono w 1606 r. (wg napisu na belce wieży). Drewniany, wzniesiony został w konstrukcji zrębowej i częściowo słupowej (wieża, kruchty). Jednonawowy, z niemal kwadratową nawą i węższym, prosto zamkniętym prezbiterium, do którego od strony północnej przylega współczesna zakrystia (poprzednia murowana, ob. drewniana), a od zachodu - wieża poprzedzona kruchtą. Do korpusu od strony południowej przylega druga kruchta. Wzdłuż ścian kościoła biegną soboty, powyżej których ściany oszalowane są gontem. Ściana wschodnia i zakrystia szalowane są deskami w układzie pionowym. Dachy nad prezbiterium i korpusem są dwuspadowe, kryte gontem, nad nawą sygnaturka. Bryła wieży znacznie zwęża się ku górze i zwieńczona jest dachem namiotowym. Wnętrze przykryte jest stropem, po stronie zachodniej znajduje się chór muzyczny. Wewnętrzne ściany obite są drewnianą boazerią. W skład wyposażenia wchodzi: główny wczesnobarokowy ołtarz (ok. poł. XVII w.) z przekształconym zwieńczeniem i dwoma herbami opatrzonymi inicjałami: „BS” i „KS” (Bernard i Katarzyna Spigel) na predelli. Wewnątrz ołtarza umieszczono obraz Trójcy Świętej z 1898 r. oraz rzeźby św. Bartłomieja, Pawła, Piotra i Michała Archanioła. Ambona barokowa (ok. poł. XVII w.) zdobiona jest malowidłami z przedstawieniami Ojców Kościoła. Obecne otoczenie kościoła nie ma zabytkowego charakteru i objęte jest ochroną ze względu na sąsiedztwo cennego obiektu.

Fot. 38 Palowice, kościół św. Trójcy , widok od pd.

Fot. 39 Palowice, kościół św. Trójcy , widok od wsch.

6.2.2 Architektura rezydencjonalna z założeniami zieleni

Adres	Obiekty objęte ochroną	Nr rej. zabytków Data wpisu
Czerwionka – Leszczyny Al. Świętej Barbary 6	Zespół dworski w Czerwionce, k. XIX w. - dwór - park	A/1281/81 z 17.12.1981 r.
Czerwionka-Leszczyny ul. 3 Maja 85	Zespół dworski w Czuchowie, XIX w. - dwór - park	A/1272/81 z 17.12.1981 r.
Czerwionka-Leszczyny ul. Pojdy 35	Zespół pałacowy w Leszczynach - pałac -park	A/1280/81 z 17.12.1981 r.
Czerwionka-Leszczyny ul. Nowy Dwór 3 (12?)	Zespół dworski w Nowym Dworze - dwór (willa dworska Bartela) - park	A/1283/81 z 17.12.1981 r.
Pałowice ul. Wiejska 57	Zespół dworski, XIX w. - dwór - park	A/133/10, A/597/66 z 15.03.1966 r.
	- oficyna, ul. Wiejska 55	A/598/66 z 17.03.1966 r.

Czerwionka-Leszczyny (Czerwionka), dwór, ul. Św. Barbary 6, nr rej. A/1281/81 z 17.12.1981

Neoklasycystyczny budynek wzniesiony w końcu XIX wieku. Murowany, na rzucie prostokąta, parterowy z użytkowym poddaszem. Elewacja północno-zachodnia ośmioosiowa, z prostokątnym portalem na osi, elewacja południowo-wschodnia dziewięcioosiowa, z płytkim, rozczłonkowanym pilastrami środkowym ryzalitem. Do bocznych elewacji przylegają werandy (wschodnia współczesna) mieszczące schody i drzwi wejściowe. Prostokątne okna ujęte są profilowanymi obramieniami i prostymi gzymsami. Dach dwuspadowy, kryty blachą. Wnętrze w układzie dwutraktowym, z korytarzem między traktami. Dwór po przeprowadzonej renowacji mieści m.in. Urząd Gminy. Jest w dobrym stanie technicznym: odnowiony i po modernizacji.

Dwór otoczony jest parkiem o regularnym, zbliżonym do prostokąta kształcie, z polaną w części centralnej. Cenny drzewostan parkowy tworzą głównie drzewa liściaste (buki zwyczajne, lipy drobnolistne, klony zwyczajne, jesiony), przy dworze znajduje się piękny okaz orzecha szarego. Dwie lipy i dwa buki mają wymiary pomnikowe. Do pierwotnego układu kompozycyjnego parku wprowadzono nowe alejki i nasadzenia, m.in. szpalery choin kanadyjskich i sosen zwyczajnych (pocz. XX w.). Prace pielęgnacyjne prowadzone są na bieżąco, park jest w dość dobrym stanie.

Fot. 40,41 Czerwionka-Leszczyny, Aleja Św. Barbary 6, dwór i park

Czerwionka-Leszczyny (Leszczyny) pałac i park, ul. Pojdy 35,
nr rej. A/1280/81 z 17.12.1981 r

Budynek pałacu został wzniesiony w latach 1882-83 przez Konrada von Bartelta, w północno-wschodniej części dzielnicy Leszczyny w stylu neorenesansowej willi włoskiej. Zbudowany na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny, z niesymetrycznie umieszczonymi ryzalitami w północnej i południowej elewacji. W południowo-wschodnim narożniku wznosi się czworoboczna wieża zwieńczona piętrym z oknami łukowymi w stylu palladiańskim i mocno wysuniętym gzymsem poddachowym. Zwrócona na wschód fasada jest trzyosiowa, w środkowej osi umieszczono portal ujęty jońskimi pilastrami, dźwigającymi belkowanie. Nad wejściem kartusz z inicjałami. Okna prostokątne w opaskach, w wieży zamknięte półkoliście. Ryzality zwieńczone frontonami. Na cokole od strony południowej widnieje inskrypcja z datą „10 Jul’ 1882”.

Wokół pałacu rozciąga się park o swobodnej, częściowo zatartej przez samosiewy kompozycji i nieregularnym kształcie zbliżonym do trójkąta. Na powierzchni ok. 0,7 ha znajdują się głównie rodzime gatunki drzew: dęby szypułkowe, klony pospolite i lipy drobnolistne. Na północ od niego znajdował się folwark, na północny zachód – staw. Do parku prowadziły trzy aleje dojazdowe obsadzone lipami drobnolistnymi, robiniami białymi i klonami pospolitymi, również zachowane szczątkowo.

Rewitalizację zaniedbanego zespołu pałacowo-parkowego zaplanowano w ramach projektu pod nazwą „Rewitalizacja społeczna i infrastrukturalna poprzez remont zabytkowego zameczku i jego otoczenia w Czerwionce-Leszczynach”. Projekt zrealizowano w latach 2019-2020. Projekt obejmował remont budynku z dostosowaniem budynku dla potrzeb niepełnosprawnych, rekonstrukcją zabytkowego tarasu i modernizacją wnętrza, oraz uporządkowanie parku, zagospodarowanie terenu przy stawie. W parku zostały wykonane m.in. nowe ścieżki pieszo-rowerowe, fontanna, przestrzeń rekreacyjna.

Fot. 42, 43 Czerwionka-Leszczyny, Leszczyny, ul. Pojdy 35, pałac i park – po rewitalizacji

Czerwionka-Leszczyny (Czuchów), zespół parkowo-dworski, ul. 3 Maja 85, nr rej. A/1272/81 z 17.12.1981 r.

Dawny dwór z XIX wieku, zwany także zamkiem, powstał prawdopodobnie z wykorzystaniem piwnic poprzedniego budynku. Była to budowla o zróżnicowanej bryle i eklektycznej stylistyce, z bogato zdobionymi szczytami i lukarnami. W wyniku powojennej przebudowy forma architektoniczna obiektu została znacznie uproszczona, zarówno w zakresie bryły (nadbudowa niższych części bocznych do wysokości ryzalitów) jak i detalu. Dwór jest murowany, obecnie gładko otynkowany, wzniesiony na planie prostokąta. Jest dwukondygnacyjny, na wysokim cokole, pokryty dachem czterospadowym z wąskimi lukarnami. Dłuższe elewacje są siedmioosiowe, z centralnie umieszczonymi trójosiowymi ryzalitami.

W elewacji frontowej w osi środkowej wejście poprzedzone schodami. W bocznych, trójosiowych elewacjach – jednoosiowe ryzalidy. Pozostałością po dekoracji jest płytkie boniowanie na cokole oraz gładkie lizeny w narożnikach budynku. Na wysokości cokołu dwór ujęty jest ściągami stabilizującymi. Niegdyś był w nim szpital Spółki Brackiej. Dwór użytkowany jako budynek mieszkalny, wymaga przeprowadzenia bieżących prac remontowych.

Park o powierzchni ok. 3,55 ha. zajmuje obszar tarasu górnego z dworem i istniejącym dawniej geometrycznym parterem oraz część dolną, założoną w charakterze angielskich ogrodów krajobrazowych. Układ kompozycyjny i komunikacyjny parku jest obecnie słabo czytelny, zachowana jest konfiguracja terenu. Zachowane są okazy starodrzewia, w tym aleja wiązów prowadząca do dworu. W parku liczne samosiewy, zacierające historyczną kompozycję. Na obrzeżach parku od strony ulicy 3 Maja oraz murowana kapliczka, odrestaurowana w 1996 r.

Fot. 44,45,46 Czerwionka-Leszczyny, Czuchów, ul. 3 Maja 85, dwór i park i aleja wiązów prowadząca do dworu.

Czerwionka-Leszczyny (Leszczyny), zespół dworski, ul. Nowy Dwór 3 (12), nr rej. A/1283/81 z 17.12.1981 r.

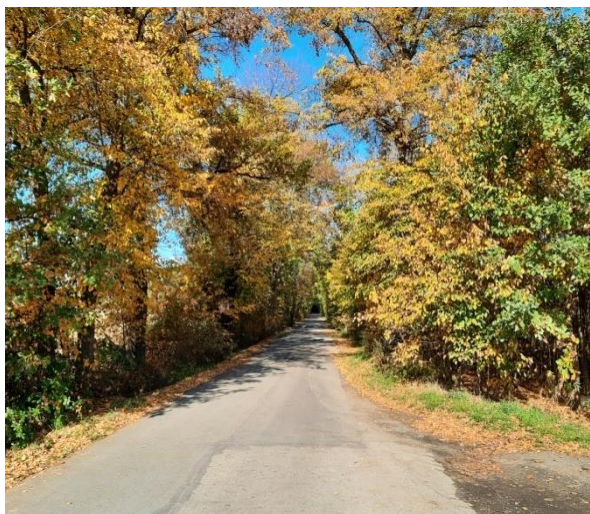
Dwór (willa dworska) została wzniesiona w 1904 r. dla Heleny Eickl, córki Konrada von Bartelta, przy folwarku powstałym w końcu XIX wieku. Znajdujący się obecnie stanie katastrofy budowlanej budynek posiadał pierwotnie rzut litery L. Dwukondygnacyjny, kryty dachem mansardowym, z płaską dobudówką przy trójosiowym korpusie. Wnętrza budynku są zdewastowane i niezabezpieczone: zniszczona jest klatka schodowa, stropy zarwane. W równie złym stanie znajduje się ogród parkowy otaczający ruiny budynku, z nieczytelnym układem kompozycyjnym i licznymi samosiewami, uniemożliwiającymi dostęp do dworu.

Fot.47 Nowy Dwór 3, ruina dworu.

Fot. 48 Dawny wygląd - lata 80-te XX w.
(z archiwum WKZ)

Fot. 49,50 Obecny stan willi – pozostałości dawnego wystroju elewacji

Fot. 51, 52 Pozostałości parku i aleja dojazdowa do dawnej willi.

Palowice, zespół dworski, ul. Wiejska 57, A/597/66 z 15.03.1966

Klasykistyczny dwór, wzniesiony w latach 1860-1880 przez rodzinę Tiele-Wincklerów, do których należał do 1945 r. Murowana budowla z cegieł, otynkowana, zbudowana na rzucie prostokąta, nakryta dachem mansardowym i dwuspadowym nad ryzalitami. Sam korpus budynku jest parterowy, podpiwniczony, z użytkowym poddaszem i dwukondygnacyjnymi pozornymi ryzalitami pośrodku dłuższych elewacji. Ryzality zwieńczone frontonami, od strony północnej ryzalit flankują dwie ośmioboczne wieżyczki. Podział elewacji ramowy, w zwieńczeniu profilowany gzyms koronujący. Korpus kryty dachem łamanym, z lukarnami; ryzality kryte dachami dwuspadowymi, wieżyczki - namiotowymi. Układ wnętrza trójtraktowy, z holem i klatką schodową

na osi. Wewnątrz zachowane piece kaflowe. Budynek jest własnością prywatną od 2009 r. Obecnie dwór jest nieużytkowany, częściowo wyremontowany (wymiana więźby dachowej, stropów, pokrycia dachowego).

Rozległy park rozciąga się na południe i południowy wschód od dworu. Posiada swobodną kompozycję, przy dworze od strony południowej znajdował się podjazd. Układ parku częściowo zmieniony przez wprowadzenie nowych alej i nasadzeń (m.in. grupa drzew iglastych). Przy dworze znajduje się pomnik przyrody – klon zwyczajny, przy którym usytuowana jest kaplica św. Jana Nepomucena z 1916 roku.

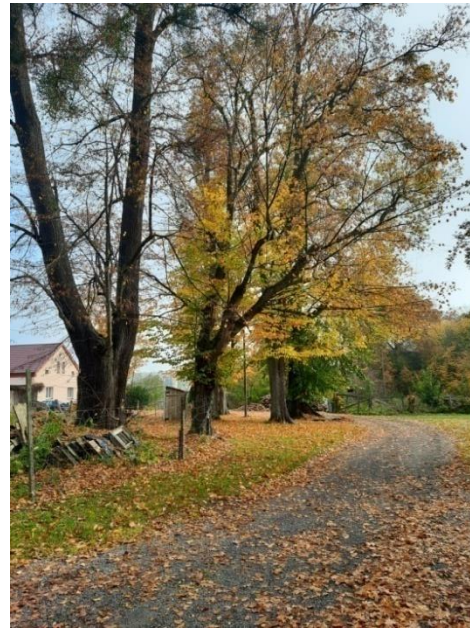
Fot. 53, 54 Pałac w Palowicach oraz park

Fot. 55, 56 Park w Palowicach, pozostałości kompozycji z polanami widokowymi. Kaplica Św. Nepomucena na obrzeżach parku.

Fot. 57. Starodrzew w parku - aleja

Fot. 58 Starodrzew na podjeździe

Częścią zespołu dworskiego jest także **oficyna przy ul. Wiejskiej 55** (nr rej. 598/66 z 17.03.1966 r.)

Oficyna położona na południowy wschód od dworu. Klasycystyczny budynek został wmurowany w XIX wieku. Oficyna na rzucie prostokąta, parterowa, kryta dachem dwuspadowym. Dłuższe elewacje pierwotnie pięcioosiowe, obecnie układ otworów zmieniony. Oficyna jest zmodernizowana, w dobrym stanie technicznym, ale pozbawiona charakteru zabytkowego.

Fot. 59, 60 Widok na oficynę dworską

6.2.3 Zabudowa mieszkaniowa

Czerwionka-Leszczyny, osiedle robotnicze KWK „Dębieńsko”

nr rej. A/1550/95 z dn. 10.11.1995

Osiedle patronackie w Czerwionce jest najbardziej rozpoznawalnym zabytkiem gminy i jednym z najcenniejszych zespołów zabudowy robotniczej w województwie. Wartość zespołu podnosi przeprowadzona rewitalizacja, która przywróciła osiedlu dawny wygląd i poprawiła warunki życia mieszkańców. Zlokalizowane w centrum Czerwionki osiedle założone zostało na przełomie XIX i XX w., z inicjatywy koncernu Zjednoczonych Hut Królewska i Laura, właściciela kopalni „Dębieńsko”. Autorem projektu był mistrz budowlany Stork z Czerwionki, który przy pracach inspirował się m.in. teorią miasta-ogrodu Ebeneзера Howarda. Osiedle rozplanowane jest na prostokątnej siatce ulic, z zabudową złożoną z wolnostojących wielorodzinnych budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, w układzie kalenicowym. Wszystkie są murowane z cegły, nietynkowane, z tynkowanymi płycinami lub oszalowaniem. Założone na planie prostokąta, 1- i 2-kondygnacyjne, z mieszkalnym poddaszem i urozmaiconym kształtem dachów, wzbogaconych o mansardy, facjaty czy okienka – wole oczy. Zespół wyróżnia się bogactwem form architektury i detalu, i pomimo zewnętrznej jednorodności stylistycznej żadne z budynków nie są identyczne.

Ulice obsadzone są szpalerami drzew i krzewów, na tyłach budynków znajdowały się budynki gospodarcze. Przeważają trzy typy budynków:

- 1. Wzdłuż ul. Słowackiego, domy 2-kondygnacyjne, kryte dachem naczółkowym, z pozornym ryzalitem środkowym i dekoracją płycinową elewacji;
- 2. Wzdłuż m.in. ul. Hallera, domy 2-kondygnacyjne, z płytkimi ryzalitami bocznymi, z dekoracją elewacji z białej cegły oraz facjatami i szczytami o zróżnicowanych formach i dekoracji;
- 3. Wzdłuż ul. Mickiewicza i Wolności, domy parterowe, z piętrem w mansardzie i ryzalitami.

Fot. 61. „Familoki” ul. Słowackiego

Fot. 62 „Familoki” ul. Hallera

Fot. 63 „Familoki” ul. Komendantów

Fot. 64 „Familoki” ul. Wolności

Fot. 65 „Familoki” ul. Mickiewicza

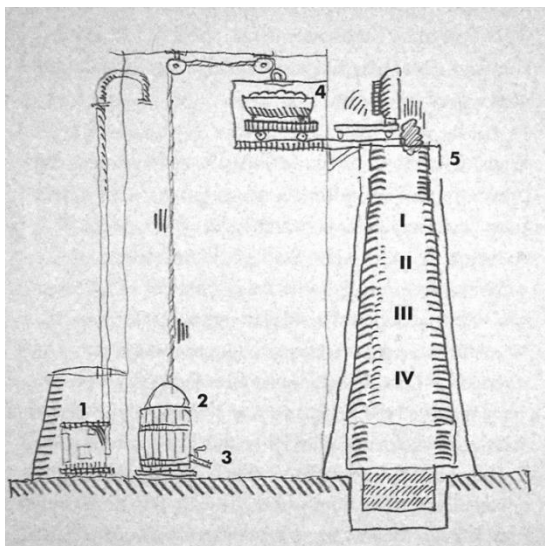
Fot. 66 „Familoki” ul. Hallera

6.2.4 Zabytki przemysłowe

Palowice, wieża wyciągowa pieca hutniczego, nr rej. A / 10 15 / 22 z dnia 06.07.2022 r

(dawny nr A/599/66 z dn. 17.03.1966 r.)

Jedynym obiektem wpisanym do rejestru zabytków związanym z dawnym przemysłem na terenie gminy jest **wieża gichtowa** usytuowana w lesie między Palowicami a Żorami, obok stawu Garbocz. Jest to pozostałość huty żelaza Waleska, powstałej w latach 1830-1846 i będącej własnością Franza Wincklera. Zabudowa huty obejmowała dwa wielkie piece hutnicze, dwie fryszerki, wieże wsadową, odlewnię i młyn przemysłowy. Z czasem działalność huty opalanej węglem drzewnym stała się coraz mniej opłacalna i ostatecznie w l. 70. XIX w. została ona zamknięta. Prawdopodobnie na pocz. XX w. wyburzono kompleks budynków, ocalała jedynie wieża. Prace zabezpieczające prowadzono m.in. po roku 1945, w latach 70-tych, kryjąc obiekt dachem oraz w 1989 r., kiedy w ramach realizacji planów adaptacyjnych wstawiono nową klatkę schodową. Murowana z cegły, czterokondygnacyjna wieża zbudowana jest na rzucie kwadratu. Okna i wejście zamknięte są łukiem pełnym, elewacje obiegają gzymsy międzykondygnacyjne. Wieża wymaga przeprowadzenia prac zabezpieczających.

Fot. 67 Pozostałości Huty waleska

Rys. 2 Rysunek przedstawiający zasadę działania wieży gichtociągowej i wielkiego pieca: 1.pompa wodna, 2.zbiornik na wodę, 3.zawór spustowy, 4.wózek z topnikami, 5.wielki piec, I-IV strefy wielkiego pieca.

6.3 ZABYTKI RUCHOME

Na terenie gminy znajdują się następujące zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków:

- Bełk – wyposażenie kościoła drewnianego p.w. św. Marii Magdaleny,
- Bełk – krzyż Męki Pańskiej usytuowany obok kościoła p.w. św. Marii Magdaleny,
- Bełk – krzyż Męki Pańskiej usytuowany na cmentarzu przy kościele p.w. św. Marii Magdaleny,
- Dębieńsko – wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Jerzego,
- Leszczyny - figura św. Jana Nepomucena w kaplicy u zbiegu ulic Pojdy i Czereśniowej,
- Palowice (d. Leszczyny) – wyposażenie kościoła parafialnego p.w.Trójcy Przenajświętszej,
- Stanowice – figura św. Jana Nepomucena, znajdująca się w kaplicy kubaturowej przy kościele par. p.w. św. Jacka.

Wszystkie obiekty wpisane do rejestru zabytków ruchomych z terenu gminy posiadają charakter sakralny. Najliczniejszą grupę obiektów stanowią zespoły wyposażenia kościołów rzymsko-katolickich w Bełku, Dębieńsku i Palowicach. Najczęściej nie pochodzą one z jednej epoki i nie tworzą jednolitego stylistycznie zespołu. W świątyniach odnajdujemy ołtarze, ambony, chrzcielnice, organy, ławy, obrazy czy rzeźby powstałe na przestrzeni wielu wieków. We wnętrzach dominuje połączenie elementów barokowych, późnobarokowych oraz późniejszych, XIX- wiecznych (neogotyckich). Zabytki o proveniencji gotyckiej przeniesione zostały do muzeum, częściowemu rozproszeniu uległo wyposażenie translokowanego kościoła pw. Trójcy Świętej.

Pozostałą grupę zabytków sakralnych stanowią obiekty umieszczone w kaplicach kubaturowych w Leszczynach i Stanowicach, tj. dwie rzeźby popularnego na Śląsku św. Jana Nepomucena. Ochroną objęte są także kamienne krzyże przy drewnianym kościele w Bełku, znajdujące się przy bramie wschodniej (1878 r.) i zachodniej (1874 r.). Krzyż przy bramie wschodniej ma szczególnie rozbudowany program ikonograficzny, z trójosobowym przedstawieniem Bożej Męki.

Do rejestru zabytków nie wpisanych żadnych elementów ruchomego wyposażenia likwidowanej KWK „Dębieńsko”. Zachowane pamiątki, sztandary, eksponaty związane z czasem działalności kopalni znajdują się w Izbie Pamięci w Czerwionce - Leszczynach, znajdującej się w odrestaurowanym budynku dawnej cechowni.

Fot. 68 Stanowice, św. Jan Nepomucen

6.4 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Na terenie gminy Czerwionka-Leszczyny zewidencjonowano 135 stanowisk archeologicznych, świadczących o długiej tradycji osadniczej na dzisiejszym obszarze gminy.

Znaczny procent stanowisk nie posiada określonej lokalizacji, ich istnienie znane jest z literatury (często przedwojennej) lub wcześniejszych, niepotwierdzonych badań powierzchniowych. Pozostałe stanowiska zajmują wydzielone wycinki przestrzeni, w obrębie których występują dawne obiekty oraz przedmioty (głównie odłamki naczyń ceramicznych). Zewidencjonowane stanowiska posiadają Karty Zabytku Archeologicznego, przechowywane w Archiwum WUOZ w Katowicach oraz Karty Adresowe Zabytku Nieruchomego, znajdujące się w UGiM Czerwionka-Leszczyny.

Większość stanowisk nie posiada własnej formy terenowej, a ich funkcja określana jest w poszczególnych fazach zasiedlenia jako ślad osadniczy, punkt osadniczy, lub osada, o chronologii określanej przeważnie na średniowiecze lub okres nowożytny. Z okresu nowożytnego pochodzą także fortyfikacje polowe w Czuchowie (XVI-XIX w.?), oraz umocnienia polowe z II wojny światowej (lata 1944-45) w Przegędzy, zlokalizowane na terenie leśnym. Sześć stanowisk (głównie w Przegędzy) zidentyfikowano jako miejsca produkcyjne – pola mielrzy.

Jednym z najciekawszych obiektów archeologicznych jest gródek stożkowaty w centrum Bełku, datowany na XIII-XV w., zwany też Wzgórzem Lukasów. Na jego szczycie znajduje się kamienna kaplica a pod nią – krypta, której budowa w 1860 r. przyczyniła się do częściowego zniszczenia gródka. Stanowisko nie było przedmiotem dokładnych badań archeologicznych, w literaturze łączone jest z siedzibą założyciela osady.

W Muzeum w Gliwicach przechowywany jest zabytek odnaleziony w bliżej nieznanymi okolicznościach na terenie Czerwionki – bransoleta z brązu, datowana na VIII w. p.n.e. (V okres epoki brązu-początek wczesnej epoki żelaza). Przepuszczalnie była ona elementem skarbu, w skład którego wchodziły także żelazne przedmioty. Za wyjątkiem śladu osadniczego w Szczekowicach, datowanego na podstawie skromnego materiału zabytkowego, jest to jedyne znalezisko w gminie łączone z kulturą łużycką.

Fot.69 Bransoleta z Czerwionki-Leszczyn (fot. W. Turkowski, rys. R. Polackiewicz, za „Bransoleta i domniemany skarb...”, Śląskie Prace Prahistoryczne 2017, t.8, s.23)

Zgodnie z Ustawą o OZiOnZ w przypadku, gdy na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, planowane są roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności mogąca doprowadzić do przekształcenia lub zniszczenia tegoż zabytku, osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzająca je prowadzić zobowiązana jest do pokrycia kosztów badań archeologicznych i ich dokumentacji, jeżeli ich przeprowadzenie jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków. Zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji (art. 31, ust. 1a i 2). W przypadku, gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji przekracza 2% kosztów planowanych działań, Minister ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego udziela osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej dotacji na ich przeprowadzenie, w wysokości różnicy pomiędzy kosztami planowanych badań i ich dokumentacji a kosztami stanowiącymi 2% kosztów planowanych działań (art. 82a, ust.1).

Pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wymaga m.in. prowadzenie badań archeologicznych, dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru zabytku lub sposobu korzystania z tego zabytku, poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

Zgodnie z art. 109 c Ustawy..., *Kto bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia poszukuje ukrytych lub porzuconych zabytków, w tym przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.*

Bez zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nie wolno w obrębie stanowiska ani w jego bezpośrednim sąsiedztwie prowadzić robót budowlanych i prac ziemnych (tj. budowy, roboty instalacyjne, melioracja, wodociągi, gazociągi, budowa dróg, zakładanie wybijrzysk kruszywa i wysypisk śmieci).

6.5. ZABYTKI W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Gminna Ewidencja Zabytków stanowi podstawę do sporządzenia programu opieki nad zabytkami oraz do ustalania zapisów formy ochrony zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Jest to dokument otwarty i powinien podlegać okresowej aktualizacji (wg Rozporządzenia Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 20.11.2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Dz. U. z 2021 r. poz. 56). W 2010 Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków przekazał samorządom wykazy zabytków nieruchomych wyznaczonych przez ujęcia w gminnej ewidencji zabytków. Wykaz ten jest podstawą dla sporządzonej Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Czerwionka - Leszczyny, mającej postać kart ewidencyjnych przechowywanych w UGiM.

Zmiany w gminnej ewidencji zabytków nie powodują nieważności ustaleń zawartych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz gminnym programie opieki nad zabytkami.

Dotychczasowa Gminna Ewidencja Zabytków liczy:

Obiektów architektonicznych 203

Obiektów architektonicznych wpisanych do rejestru zabytków 101

Obiektów archeologicznych 127 (122 stanowiska w GEZ w Programie ochrony Zabytków na lata 2019-2022 oraz pięć stanowisk przyjętych do GEZ w Zarządzeniu Burmistrza Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny z dnia 30 marca 2022 roku.)

Dotychczasowa Gminna Ewidencja Zabytków nie obejmuje kamiennych krzyży przydrożnych. (Część istniejących krzyży przydrożnych chroniona jest zapisami Planów Zagospodarowania Przestrzennego, część wymaga objęcia ochroną konserwatorską przez ujęcie w Gminnej Ewidencji Zabytków).

W oparciu o przeprowadzone prace terenowe w Gminie Czerwionka-Leszczyny, analizy wydanych decyzji administracyjnych w ostatnich czterech latach konieczna jest aktualizacja GEZ. Stwierdzono dekapitalizację wartości zabytkowych niektórych obiektów w wyniku daleko posuniętych przekształceń formy oraz wystroju elewacji, także fizyczny brak obiektu w terenie w wyniku rozbiórki. Ponadto, stwierdzono w nielicznych przypadkach konieczność korekty adresów budynków, uwzględnienie w GEZ nowych obiektów, o dobrze zachowanej substancji zabytkowej, które były dotychczas pominięte. Zaktualizowana Gminna Ewidencja Zabytków obejmuje ponadto kamienne krzyże przydrożne i kaplice.

Szczegółowy wykaz obiektów usuniętych z GZE, proponowanych do objęcia ochroną poprzez ujęcie w GZE zawarty jest w załączniku nr 5 i nr 6 nin. opracowania.

Aktualny wykaz obiektów ujętych w GEZ zawarty w załącznikach:

- Nr 1 GEZ – obiekty wpisane do rejestru zabytków,
- Nr 2 GEZ – obiekty niewpisane do rejestru zabytków,
- Nr 3 GEZ – obiekty małej architektury - kamienne krzyże Męki Pańskiej wpisane do rejestru zabytków oraz przydrożne kamienne krzyże, słupowe kapliczki niewpisane do rejestru zabytków,
- Nr 4 GEZ – zabytki archeologiczne,
- Nr 5 – zestawienie obiektów usuniętych z GEZ,
- Nr 6 – nowe obiekty ujęte GEZ.

Gminna Ewidencja Zabytków zaktualizowana w 2022 r.,

- Obiektów architektonicznych wpisanych do rejestru zabytków 103,
- Obiektów architektonicznych, parków, cmentarzy z kaplicami cmentarnymi 197
- Obiekty małej architektury (krzyże przydrożne w tym wpisane do rejestru zabytków, kaplice słupowe) 22,
- Obiektów archeologicznych 127.

W ewidencji zabytków znajduje się 5 kościołów, zlokalizowanych w dzielnicach miasta: Czerwionce, Czuchowie, Leszczynach oraz w Książenicach i Stanowicach. Wszystkie powstały w XIX i XX wieku.

• Parafia Najświętszego Serca Pana Jezusa w Czerwionce powstała w 1925 roku, w następnym roku na cele liturgiczne udostępniono dom robotniczy kopalni „Dubensko” z początku XX wieku. Prace adaptacyjne rozpoczęto w marcu 1926 r. W 1978 r. podjęto decyzję o przebudowie prezbiterium wg projektu Józefa Kołodziejczyka. Budynek jest przykładem adaptacji obiektu w typie architektury przemysłowej do funkcji sakralnej. W pobliżu tymczasowego kościoła powstaje nowa świątynia.

Los tymczasowego kościoła obecnie wydaje się być przesądzony. Sąsiadujący noworealizowany obiekt sakralny, zgodnie z decyzją wydaną przez Starostwo Powiatowe w Rybniku zastąpi wkrótce dotychczasowy budynek, dawnej robotniczej noclegowni.

Obiekt ten, chociaż jako tymczasowy kościół, obecnie w złym stanie technicznym wpisał się w historię miasta. Powinien zostać zachowany po nim ślad przynajmniej w formie tablic upamiętniających jego istnienie.

Fot. 70 Widok w kierunku zachodu – budowa

Fot. 71 Kościół Najśw. Serca Pana Jezusa nowego kościoła

- W Czuchowie, w pobliżu zabudowań kopalni znajduje się niewielki budynek mieszczący kościół wyznania ewangelicko-augsburskiego. Powstał on w 1926 r., być może również w wyniku adaptacji istniejącego wcześniej obiektu. Środkowa oś klasycyzującej, kurtynowej fasady podkreślona jest frontonem i naczółkiem oraz zakończona gzymsem. Pozostała część kościoła jest niższa, tynkowana i pozbawiona elementów dekoracyjnych. W 1998 r. kościół został wyremontowany.

Fot. 72 Kościół ewangelicki

Fot. 73 Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP

- Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Czuchowie został wybudowany w 1926 roku i konsekrowany w 1933 roku. Dłużej trwało wyposażanie wnętrza – w 1948 roku zamontowano organy wykonane przez Ludwika Kuźnika z Rybnika. Neoromański kościół jest murowany z nietynkowanej cegły, jego elewacje zdobione są płytkami wnekami, zamkniętymi tak jak otwory okienne, łukiem pełnym. Masywna dwuwieżowa fasada kościoła góruje nad założonym na planie krzyża korpusem oraz całą okoliczną zabudową. Wnętrze pokrywają barwne ornamentalne polichromie.

- Kościół par. pw. Św. Andrzeja Boboli w Leszczynach wznoszono w latach 1937- 1939. Uszkodzony podczas II wojny światowej był remontowany w latach powojennych, w tym czasie ukończono także jego wnętrze. Modernistyczna bryła kościoła skomponowana jest z kubicznych form zestawionych ze sobą na zasadzie addytywności, ceglane elewacje pozbawione są elementów dekoracyjnych. Częścią zespołu kościelnego jest kaplica usytuowana w pobliżu cmentarza - stylistycznie zbliżona do kościoła, jednak o prostszej bryle.

Fot. 74 Kościół pw. Andrzeja Boboli

Fot. 75 Kaplica cmentarna

- Kaplica (stary kościół) w Książenicach powstała w 1820 r. na gruntach Jana Szymury, a w 1904 r. została rozbudowana. Najbardziej dekoracyjnym elementem skromnej kaplicy jest neogotycki portal wejściowy. Niewielki budynek nie był wystarczający dla lokalnej wspólnoty, jednak budowę nowego kościoła par. pw. Niepokalanego Serca NMP zakończono dopiero w 1952 r., w kolejnych latach kontynuując prace przy wyposażeniu wnętrza i podwyższeniu wieży. W powojennych latach (1947-1949) trwała także budowa kościoła par. p.w. św. Jacka w Stanowicach, kontynuowana w ramach rozbudowy (1999-2011).

Fot. 76 Dawny kościół tymczasowy w Książenicach przy ulicy Pojdy

Za wyjątkiem kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, pozostałe kościoły są w dobrym stanie technicznym, zadbane jest także ich otoczenie.

W gminnej ewidencji zabytków znajduje się 12 kaplic kubaturowych, w tym 3 kaplice cmentarne oraz 3 słupowe. Do najstarszych należy kapliczka u zbiegu ulic Pojdy i Czereśniowej w Leszczynach. Wybudowana w 1 poł. XIX w. w stylu późnobarokowym, częściowo zmodernizowana podczas remontu.

Wewnątrz znajduje się figura św. Jana Nepomucena, także pochodząca z XIX w. Z około połowy XIX w. pochodzą kapliczki przydrożne w Przegędzy (ul. Mikołowska) i św. Jana Nepomucena w Stanowicach (ul. Zwycięstwa), wybudowana z kamienia polnego, przytulona do pomnikowego dębu szypułkowego. W pobliżu drewnianego kościoła w Bełku, na domniemanym grodzisku stożkowym, znajduje się kaplica grobowa rodziny Gemander i Lukas (skrzyżowanie ulicy Kościelnej z ulicą Wolności), wpisana do rejestru zabytków, wybudowana z kamiennych ciosów z 1860 r. Kolejnym obiektem kubaturowym o cechach zabytkowych jest otynkowana kaplica przy ul. Rybnickiej 6 w Szczekowicach. W 1882 r. powstała kaplica przy ul. Rybnickiej 6 w Szczekowicach, o prostej, pozbawionej detalu architektonicznej formie. Z początku XX w. pochodzą ceglana kaplica cmentarna w Bełku oraz kaplica w parku dworskim w Palowicach (1916-1920).

Wykaz kaplic ujętych GEZ :

Bełk - Kaplica Lukaszów (wpisana do rej. zab),
Bełk – kaplica cmentarna, ul. Główna,
Bełk - kaplica słupowa - ul. Palowicka,
Czerwionka – kaplica cmentarna, ul. Parkowa,
Czuchów - kaplica dworska św. Jana Nepomucena (wpis do rej. zab),
Czuchów – kaplica cmentarna, ul. Cmentarna,
Książenice – kaplica/kościół tymczasowy,
Leszczyny – ul. Pojdy/Czereśniowa,
Leszczyny - kaplica cmentarna - ul. Pojdy,
Palowice – kaplica św. Jana Nepomucena przy dworze,
Palowice - kaplica Św. Floriana,
Przegędza – kaplica przy ul. Mikołowskiej,
Przegędza – kaplica słupowa przy ulicy Mikołowskiej,
Stanowice – kaplica Św. Jana Nepomucena – ul. Zwycięstwa,
Stanowice – kaplica cmentarna – ul. Zwycięstwa,
Stanowice – kapliczka słupowa - ul. Szkolna 60,
Szczekowice – kaplica Św. Jana Nepomucena – ul. Rybnicka 6.

Fot.77 Kaplica w Leszczynach
ul. Pojdy/Czereśniowa

Fot. 78 Kaplica w Przegędzy ul. Mikołowska

Fot. 79 Kaplica Szczekowicach ul. Rybnicka

Ochroną objęte są cmentarze rzymsko-katolickie, znajdujące się w Bełku (ul. Główna), Czerwionce (ul. Parkowa), Czuchowie (ul. Cmentarna), Dębieńsku (ul. Prosta), Leszczynach (ul. Księdza Pojdy – stary i nowy cmentarz, Książenicach (ul. Księdza Pojdy) i Stanowicach (ul. Zwycięstwa). Cmentarze te w większości zachowały dawny układ, jednak w większości pozbawione są drzewostanu, za wyjątkiem starego cmentarza w Leszczynach. (ul.Księdza Pojdy). Nekropolia wzmiankowana w XVII w., dawniej objęta ochroną jako otoczenie zabytkowego kościoła drewnianego, przeniesionego do Palowic w 1981 r. Znajdują się na nim m.in. nagrobki członków rodziny Bartelt i powstańca śląskiego Ludwika Groborza. W 2006 r. odtworzono przyziemną część starego kościoła, umieszczono także tablice informacyjne. Cmentarz porośnięty jest lipami drobnolistnymi, nagrobki pokrywa bluszcz.

Wykaz cmentarzy ujętych w GEZ :

Bełk. ul. Główna ,
Czerwionka – ul. Parkowa,
Leszczyny – ul. Księdza Pojdy – „Stary cmentarz”,
Leszczyny – ul. Księdza Pojdy – „Nowy cmentarz”,
Dębieńsko – ul. Prosta,
Przegędza - ul. Mikołowska,
Stanowice – ul. Zwycięstwa.

Krajobraz kulturowy uzupełniają krzyże przydrożne, kamienne, drewniane, lub rzadziej – metalowe, będące obiektem lokalnego kultu.

Wykaz kamiennych krzyży przydrożnych ujętych w GEZ:

Bełk Krzyż Męki Pańskiej – ul. Kościelna 5 (wpis do. rej. zabytków),
Bek Krzyż Męki Pańskiej ul Kościelna 5 (wpis do. rej. zabytków),

Bełk – ul. Główna 111,
Bełk – ul Główna 133,
Bek – Figura Maryjna - ul. Majątkowa/Wolności,
Czerwionka - ul. Furgoła 67,
Czerwionka - ul. Parkowa,
Dębieńsko – ul. Zabrzańska,
Dębieńsko – ul. Kałuży 26,
Książenice – ul. Pojdy/Klimka/Brzozy,
Palowice - Wiejska 20,
Palowice - Wiejska 60,
Palowice- ul. Wiejska 104,
Palowice – ul. Woszczycka 29,
Przegędza – ul. Powstańców 9,
Stanowice – ul. Zwycięstwa 76,
Szczekowice - ul. Rybnicka/Leśna,
Szczekowice – ul. Rybnicka 6.

BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Do budynków użyteczności publicznej ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków zaliczyć można głównie obiekty mieszczące szkoły (5), przedszkola (2) oraz bibliotekę (Czerwionka, ul. 3 Maja 15) oraz Dom Spokojnej Starości (dawny Zakład Lukasa w Bełku, ul. Główna 51). Szkoły w gminie to budynki budowane z cegły, za wyjątkiem szkoły w Leszczynach – tynkowane. Mniejsze rozmiary mają szkoły w Palowicach (jednokondygnacyjna, w części rozbudowanej w latach 30-tych XX w. - dwukondygnacyjna), w Leszczynach i w Czerwionce przy ul. 3 Maja 42 (dwukondygnacyjna, z wyższym ryzalitem w środkowej osi). Okazalsze budynki znajdują się w Czuchowie (trójkondygnacyjna, z trzyosiowymi bocznymi ryzalitami) oraz w Czerwionce przy ul. Furgoła (także o trzech kondygnacjach, z wydatnymi ryzalitami w tylnej elewacji). Wszystkie budynki posiadają co najwyżej skromną dekorację elewacji np. w postaci gzymsów nadokiennych, tynkowanych płycin pomiędzy oknami.

Fot. 80 Dawna szkoła w Palowicach ul. Szkolna

Fot. 81 Szkoła w Czerwionce przy ul. Furgoła

Fot. 82 Przedszkole w Dębieszku – ul. Zabrzańska 25 Fot. 83 Szkoła w Czerwionce ul. 3 Maja

Budynkami ważnymi dla codziennego życia mieszkańców były sklepy, zazwyczaj połączone z częścią mieszkalną oraz karczmy i restauracje z przyległymi salami. Przykłady takich obiektów znajdują się w Stanowicach (ul. Szkolna 1), Dębieszku (ul. Bełkowska 1, ul. Jasionka 99) oraz w Przegędzy (ul. Mikołowska 53).

Fot.84 Budynek restauracyjny przy ul. Jasionka 99 w Dębieszku

Fot. 85 Budynek mieszkalno-restauracyjny ul. Mikołowska 53 w Przegędzy

Największy zespół zabudowy folwarcznej znajduje się w Bełku, przy ul. Majątkowej. Zachowane zabudowania otaczają podwórze o kształcie zbliżonym do prostokąta, poza nimi zlokalizowane są wielorodzinne budynki mieszkalne. Folwark w Dębieszku zachował się szczątkowo, w postaci dwóch budynków mieszkalnych.

Fot 86,87,88 Widok na zabudowania folwarku w Bełku

Po wyburzeniu dworca kolejowego w Czerwionce oraz w Szczekowicach w ewidencji pozostał dworzec w Leszczynach, wybudowany na pocz. XX w., obecnie nieużytkowany i w złym stanie technicznym. Wymaga on szczególnej ochrony jako najcenniejszy obecnie obiekt związany z kolejnictwem na terenie gminy.

Fot. 89 Widok na stary budynek stacyjny w Leszczynach

Budynki mieszkalne na terenie gminy zlokalizowane są na terenach historycznych układów wiejskich lub na terenie miasta, przeważnie skupione wzdłuż głównych ulic. Są to budynki z końca XIX i 1 poł. XX w., w większości murowane z nietynkowanej cegły. Jednym z najciekawszych obiektów jest znajdująca się w centrum Szczekowic okazała willa, przy ulicy Rybnickiej 70, obecnie nieużytkowana, w trakcie remontu.

Przykładami architektury przemysłowej są budynki w zespole KWK Dębieńsko: budynek cechowni, kuźnia (warsztaty nr 1), stacja uzdatniania wody, budynek rozdzielni elektrycznej i kotłownia. W Czuchowie znajduje się Szyb V Zachodni, także należący do KWK „Dębieńsko”.

Fot. 90, 91 Zabudowania dawnej kopalni Dębieńsko.

6.2 DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

Niematerialne Dziedzictwo Kulturowe to praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedza i umiejętności uznawane przez grupy, a w niektórych przypadkach jednostki, za część własnego dziedzictwa kulturowego. Niematerialne dziedzictwo kulturowe zapewnia poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Jego ochrona oznacza działania mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmacnianie i przekazywanie, w szczególności poprzez edukację, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa.

Najważniejszą rolą NDK jest budowanie tożsamości oraz wzmacnianie międzypokoleniowych więzi społecznych. Dziedzicami, w których może się ono przejawiać są tradycje i przekazy ustne, sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne, praktyki społeczno-kulturowe, wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym (np. browarnictwem, młynarstwem).

Krajowa Lista Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego jest spisem przejawów żywego dziedzictwa niematerialnego z terenu Polski i liczy obecnie ponad 30 pozycji. Lista ma charakter informacyjny i zawiera opis zamieszczonych na niej zjawisk, ich rys historyczny, informacje o miejscu występowania, i znaczeniu dla praktykujących je społeczności. Proces naboru wniosków jest ciągły, a wzór wniosku wraz z instrukcją jego wypełnienia znajdują się na stronie poświęconej dziedzictwu niematerialnemu: www.niematerialne.nid.pl.

Decyzja o tym, który element dziedzictwa należy szczególnie wyeksponować i objąć ochroną (np. poprzez promowanie, wzmacnianie tego elementu), powinna należeć do lokalnej społeczności depozytariuszy. Zgłaszany element dziedzictwa powinien być zgodny z definicją UNESCO, trwać nieprzerwanie i być przekazywany z pokolenia na pokolenie, a także posiadać opracowany plan ochrony. 21 kwietnia 2018 r. w Zabrze odbyło się uroczyste spotkanie depozytariuszy połączone z podpisaniem listu intencyjnego w sprawie wniosku o wpis na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego zjawiska charakterystycznego dla przemysłowego obszaru Śląska – Barbórki, czyli Dnia Górnika. W wyniku poczynionych starań **Barbórka górników węgla kamiennego na Śląsku** została wpisana na Krajową Listę.

Świętowanie Barbórki jest jednym z przejawów kultu św. Barbary, patronki górnictwa.

Stałymi komponentami obchodów są koncerty i przemarsz orkiestry (pobudki górnicze), modlitwy i składanie kwiatów przed ołtarzami św. Barbary, przejście do kościoła a następnie – msze i nabożeństwa, ceremonie honorowania jubileuszy zawodowych i akademie zakładowe, a także zabawy (karczmy piwne i biesiady) i kameralne uroczystości rodzinne. Wpis na Listę to pierwszy etap zaplanowanych działań, które kontynuowane będą poprzez wdrażanie planu ochrony Barbórki. Przewiduje się gromadzenie dokumentacji obchodów, prowadzenie badań i publikowanie ich wyników, utworzenie informacyjnej strony internetowej, oraz prowadzenie innych działań wspierających zachowanie poszczególnych elementów tradycyjnych obchodów

święta.

Częścią dziedzictwa, wartą upamiętnienia np. w nazewnictwie miejscowych ulic, jest pamięć o sławnych lub ważnych dla lokalnej historii ludziach wywodzących się z miejscowości na terenie gminy – wśród nich wymienić można chociażby urodzonych w Czuchowie malarza Emila Bartoschka (1899-1969), ks. Ludwika Skowronka (1859- 1934) czy działaczkę konspiracyjną Lidię Bielę (ur. 1930).

W Gminie Czerwionka-Leszczyny na uwagę zasługuje działalność dwóch Izb Tradycji, których funkcjonowanie jest zasługą miejscowej społeczności. Obie Izby powstały i rozwijają się w wyniku oddolnych inicjatyw społecznych, obie też nierozdzielnie związane są z historią miejsc, w których się znajdują, co dodatkowo podkreśla ich autentyczność.

- **Izba Tradycji przy Centrum Informacji Turystycznej w Czerwionce-Leszczynach.**

W 2015 r. w ramach I etapu kompleksowych prac rewitalizacyjnych terenu zabytkowego osiedla patronackiego kopalni „Dębieńsko” – Familoków w Czerwionce, powstała nawiązująca do dziedzictwa historycznego i kulturowego Izba Tradycji przy nowopowstałym Centrum Informacji Turystycznej przy ul. Mickiewicza 10.

Wnętrze Izby stanowi idealnie odwzorowane tradycyjne śląskie mieszkanie robotnicze. Zostało ono umeblowane i wyposażone w sprzęty gospodarstwa domowego odpowiadające czasom świetności kopalni „Dębieńsko”, kiedy jeszcze nikt nie myślał, że Familoki stanowią atrakcję turystyczną i stały punkt Szlaku Zabytków Techniki Woj. Śląskiego. Zbiory Izby są systematycznie uzupełniane, głównie o pamiątki rodzinne przekazywane przez mieszkańców regionu. Izba Tradycji jest miejscem żywym przez cały rok – odbywają się tutaj różnego rodzaju warsztaty plastyczne, rękodzielnicze, spotkania z artystami. Więcej informacji na stronie zabytkowego osiedla kopalni „Dębieńsko”: www.familoki.com.pl.

- **Izba Tradycji KWK „Dębieńsko”**

Zbiory Izby Tradycji poświęcone są powstałej pod koniec XIX w. Kopalni Węgla Kamiennego „Dębieńsko”. Można tutaj odnaleźć wiele pamiątek związanych z działalnością zamkniętej w 2000 r. kopalni. Merytoryczną opiekę nad Izbą sprawuje Koło Terenowe Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Górnictwa (SITG).

Obok gromadzenia materialnych pamiątek po Kopalni „Dębieńsko” oraz związanych z rozwojem górnictwa w Czerwionce i okolicznych miejscowościach, SITG zajmuje się również promocją i pielęgnowaniem ponad 200-letniej historii tradycji górniczych związanych z kopalnią „Dębieńsko”. Corocznie organizowana jest tradycyjna górnicza Karczma Piwna z pełnym ceremoniałem „Skoku przez skórę” oraz obchody górniczego święta „Barbórki”.

Przy osiedlu robotniczym, w byłym budynku cechowni KWK „Dębieńsko” przy ul. 3 Maja, znajduje się cały kompleks Izby Tradycji, na który składa się:

- sala główna, w której znajdują się najcenniejsze pamiątki, m.in. wszystkie sztandary kopalni od początku jej istnienia,
- sala techniki górniczej,
- izba regionalna, gdzie zgromadzono przedmioty życia codziennego mieszkańców miasta i regionu,
- sala telewizyjno-projekcyjna, gdzie można oglądać filmy nakręcone na taśmach celuloidowych, których Izba posiada liczny zbiór,
- odtworzone wyrobisko górnicze wraz z całym wyposażeniem.

Ponadto w Izbie znajdują eksponaty z działającej od XIX w. w Czerwionce cegielni, w której wyprodukowano cegły wykorzystane do budowy osiedla.

Izba Tradycji z roku na rok cieszy się coraz większym zainteresowaniem entuzjastów turystyki przemysłowej a także samych mieszkańców Czerwionki- Leszczyny, w szczególności uczniów szkół podstawowych i średniej.

Fot. 92,93 Wnętrze Izby Tradycji w dawnej Cechowni Kwak Dębiesko

- Dziedzictwo niematerialne to także pamięć o historii nie tylko tej lokalnej, ale szerszej wplecionej w losy regionu i kraju. Ich historia upamiętniania przez tablice, obeliski itp. Tu przykład drzew sadzonych w 90-tą rocznicę Powstań Śląskich przed budynkiem biblioteki przy ulicy 3 Maja.

Fot. 94 Tabliczka informująca na budynku biblioteki przy ulicy 3 Maja 15

Fot. 95,6 Obelisk przy drzewach upamiętniających Powstania Śląskie

7 ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ DLA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO GMINY

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY CZERWIONKA-LESZCZYNY	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • zabytkowe osiedle patronackie Kopalni Dębieńsko (Familoki) w Czerwionce-Leszczynach na Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego • zabytki i obiekty przemysłowe o znaczeniu historycznym i kulturalnym, głównie związane z górnictwem • drewniana architektura sakralna – kościoły w Bełku i Palowicach na Szlaku Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego • zespoły pałacowo (dworsko) - parkowe, wzbogacające krajobraz kulturowy gminy • wysoki stopień pokrycia terenu gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego • wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe • cenne kompleksy leśne należące do Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Rud Wielkich • tereny zielone wykorzystywane na potrzeby ścieżek edukacyjno-przyrodniczych • atrakcyjne położenie turystyczne • podtrzymywanie kultury lokalnej i tradycji • aktywność lokalnych stowarzyszeń i mieszkańców, angażowanie w wydarzenia lokalne, zwłaszcza Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Wsi Bełk, Koła Gospodyń Wiejskich; • promocja zabytkowego osiedla patronackiego w Czerwionce, również poprzez stronę internetową www.familoki.com.pl • rozpoczęta rewitalizacja zespołu familoków, sukcesywna zmiana wizerunku osiedla poprzez prowadzenie remontów, porządkowanie wystroju elewacji, stolarki okiennej drzwiowej, zmniejszenie emisji spalin, poprawa warunków klimatycznych na osiedlu • zrealizowana rewitalizacja zespołu pałacowo- 	<ul style="list-style-type: none"> • pogarszający się stan zachowania obiektów przemysłowych oraz infrastruktury kolejowej; • rozparcelowanie zwartych kompleksów założeń przemysłowych • bezpowrotnie tracone dziedzictwo industrialne (m.in. Szyb Jan I i II), budownictwo kolejowe (Szczekowice, Czerwionka, budynek dyrekcji kopalni Dębieńsko) • pogarszający się stan zabudowań dawnych folwarków • brak wystarczających środków finansowych potrzebnych do prowadzenia prac konserwatorskich przy zabytkach • niewykorzystany potencjał agroturystyczny terenów wiejskich gminy • tereny wymagające rewitalizacji • zaniedbane przestrzenie wymagające nowego zagospodarowania • niska jakość powietrza • niski poziom gospodarczego wykorzystania potencjału przyrodniczego gminy • odpływ mieszkańców do innych ośrodków miejskich w regionie i w Europie • duży stopień przekształcenia układów przestrzennych na terenach wiejskich • przecięcie miejscowości (Przegędza, Stanowice, Bełk) drogą wojewódzką o bardzo dużym natężeniu ruchu

<p>parkowego w Leszczynach</p> <ul style="list-style-type: none"> • Centrum Informacji Turystycznej w Czerwionce-Leszczynach • działalność Izb Tradycji: KWK Dębieńsko przy CIT • obszerne opracowania dotyczące zabytków i historii gminy dostępne na stronach internetowych Urzędu Gminy i Miasta oraz projektu „Strażnicy Pamięci” 	
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystanie dostępnych funduszy unijnych oraz krajowych wspierających ochronę zabytków oraz rewitalizację • możliwość wykorzystania potencjału środowiskowego w rozwoju agroturystyki • wprowadzenie możliwości udzielania dotacji przez lokalny samorząd do remontów i prac konserwatorskich również w obiektach ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków • wprowadzenie tzw. uchwały reklamowej, normującej zasady umieszczania nośników reklamowych w przestrzeni publicznej • rewitalizacja terenów przemysłowych • współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Katowicach • rozwój współpracy między gminami sąsiednimi i podmiotami gospodarczymi, szczególnie w zakresie turystyki oraz ochrony Parku Krajobrazowego • prowadzenie działalności edukacyjnej i popularyzatorskiej w zakresie dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców gminy • rosnące zainteresowanie usługami agroturystycznymi i oferowanymi produktami turystycznymi • promocja terenów atrakcyjnych turystycznie 	<ul style="list-style-type: none"> • brak bieżącej konserwacji obiektów zabytkowych • niewłaściwie prowadzone inwestycje, nadmierna modernizacja zabytków • emigracja młodych, wykształconych osób z terenu gminy • starzenie się i ubożenie społeczeństwa • zmniejszenie środków finansowych dla samorządów • postępująca modernizacja wsi • wysokie koszty działań rewitalizacyjnych • zbyt duże obciążenia gminy obowiązkami i zadaniami bez środków finansowych • tendencja do rozproszenia zabudowy jednorodzinnej bez zachowania zasad ładu przestrzennego

Rys. 4 Trasy rowerowe na terenie Gminy

Rys. 5 Szlaki turystyczne na terenie Gminy

Największym atutem Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny są obszary leżące na terenie Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Rud Wielkich, ich walory kulturowe, przyrodnicze i krajobrazowe oraz Familoki w Czerwionce – bardzo dobrze zachowany układ przestrzenny zabytkowego osiedla robotniczego „miasta-ogród” dla Kopalni „Dębieńsko”. Osiedle to stanowi rozpoznawalny symbol Gminy.

Obszary problemowe to ginące bezpowrotnie dziedzictwo przemysłowe, sukcesywnie ulegające degradacji, z trudem broniące się gospodarce rynkowej. Z mapy krajobrazu kulturowego giną dworce kolejowe, zabudowa przemysłowa kopalni, koksowni, cegielni a więc elementy dające dawniej siłę napędową do rozwoju regionu. Powinny być poddawane działaniom rewaloryzacyjnym i rewitalizacyjnym z możliwością wykorzystania na inne formy aktywności kulturalnej, turystycznej czy gastronomicznej.

Także ulegająca urbanizacji przestrzeń założeń wiejskich z nową rozproszoną zabudową, likwidacja dawnych założeń folwarcznych, przyczyniło się do powolnego zatracania historycznie ukształtowanej przestrzeni.

9. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE DOKUMENTU

Priorytety i główne kierunki działań *Programu Opieki nad Zabytkami*

Program opieki nad zabytkami jest programem kierunkowym, uwzględniającym założenia ogólnych planów i opracowań strategicznych, dotyczących rozwoju społeczno- gospodarczego i jest kontynuacją programu opracowanego na lata 2019 – 2022.

Program obecny, tak jak poprzedni wyznacza cele, których realizacja powinna, m. in. prowadzić w przyszłości do wzmocnienia wizerunku gminy. Program powinien przyczynić się do tworzenia silnych związków mieszkańców z regionem.

W programie obecnym postanowiono zachować priorytety programu z lat 2019 - 2022, pominięto te zadania, które zrealizowano w mijającym okresie. Kierunki działań i zadania, zostały wyznaczone ponadto przede wszystkim na podstawie aktualnej diagnozy stanu zachowania zasobów zabytkowych gminy, analizy SWOT dla środowiska kulturowego oraz zapisów dokumentów strategicznych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Działania wymienione w programie opieki są długofalowe. Termin i zakres realizacji przedstawionych poniżej zadań uzależniony jest od czynników zewnętrznych (ogólnokrajowych i regionalnych) oraz wewnętrznych (działań samorządu lokalnego, wykorzystania potencjalnych źródeł finansowania).

Do sformułowanych w długoletnim horyzoncie czasowym priorytetów i kierunków działań, zostały przypisane zadania przewidziane do realizacji w perspektywie najbliższych kilku lat.

PRIORYTET 1 ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM NA TERENIE GMINY I MIASTA
KIERUNKI DZIAŁAŃ : <ul style="list-style-type: none">• Działania organizacyjne i prawne zmierzające do poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych• Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność obiektów zabytkowych dla potrzeb turystycznych i edukacyjnych
PRIORYTET 2 OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO ORAZ REWITALIZACJA TERENÓW MIEJSKICH
KIERUNKI DZIAŁAŃ : <ul style="list-style-type: none">• Rewitalizacja miasta Czerwionka-Leszczyń• Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego terenów wiejskich z ochroną przyrody• Adaptacja obiektów przemysłowych
PRIORYTET 3 PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PIELEGNOWANIE TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ
KIERUNKI DZIAŁAŃ : <ul style="list-style-type: none">• Edukacja dotycząca lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, zwiększanie atrakcyjności turystycznej gminy przez promocję zabytków• Popularyzacja tradycji i obrzędów śląskich• Promocja dziedzictwa przemysłowego

PRIORYTET 1
ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM NA TERENIE GMINY I MIASTA

Kierunki	Zadania
Działania organizacyjne i prawne zmierzające do poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych	<ul style="list-style-type: none"> • Realizowanie zadań własnych samorządu gminnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; • Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, okresowa jej aktualizacja; • Zinventaryzowanie i opracowanie dokumentacji zabytków ruchomych i zabytkowych elementów małej architektury, w tym: przydrożnych krzyży i kapliczek, występujących w przestrzeni gminny, a następnie podjęcie działań ochronnych wobec tych zabytków, • Digitalizacja informacji o zabytkach; • Udostępnianie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy; • Monitoring realizacji Programu Opieki nad Zabytkami, sporządzanie w cyklu dwuletnim sprawozdań z realizacji <i>Programu</i>; • Utrzymywanie w dobrym stanie obiektów zabytkowych będących własnością do Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny, prowadzenie przy nich remontów i bieżących prac konserwatorskich; • Prowadzenie działań pielęgnacyjnych i rewaloryzacyjnych zabytkowych parków i cmentarzy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych i porządkowych; • Coroczne rezerwowanie i (w miarę możliwości) zwiększanie w budżecie Gminy środków finansowych przeznaczonych na dotacje prac konserwatorskich i remontów oraz na promocję dziedzictwa kulturowego regionu; • Poszukiwanie zewnętrznych środków na finansowanie zadań dotyczących opieki nad zabytkami, w tym różnych programów i inicjatyw europejskich, przeznaczonych na działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego; • Kontynuacja udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (ewentualne rozszerzenie możliwości finansowania o zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków); • Informowanie organów uprawnionych do udzielania dotacji (tj. Starostwa Powiatowego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego) o udzielonych dotacjach na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane w celu uniknięcia sytuacji przekroczenia 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót;

	<ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie rangi obiektów i zespołów zabytkowych poprzez wpis do rejestru zabytków • Promowanie i nagradzanie „dobrych praktyk” konserwatorskich przy obiektach zabytkowych (np. w postaci nagrody lub certyfikatu Burmistrza Gminy i Miasta); • Wypracowanie modelu współpracy z właścicielami zabytków, pomoc przy pozyskiwaniu środków zewnętrznych (w tym z UE), bieżące informowanie o możliwościach wsparcia prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych; • Ścisła współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Katowicach, m.in. przy okresowych aktualizacjach Gminnej Ewidencji Zabytków; • Współpraca z Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego w ramach promocji Szlaku Zabytków Techniki na terenie miasta Czerwionka-Leszczyny (Familoki); • Szkolenia pracowników Urzędu Gminy i Miasta w zakresie ochrony zabytków oraz pozyskiwania środków finansowych, sporządzania wniosków na remonty i prace konserwatorskie przy zabytkach oraz ich promocję; • Okresowa aktualizacja planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego; • Współpraca z policją służbami konserwatorskimi i celnymi w sprawie kradzieży i nielegalnego wywozu obiektów zabytkowych; • Korelowanie zapisów Gminnej Ewidencji Zabytków z zapisami w obowiązujących miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego; • Uszczegółowienie zapisów w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego w zakresie działań rewaloryzatorskich; • Ochrona dziedzictwa archeologicznego: poprzez ujęcie w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego stanowisk archeologicznych z WEZ.
<p>Podjęcie działań zwiększających atrakcyjność obiektów zabytkowych dla potrzeb turystycznych i edukacyjnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wykonanie i umieszczanie oraz monitoring już istniejących przy zabytkach i cennych obiektach przyrodniczych tablic informacyjnych, zawierających informacje o ich historii i wartościach; • Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: gminnych parkach, cmentarzach, obszarach nieczynnych cmentarzy, dawnych parkach dworskich itp. • Iluminacja najcenniejszych zabytków gminy

PRIORYTET 2
REWITALIZACJA TERENÓW MIEJSKICH ORAZ OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

Kierunki	Zadania
Rewitalizacja miasta Czerwionka Leszczyny	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja zadań własnych Gminy w kwestii poprawy stanu utrzymania obiektów zabytkowych będących jego własnością; • Systematyczna poprawa stanu zachowania zasobu zabytkowego Gminy i Miasta wpisanego do rejestru zabytków: <ul style="list-style-type: none"> - Prowadzenie remontów, prac konserwatorskich i restauratorskich (w tym remont i konserwacja zabytkowego ogrodzenia kościoła p.w. św. Marii Magdaleny w Bełku, renowacja kaplicy św. Jana Nepomucena w Palowicach); - Bieżące prace konserwatorskie; - Eksponowanie obiektów w przestrzeni miasta (np. iluminacja); • Realizacja i egzekwowanie zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, ochrony układów ruralistycznych, ochrony ekspozycji krajobrazu oraz zachowania ładu przestrzennego na obszarze gminy; • Uwzględnienie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych i planistycznych gminy; • Dbłość o utrzymanie ładu przestrzennego, w tym zachowanie linii zabudowy, niezależnie od ochrony pojedynczych, najcenniejszych budynków, dążenie do utrzymania układu przestrzennego wsi (skali zabudowy, układu budynków), wyeksponowanie istotniejszych budynków użyteczności publicznej (szkoły, remizy, gospody, itp.) i charakterystycznych dla miejscowości; Zachowanie najcenniejszych kompozycji i dekoracji fasad, zachowanie detalu architektonicznego przy remontach elewacji budynków, wtórne wykorzystanie detalu.
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego terenów wiejskich z ochroną przyrody	<ul style="list-style-type: none"> • Uwzględnianie dziedzictwa kulturowego śląskiej wsi jako potencjału rozwojowego gminy; • Rozwój gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa wiejskiego, oparty na

	<p>promocji tradycji i dziedzictwa kulturowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompleksowa i rozłożona na kilka etapów rewitalizacja przestrzeni wiejskich, w szczególności historycznych centrów wsi; • Podejmowanie działań w celu przywrócenia walorów architektoniczno-zabytkowych obiektom budowlanym pozostałym po dawnych założeniach folwarcznych, w tym dążenie do usunięcia współczesnych elementów zagospodarowania przestrzeni z ich otoczenia, zastępując je elementami małej architektury tradycyjnymi w formie i materiale; dążenie do rewitalizacji obejmującym również przestrzeń przyrodniczą wokół zabytków, z uwzględnieniem badań nad pierwotnymi układami zieleni, uzupełnieniami nasadzeń, z preferencją gatunków rodzimych i tradycyjnych roślin występujących w podobnych założeniach w regionie; • Udział sołectw w konkursie „Piękna Wieś Śląska”; • Wykorzystanie naturalnych zasobów gminy do promocji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego gminy; • Bieżąca pielęgnacja parków, terenów zielonych, zieleni przydomowej, m.in. poprzez wycinkę samosiejek; utrzymywanie i pielęgnacja obsadzonych alei towarzyszących osiedlo robotniczym; • Utrzymywanie historycznych obsadzonych alei łączących historyczne tereny dworskie i folwarczne; • Ścisła współpraca z Regionalnym Konserwatorem Przyrody w Katowicach oraz z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego; • Ścisła współpraca z samorządami lokalnymi w zakresie ochrony Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich, w szczególności z sąsiednimi gminami Orzesze i Pilchowice oraz miastami Rybnik, Żory i Knurów; • Współpraca z instytucjami kulturalnymi, oświatowymi i organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami oraz krajobrazu kulturowego • Prowadzenie nadzorów archeologicznych przy pracach ziemnych
Adaptacja obiektów przemysłowych	<ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie najcenniejszych, charakterystycznych dla gminy, obiektów przemysłowych; • Adaptacja do nowych funkcji obiektów przemysłowych; • Ochrona dziedzictwa archeologicznego: ujęcie w m.p.z.p. stanowisk archeologicznych w WEZ.

**PRIORYTET 3 –
PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PIELĘGNOWANIE TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ**

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
Edukacja dotycząca lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, zwiększanie atrakcyjności turystycznej gminy przez promocję zabytków	<ul style="list-style-type: none"> • Organizowanie i wspieranie organizacji konkursów, wystaw, imprez, kiermaszy, rajdów, festynów kulturowych z dziedzictwem kulturowym w tle; Doroczne nagrody Burmistrzowa Gminy i Miasta za osiągnięcia z w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury. • Promowanie dobrych przykładów zagospodarowania i użytkowania obiektów zabytkowych; • Upowszechnianie wiedzy dotyczącej przygotowania do pozyskania funduszy z Unii Europejskiej, • Dalsze wprowadzanie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji szkolnej poprzez organizowanie odpowiednich zajęć i konkursów; • Prowadzenie bazy danych o zabytkach, udostępnianie na stronach internetowych Urzędu Miasta informacji o zabytkach; • Dalszy rozwój Izby Tradycji przy Centrum Informacji Turystycznej; • Utrzymanie, rozwój i wspieranie Izby Tradycji, w byłym budynku cechowni KWK „Dębieńsko” przy ul. 3 Maja • Promowanie i wspieranie, również finansowe działalności statutowych stowarzyszeń i fundacji działających na rzecz opieki nad zabytkami oraz rozwoju kultury. Współpraca Biura Organizacji Pozarządowych ze stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego, w tym dziedzictwa niematerialnego. Kreowanie i propagowanie wizerunku wsi pod względem kulturowym, tradycji ludowych w celu zachowania dziedzictwa kulturowego, w tym także promowanie regionalnych produktów żywnościowych, • Działania promocyjne, edukacyjne, kulturalne i wydawnicze zwiększające zaangażowanie w tematykę zabytkową i przyrodniczą wśród mieszkańców i gości gminy • Promocja regionalnej turystyki prowadzonej na bazie zabytków i przyrody – zachęcanie mieszkańców do prowadzenia działalności agroturystycznej • Opracowanie i wydawanie publikacji: pocztówek, kalendarzy, map, albumów przewodników po

	<p>głównych zabytkach, atrakcjach turystycznych oraz związanych z lokalnymi tradycjami i legendami</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pielęgnowanie pamięci o sławnych mieszkańcach gminy; • Udział Gminy a także lokalnych społeczności w Europejskich Dniach Dziedzictwa (wrzesień - szczegółowe materiały i informacje dostępne na stronie: www.edd.nid.pl); • Aktywna współpraca z regionalnymi mediami w celu promocji zabytków i upowszechnienia działań związanych z opieką nad zabytkami. Reklama w mediach elektronicznych i tradycyjnych dorocznych imprez związanych z dziedzictwem regionu; • Edukacja mieszkańców, począwszy od poziomu przedszkolnego i szkoły podstawowej, nauka historii na przykładzie zachowanych zabytków – promowanie działań związanych z ochroną zabytków w szkołach, włączanie zagadnień ochrony dziedzictwa kulturowego do programów nauczania; • Zachowanie istniejących, tworzenie nowych i promowanie szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych przebiegających w pobliżu obiektów zabytkowych; • Organizacja wspólnych spotkań i warsztatów między społecznościami regionów partnerskich.
Popularyzacja tradycji i obrzędów śląskich	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja wydarzeń kulturalnych zwiększających wrażliwość na historię i tradycję regionu • Wspieranie badań i dokumentacji dziedzictwa kulturowego gminy oraz regionu, w tym dziedzictwa niematerialnego; • Wspieranie inicjatyw kulturalnych, promocja regionalnego folkloru jako atrakcji turystycznej i lokalnego dziedzictwa kulturowego, w tym np. regionalnych produktów dziedzictwa kulinarnego kultywowanego z pokolenia na pokolenie.np. Projekt "Gotowanie na ekranie", telewizja internetowa KGW.tv" (projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa w ramach programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych "Aktywni+" na lata 2021-2025); • Zachęcanie i animowanie mieszkańców, stowarzyszenia i organizacje działające na terenie gminy do wzbogacania przestrzeni o nowe pomniki, rzeźby bądź instalacje przestrzenne, będące artystycznym wyrazem świadomości kulturowej społeczności zamieszkującej w danym miejscu i w danym czasie.
Promocja dziedzictwa przemysłowego	Udział Gminy a także lokalnych społeczności w Industriadzie.

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację *Programu* jest Burmistrz Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny. Do osiągnięcia celu i efektywnego wykonywania zadań w nim określonych służą pomocą następujące instrumenty:

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów prawnych (ustaw i przepisów wykonawczych), uchwał Rady Miejskiej, np. dotyczących zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tworzenia parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków czy uchwalenie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach;
- instrumenty finansowe – m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje na remonty obiektów wpisanych do rejestru zabytków, inne subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych);
- instrumenty kontrolne – aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji *Programu* oraz aktualizacja *Programu* związana z ustawowym 4-letnim okresem obowiązywania, dostosowania go do zmieniających się zapisów prawnych oraz możliwości finansowania. Podmiotem koordynującym powyższe działania powinien być powołany przez Burmistrza zespół ds. monitoringu realizacji *Programu*, utworzony przy Urzędzie Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny.
- instrumenty koordynacji – realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami
- instrumenty społeczne – działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, kulturą, turystyką, współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków (powoływanie nowych).

10. MONITOROWANIE REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązek prowadzenia kontroli stanu realizacji Programu Opieki nad Zabytkami wynika z art. 87 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

Zgodnie z cytowaną ustawą władza samorządowa ma obowiązek sporządzenia sprawozdania ze stanu realizacji *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Bytom na lata 2022–2025* i przedstawieni go Radzie Miasta w cyklu dwuletnim (*monitoring mid-term* i *monitoring ex post*).

Celem monitoringu jest zbieranie i analiza informacji dotyczących realizacji Programu na każdym etapie wdrażania. Proces monitorowania polega na przyglądaniu się zmianom, jakie zachodzą w wyniku realizacji celów programu przez zdefiniowane w nim kierunki działań, na analizie zebranych danych i opracowaniu sprawozdań. Stanowi on podstawę oceny uzyskanych efektów oraz podejmowania ewentualnych inicjatyw korygujących i propozycji zmian.

Kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki będą następujące:

W ramach priorytetu I: ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM NA TERENIE GMINY I MIASTA

- poziom (w %) wydatków budżetu miasta na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych w/w. pracom,
- wysokość dofinansowań do remontów rejestrowych obiektów zabytkowych nie będących własnością gminy,
- sposoby i formy informowania o możliwościach uzyskania dotacji na zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi,

W ramach priorytetu II: REWITALIZACJA TERENÓW MIEJSKICH ORAZ OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

- działania podjęte lub kontynuowane w celu rewitalizacji najważniejszych obiektów zabytkowych,
- ilość wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych w/w. pracom,
- wysokość dofinansowań do remontów rejestrowych obiektów zabytkowych nie będących własnością gminy
- liczba opracowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- stan iluminacji najważniejszych zabytków.

W ramach priorytetu III PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PIELEGNOWANIE TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ

- liczba i rodzaj zrealizowanych wystaw, kiermaszy, festynów, rajdów z dziedzictwem kulturowym w tle,
- sposób wprowadzenia kwestii dziedzictwa kulturowego regionu do systemu edukacji szkolnej,
- liczba wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, map, przewodników) związanych z historią i dziedzictwem kulturowym gminy,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, ścieżek edukacyjnych, przyrodniczych, itp.,
- stan oznakowania szlaków turystycznych i obiektów zabytkowych,
- liczba prelekcji oraz imprez popularyzatorskich dla lokalnej społeczności na temat najcenniejszych wartości lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- sposoby i zakres współpracy z mediami w celu promocji zabytkowego zasobu gminy,
- ilość zainstalowanych punktów informacji turystycznej,
- ilość inicjatyw obywatelskich dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego,
- sposoby nagradzania właścicieli zabytków za najlepiej przeprowadzony remont,
- ilość inicjatyw obywatelskich ochrony dziedzictwa kulturowego,
- przeprowadzone konkursy na wsparcie realizacji zadań publicznych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,

11 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Obowiązek utrzymania obiektów zabytkowych spoczywa zasadniczo na właścicielach i użytkownikach tych obiektów. Wg przepisów prawa polskiego ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego oraz opieka nad zabytkami finansowana jest i ze środków publicznych - budżet państwa i budżety samorządów, funduszy europejskich lub budżetów prywatnych.

Istotnym elementem *Programu* i realną pomocą dla właścicieli i zarządców zabytków jest poniższy wykaz potencjalnych źródeł finansowania zadań z zakresu ochrony zabytków (rewitalizacji, konserwacji, restauracji, prac budowlanych, opracowywaniem dokumentacji). Do 2017 r. środki z większości źródeł przeznaczane były wyłącznie do obiektów wpisanych do rejestru zabytków, jednak nowelizacja *Ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* wprowadziła możliwość dla jednostek samorządu terytorialnego dofinansowywania remontów również przy zabytkach ujętych w Gminnych Ewidencjach Zabytków.

Środki z budżetu państwa przyznawane są na zasadzie współfinansowania prac przy obiektach zabytkowych, w oparciu o zapisy *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Dysponentami powyższych środków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków,
- organy stanowiące gminy, powiatu, samorządu województwa.

Dotacje i granty z większości źródeł adresowane są do właścicieli zabytków – a więc kościołów i związków wyznaniowych, samorządów, organizacji pozarządowych, wspólnot mieszkaniowych lub osób prywatnych. Dotacje samorządowe i ministerialne przeznaczane mogą być na prace wymienione w art. 77 *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, na szczegółowych zasadach ustalonych przez podmioty dotujące.

- Gmina i Miasto Czerwionka-Leszczyń

Corocznie w gminnym budżecie rezerwowane są środki na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Zasady udzielania dotacji zostały określone w Uchwale nr XLV/601/14 Rady Miejskiej W Czerwionce-Leszczyń z 23 czerwca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Śl. z dn. 7.07.2014 r. poz. 3620).

Dotacje mogą być udzielane na prace lub roboty, które zostaną przeprowadzone w roku, w którym dotacja ma być udzielona lub rozpoczęto je w roku złożenia wniosku i będą kontynuowane w roku, w którym dotacja ma być udzielona.

Rada Miejska w latach 2018-2021 udzieliła wsparcia finansowego na łączną kwotę ok. 205100,00 zł. Poniżej zestawienia udzielonych dotacji na przestrzeni lat 2018-2021:

Rok	Beneficjent	Nazwa zadania	Dotacja
2018	Parafia Rzymskokatolicka pw. Trójcy Przenajświętszej w Palowicach	Odnowienie pokrycia dachowego wieży zabytkowego kościoła p.w. Trójcy Przenajświętszej w Palowicach, wpisanego do rejestru zabytków	40 000,00 zł
2019	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jana Sarkandra w Bełku	Dofinansowanie prac konserwatorskich polegających na wykonaniu pełnej konserwacji technicznej i estetycznej	33 100,00zł

		przy zabytku ruchomym – Krzyżu Męki Pańskiej zlokalizowanym przy bramie zachodniej kościoła pw. św. Marii Magdaleny w Bełku, wpisanym do rejestru zabytków	
	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jana Sarkandra w Bełku	Dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytku ruchomym – Krzyżu Męki Pańskiej przy bramie wschodniej kościoła św. Marii Magdaleny w Bełku, wpisanym do rejestru zabytków	20 000,00 zł
2020	Gmina Czerwionka-Leszczyzny	Dofinansowanie prac polegających na wykonaniu I etapu odbudowy po pożarze budynku mieszkalnego usytuowanego przy ul. Wolności 25 w Czerwionce-Leszczyńach	100 000,00 zł
2021	Parafia Rzymskokatolicka pw. Trójcy Przenajświętszej w Palowicach	Wykonanie prac konserwatorskich na zabytku – mur z kamienia polnego zlokalizowany wokół drewnianego kościoła pw. św. Marii Magdaleny w Bełku	12 000,00zł
RAZEM			205 100,00zł

Dotacje celowe udzielone w latach 2019-2021

Rok	Kwota	Źródło	Zadanie
2019	685 467,84 zł	Dotacja celowa	Modernizacja pokrycia dachowego wraz z przemurowaniem kominów ul. Hallera 1, 5,9,
2020	13 723 013,57 zł	Dotacja celowa	Rewitalizacja społeczna i infrastrukturalna zabytkowego zameczku w Leszczyńach
	646 031,85 zł	Dotacja celowa	Rozpoczęcie odbudowy budynku przy ulicy Wolności 25 po pożarze
2021	271 540,66 zł	Dotacja celowa	Modernizacja pokrycia dachowego wraz z przemurowaniem komina na budynku przy ul. Hallera 10
	1 358 843,70 zł	Dotacja celowa	Odbudowa i przebudowa budynku po pożarze przy Hallera 6
	249 177,48 zł	Dotacja celowa	Zakończenie odbudowy budynku przy ul. Wolności 25 po pożarze

Fot.97,98 Budynek przy ul. Wolności 25 po pożarze i odbudowie. Raport o stanie miasta 2021

- Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Zasady udzielania dotacji określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. ws. dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. z 2017 r., poz. 1674).

Szczegółowe zasady są każdorazowo określone w Zarządzeniach Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach w sprawie trybu weryfikacji wniosków, przyznawania i rozliczania dotacji celowej ŚWKZ.

Wniosek należy złożyć do 28 lutego roku, w którym ma być udzielona dotacja na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone lub do 30 czerwca roku, w którym dotacja ma być udzielona na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku (refundacja).

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

W ramach programu Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów

– ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej beneficjenci mogą ubiegać się o dotacje lub pożyczkę m.in. na prace związane z rewaloryzacją parków zabytkowych. Szczegółowe informacje: www.nfosigw.gov.pl. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach.

Dofinansowanie ze środków finansowych Funduszu udzielane jest na cele określone w Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. *Prawo ochrony środowiska* (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 519 z późn. zm.) zgodnie z listą przedsięwzięć priorytetowych, kryteriami wyboru przedsięwzięć i planem działalności Funduszu na kolejne lata. Fundusz udziela dofinansowania w formie: pożyczek, dotacji, w tym dopłat do oprocentowania kredytów bankowych, oraz przekazania środków państwowym jednostkom budżetowym.

- Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków

Fundusz został powołany mocą nowelizacji *Ustawy o ochronie zabytków* (art. 83b) i fizycznie zaczął funkcjonować 1 stycznia 2018 r. Jest państwowym funduszem celowym, którego dysponentem będzie Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Przychody Funduszu pochodzą będą z wpływów z kar administracyjnych pieniężnych (od 500 zł do 500 tys. zł) za naruszenia przepisów *Ustawy*, a jego środki będą przeznaczane na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytkach wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa albo do rejestru zabytków.

- Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Program „Ochrona zabytków” ma na celu zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, poprzez dofinansowywanie prac konserwatorskich i rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane muszą być realizowane w ramach zadań mieszczących się w ogłaszanych przez ministra programach dotyczących ochrony zabytków na dany rok. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego zgodnie z programem "Ochrona zabytków", wytocznymi na dany rok oraz opublikowanym regulaminem programu, przyjmuje wnioski od uprawnionych wnioskodawców w terminach podanych w regulaminie.

<https://www.biznes.gov.pl> opisy-procedur

Drugim Programem wspierającym materialne dziedzictwo kulturowe jest **Program „Ochrona zabytków archeologicznych”** wspierający kluczowe dla tego obszaru zadania, obejmujące niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

<https://www.gov.pl/web/kultura/ochrona-zabytko...>

Ponadto realizowane są Programy Ministra skierowane do wsparcia działań dotyczących szeroko pojętej ochrony i promocji niematerialnego dziedzictwa kulturowego, m.in. Program **„Kultura ludowa i tradycyjna”** dedykowany wspieraniu zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych.

- **Fundusz kościelny.**

Remonty obiektów sakralnych wpisanych do rejestru zabytków wspomagane mogą być także dotacjami krajowego **Funduszu Kościelnego** (dotacje nie obejmują zabytkowego wyposażenia wewnątrz), który usytuowany jest w strukturze Departamentu Wyznań i Mniejszości Narodowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Dotacje z Funduszu Kościelnego przyznawane są na wniosek osób prawnych, kościołów i innych związków wyznaniowych lub z inicjatywy własnej Zarządu Funduszu Kościelnego. Przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu dotacji zarząd korzysta z opinii przedstawicieli, jakie przy funduszu mogą tworzyć osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych oraz bezpośrednio władz kościelnych.

- **Fundusze europejskie.**

Finansowanie ochrony zabytków w Polsce odbywa się przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej. Strona internetowa <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/> dostarcza aktualnych informacji na temat **europejskich funduszy strukturalnych** i działających w ich ramach programów rozwojowych, dotyczących wszystkich aspektów życia społeczno-gospodarczego.

W latach 2021-2027 w ramach funduszy strukturalnych będą działały następujące programy krajowe:

1. Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS), w założeniu, oprócz wsparcia działań na rzecz ochrony środowiska, ma wpłynąć na poprawę jakości ochrony zdrowia oraz na stan i dostępność dziedzictwa kulturowego. Planowany budżet to: ponad 25 mld euro. **FEnIKS** stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych programów *Infrastruktura i Środowisko 2007-2013* oraz *2014-2020*. Głównym celem programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego.
2. Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – kontynuacja dwóch wcześniejszych programów: *Innowacyjna Gospodarka 2007-2013* oraz *Inteligentny Rozwój 2014-2020*. FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych,

innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Planowany budżet to ok. 7,9 mld euro.

3. **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)** następcaprogramu *Wiedza Edukacja Rozwój*. Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia..
4. **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)** kontynuacja programu *Polska Cyfrowa*, który w latach 2014-2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrowała się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, itp. Planowany budżet FERC to ok. 2 mld euro.

- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2021–2027**

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR) rozdzieliło środki z funduszy europejskich na *programy regionalne* pomiędzy województwa. Województwo Śląskie będzie mogło zainwestować w ramach programu regionalnego "Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021-2027" (prawie 2,8 mld euro) oraz Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (2 mld 66 mln euro). **(ponad 4,85 mld euro)**. Nakreślono siedem priorytetów, określających kierunki rozwoju regionu w obecnej perspektywie finansowej UE. W priorytetach *VI: Śląskie dla mieszkańca - „Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu i innowacjach społecznych”*. *VII: Śląskie bliżej obywateli - „Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie”*. W ramach działań w obszarze kultury i turystyki szczebla regionalnego wskazano powiązane rodzaje działań: wsparcie przedsięwzięć w obszarze kultury i dziedzictwa kulturowego oraz produktów turystycznych o skali regionalnej i strategicznym znaczeniu, które w widoczny sposób przyczynią się do zachowania tożsamości regionalnej i wzmocnienia regionalnego sektora kultury, zwiększania atrakcyjności oferty kulturalnej i turystycznej oraz opracowania rozwiązań modelowych przy jednoczesnym budowaniu nowego wizerunku województwa śląskiego, jako nowoczesnego regionu europejskiego.

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Interreg V-A Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2014-2020

Program umożliwia finansowanie projektów transgranicznych na pograniczu czesko-polskim. Zadania z zakresu promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego mogą być realizowane w ramach OSI priorytetowej 2: „Rozwój potencjału przyrodniczego i kulturowego na rzecz wspierania zatrudnienia”. Informacje dotyczące aktualnych naborów wniosków znajdują się na stronie: www.cz-pl.eu.

- Fundacja KGHM Polska Miedź
KGHM Polska Miedź S.A. od 2003 r. prowadzi za pośrednictwem korporacyjnej Fundacji Polska Miedź działalność prospołeczną i wspiera różnorodne projekty regionalne, krajowe oraz

międzynarodowe zgodnie z ustawą o pożytku publicznym i wolontariacie. Fundacja jest organizacją pożytku publicznego, prowadzi działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych, obejmującą m.in.:

- Podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- kulturę, sztukę, ochronę dóbr kultury i tradycji;
- ekologię i ochronę zwierząt oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego.

Szczegółowe informacje znajdują się na stronie Fundacji www.fundacjakghm.pl.

- Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

Jedną z dziedzin, będących w kręgu zainteresowania Fundacji jest ochrona i zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego. Od 2012 r. wnioski o dotację mogą być przesyłane za pomocą Internetowego Systemu Obsługi Wniosków (ISOW).

Fundacja finansuje projekty, które są realizowane w ramach współpracy pomiędzy polskimi i niemieckimi partnerami. Jednym z priorytetów jest: „Kultura – Wspieranie wzajemnego porozumienia poprzez kulturę (w szczególności poprzez działalność literacką i artystyczną, dotyczącą Polski, Niemiec i UE) oraz działania na rzecz zachowania wspólnego dziedzictwa kulturowego”. Fundacja jednak nie wspiera robót budowlanych. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji: www.fwpm.org.pl.

- Fundacja Wspomagania Wsi

Fundacja powołana została dla wspierania inicjatyw gospodarczych i społecznych mieszkańców wsi i małych miast oraz związanych z poprawą stanu infrastruktury obszarów wiejskich i kulturą. Co roku ogłaszane są konkursy, w ramach których mogą znaleźć się elementy ochrony dziedzictwa kulturowego. O dotację mogą się ubiegać nie tylko organizacje pozarządowe, ale także ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, grupy nieformalne. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji: www.fundacjawspomaganiawsi.pl.

- Środki prywatne

Sektor prywatny jest istotnym, ale jeszcze mało wykorzystanym źródłem wspomaganie zadań publicznych sfery ochrony i opieki nad zabytkami, co jest uwarunkowane odpowiednimi rozwiązaniami prawnymi. Do zwiększenia udziału środków prywatnych w tym zakresie mogą przyczynić się działania państwa realizowane za pomocą tzw. partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) i pomocy publicznej (na podstawie *ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym*). Istotą PPP jest współdziałanie w uzgadnianiu wspólnych celów i w skutecznej ich realizacji. Wspieranie działań przedsiębiorców i osób prywatnych na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami przez udzielenie pomocy ze środków publicznych jest dopuszczalna w Unii Europejskiej, lecz podlega zasadniczym ograniczeniom. Pomoc publiczna to określone zasady wsparcia podmiotu gospodarczego przez państwo, władze samorządowe lub np. organizacje, które oferują pomoc na podstawie zleceń pochodzących od organów państwowych w jakiegokolwiek formie (np. dotacji, rozłożenia spłaty podatku na raty, zwolnienia z zaległości podatkowych, udzielenia preferencyjnej pożyczki lub kredytu

12. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Gminny Program Opieki nad Zabytkami przyjmuje Rada Gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
2. Realizacja Programu poddana będzie ocenie Rady Miasta po upływie dwóch oraz czterech lat od jego uchwalenia.
3. Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest ogłaszany w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym.

13 ZAŁĄCZNIKI

- Nr 1 GEZ – obiekty wpisane do rejestru zabytków
- Nr 2 GEZ – obiekty niewpisane do rejestru zabytków
- Nr 3 GEZ – obiekty małej architektury - kamienne krzyże Męki Pańskiej wpisane do rejestru zabytków oraz przydrożne kamienne krzyże, słupowe kapliczki niewpisane do rejestru zabytków
- Nr 4 GEZ – zabytki archeologiczne
- Nr 5 – zestawienie obiektów usuniętych z GEZ
- Nr 6 – nowe obiekty wprowadzone do GEZ

14.SPIS FOTOGRAFII ZAMIESZCZONYCH W TEKŚCIE

- Fot. 1, 2 Stawy Łańcuchowe w Palowicach – w drodze do Waleski
Fot. 3, 4 Nieistniejąca zabudowa folwarczna w centrum Czerwionki, arch. WKZ w Katowicach
Fot. 5 Zabudowa pofolwarczna przy ulicy Nowy Dwór w Leszczynach
Fot. 6 Zabudowa folwarczna przy ulicy Majątkowej w Bełku
Fot. 7 Zabudowa pofolwarczna przy ulicy Ściegiennego Stanowicach
Fot. 8 Krzyż Męki Pańskiej przy kościele w Bełku
Fot. 9 Krzyż Męki Pańskiej na cmentarzu przy kościele w Bełku
Fot.10 Drewniany krzyż z malowanym Chrystusem na blasze
Fot. 11, 12 Krajobraz industrialny – zespół KWK „Dębieńsko”
Fot.13 Industrialny krajobraz kopalni Dębieńsko
Fot.14 Linia kolejowa w centrum Czerwionki
Fot.15 Widok na hałdy kopalniane z Dębieńska
Fot.16 Widok na hałdy pokopalniane z alei prowadzącej do Nowego Dworu
Fot.17 Panorama Czerwionki z lotu ptaka(www.facebook.com/gmina.czerwionka.leszczyny)
Fot.18 Plan zabudowy „Familoków” Der Oberschlesische Industriebezirk Kurt Seidl Oberschlesischer Berg - und Hüttenmännischer Verein 1913 r.
Fot.19 Zabudowa ulicy Hallera - pocztówka
Fot. 20 Zabudowa ulicy Mickiewicza - pocztówka
Fot. 21 Zabudowa ulicy Kombatantów
Fot. 22 Zabudowa ulicy Mickiewicza
Fot. 23 Zabudowa ulicy Rybnickiej
Fot. 24 Zabudowa ulicy Kościuszki
Fot. 25 Zabudowa ulicy Kopalnianej
Fot. 26 Zabudowa ulicy Głowackiego
Fot. 27, 28 Bełk, kościół p.w. św. Marii Magdaleny
Fot. 29 Cmentarz przy kościele
Fot. 30 Wnętrze kościoła
Fot. 33, 34 Kamienne ogrodzenie kościoła wymagające pilnych prac zabezpieczających
Fot. 35 Kapliczka św. Jana Nepomucena
Fot.36,37 Czerwionka-Leszczyń, Dębieńsko ul. Zabrzańska, kościół par. p.w. św. Jerzego, widok od zachodu i południa.
Fot. 38 Palowice, kościół św. Trójcy , widok od pd.
Fot. 39 Palowice, kościół św. Trójcy , widok od wsch.
Fot. 40, 41 Czerwionka-Leszczyń, Aleja Św. Barbary 6, dwór i park
Fot. 42, 43 Czerwionka-Leszczyń, Leszczyń, ul. Pojdy 35, pałac i park – po rewitalizacji
Fot. 44,45,46 Czerwionka-Leszczyń, Czuchów, ul. 3 Maja 85, dwór i park i aleja wiązów prowadząca do dworu.
Fot. 47 Nowy Dwór 3, ruina dworu.

Fot. 48 Dawny wygląd - lata 80-te XX w. arch. WKZ
Fot. 49,50 Obecny stan willi – pozostałości dawnego wystroju elewacji
Fot. 51, 52 Pozostałości parku i aleja dojazdowa do dawnej willi.
Fot. 53, 54 Pałac w Palowicach oraz park
Fot. 55, 56 Park w Palowicach, pozostałości kompozycji z polanami widokowymi. Kaplica św. Jana Nepomucena na obrzeżach parku.
Fot. 57. Starodrzew w parku - aleja
Fot. 58 Starodrzew na podjeździe
Fot. 59, 60 Widok na oficynę dworską
Fot. 61. „Familoki” ul. Słowackiego
Fot. 62 „Familoki” ul. Hallera
Fot. 63 „Familoki” ul. Kombatantów
Fot. 64 „Familoki” ul. Wolności
Fot. 65 „Familoki” ul. Mickiewicza
Fot. 66 „Familoki” ul. Hallera
Fot. 67 Pozostałości Huty Waleska
Fot. 68 Stanowice, św. Jan Nepomucen
Fot. 69 Bransoleta z Czerwionki-Leszczyn (fot. W. Turkowski, rys. R. Polackiewicz, za „Bransoleta i domniemany skarb...”, Śląskie Prace Prahistoryczne 2017, t.8, s.23)
Fot.70 Widok w kierunku zachodu – budowa nowego kościoła
Fot. 71 Kościół Najśw. Serca Pana Jezusa
Fot. 72 Kościół ewangelicki
Fot. 73 Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP
Fot. 74 Kościół pw. Andrzeja Boboli
Fot. 75 Kaplica cmentarna
Fot. 76 Dawny kościół tymczasowy w Książenicach przy ulicy Pojdy
Fot. 77 Kaplica w Palowicach ul. Pojdy/Czereśniowa
Fot. 78 Kaplica w Przegędzy ul. Rybnicka
Fot. 79 Kaplica w Szczekowicach
Fot. 80 Dawna szkoła w Palowicach ul Szkolna
Fot. 81 Szkoła w Czerwionce przy ul. Furgoła
Fot. 82 Przedszkole w Dębieńsku – ul. Zabrzańska....
Fot. 83 Szkoła w Czerwionce ul. 3 Maja
Fot. 84 Budynek restauracyjny przy ul. Jesionka 99 w Dębieńsku
Fot. 85 Budynek mieszkalno-restauracyjny przy ul. Mkołowskiej w Przegędzy
Fot. 86, 87, 88 Widok na zabudowania folwarku w Bełku
Fot. 89 Widok na stary budynek stacyjny w Leszczynach
Fot. 90, 91 Zabudowania dawnej kopalni Dębieńsko.
Fot. 92,93 Wnętrze Izby tradycji w dawnej Cechowni Kwk Dębieńsko
Fot. 94 Tabliczka informująca na budynku biblioteki przy ulicy 3 Maja 15
Fot. 95, 96 Obelisk przy drzewach upamiętniających Powstania Śląskie.

Załącznik nr 1. Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Czerwionka-Leszczyń - wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków

Nr	Miejscowość	Adres	Obiekt	Rejestr zabytków	Data wpisu	Uwagi
1.	Bełk	ul. Kościelna	Kościół par. pw. św. Marii Magdaleny w ramach ogrodzenia i z wyposażeniem	A/558/66	05.02.1966	
2.	Bełk	Ul. Kościelna	Kamienny mur dookoła kościoła pw. św. Marii Magdaleny	A/577/66219	15.11.2019	
3.	Bełk	Ul. Kościelna	Kaplica grobowa Lukasów	A/576/2019	15.11.2019	
	Czerwionka-Leszczyń	ul. Wolności, ul. Słowackiego, ul. Hallera, ul. Kombatantów, ul. Mickiewicza, ul. Szkolna	Układ urbanistyczny osiedla robotniczego KWK „Dębieńsko”, który tworzą: - układ planu osiedla - zabudowa mieszkaniowa - układ zieleni, obsadzenie ulic	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
4.	Czerwionka-Leszczyń	ul. Wolności 1	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
5.	Czerwionka-Leszczyń	ul. Wolności 3	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
6.	Czerwionka-Leszczyń	ul. Wolności 4	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
7.	Czerwionka-Leszczyń	ul. Wolności 5	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
8.	Czerwionka-Leszczyń	ul. Wolności 6	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
9.	Czerwionka-Leszczyń	ul. Wolności 7	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka

10.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 8	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
11.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 9	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka

Nr	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr rejestru	Data	Uwagi
12.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 10	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
13.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 11	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
14.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 12	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	10.11.1995
15.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 13	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
16.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 14	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
17.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 15	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
18.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 16	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
19.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 17	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
20.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 18	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
21.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 19	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka

22.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 20	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
23.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 21	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
24.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 22	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
25.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 23	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
26.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 24	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
Nr	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr rejestru	Data	Uwagi
27.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 25	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
28.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 26	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
29.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 28	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
30.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 30	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
31.	Czerwionka-Leszczyzny	Ul. Wolności 32	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
32.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 34	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
33.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 36	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
34.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 38	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka

35.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 40	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
36.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 42	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
37.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 44	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
38.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 46	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
39.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 48	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
40.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 50	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
41.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 52	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
Nr	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr rejestru	Data	Uwagi
42.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Wolności 54	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
43.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 1	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
44.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 2	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
45.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 3	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
46.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 4	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
47.	Czerwionka-Leszczyzny	Ul. Słowackiego 5	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka

48.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 6	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
49.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 7	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
50.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 8	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
51.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 9	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
52.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 10	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
53.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 11	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
54.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 12	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
55.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 13	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
56.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Słowackiego 15	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
Nr	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr rejestru	Data	Uwagi
57.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Hallera 1	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
58.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Hallera 2	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
59.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Hallera 3	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
60.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Hallera 4	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka

61.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Hallera 5	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
62.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Hallera 6	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
63.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Hallera 7	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
64.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Hallera 8	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
65.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Hallera 9	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
66.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Hallera 10	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
67.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Hallera 11	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
68.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kombatantów 1	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
69.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kombatantów 2	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
70.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kombatantów 3	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
71.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kombatantów 4	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
Nr	Miejscowość	Adres	Rodzaj	Rejestr zabytków	Data wpisu	Uwagi
72.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kombatantów 5	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
73.	Czerwionka-	ul. Kombatantów 6	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka

	Leszczyny					
74.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Kombatantów 7	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
75.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Kombatantów 8	Budynek szkoły w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
76.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Kombatantów 9	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
77.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Mickiewicza 1	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
78.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Mickiewicza 2	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
79.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Mickiewicza 3	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
80.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Mickiewicza 4	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
81.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Mickiewicza 5	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
82.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Mickiewicza 6	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
83.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Mickiewicza 7	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
84.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Mickiewicza 8	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
85.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Mickiewicza 9	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
86.	Czerwionka-Leszczyny	ul. Mickiewicza 10	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka

Nr	Miejscowość	Adres	Rodzaj	Rejestr zabytków	Data wpisu	Uwagi
87.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Mickiewicza 11	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
88.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Szkolna 1	Dom w układzie urbanistycznym osiedla KWK „Dębieńsko”	A/1550/95	10.11.1995	Czerwionka
89.	Czerwionka-Leszczyzny	Aleja Św. Barbary 6	Dwór	A/1281/81	17.12.1981	Czerwionka
90.	Czerwionka-Leszczyzny	Aleja Św. Barbary	Park podworski	A/1281/81	17.12.1981	Czerwionka
91.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 85	Dwór	A/1272/81	17.12.1981	Czuchów
92.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja	Park krajobrazowy	A/1272/81	17.12.1981	Czuchów
93.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja	Kaplica na terenie parku	A/544/66	16.02.1966	Czuchów
94.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Zabrzańska	Kościół par. pw. św. Jerzego	A/594/66	15.03.1966	Dębieńsko
95.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy 35	Pałac	A/1280/81	17.12.1981	Leszczyzny
96.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy	Park	A/1280/81	17.12.1981	Leszczyzny
97.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Nowy Dwór	Dwór	A/1283/81	17.12.1981	Leszczyzny – Nowy Dwór
98.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Nowy Dwór	Park podworski	A/1283/81	17.12.1981	Leszczyzny – Nowy Dwór
99.	Palowice	ul. Woszczycka	Kościół par. pw. Trójcy Świętej	A/563/66	05.02.1966	
100.	Palowice	ul. Wiejska 57	Dwór	A/133/10	15.03.1966	
101.	Palowice	ul. Wiejska	Park	A/133/10	15.03.1966	
102.	Palowice	ul. Wiejska 55	Oficyna	A/598/66	17.03.1966	
103.	Palowice		Wieża gichtowa d. huty „Waleska”	(A/599/66) A/1015/22	17.03.1966 06.07.2022	

Zal. nr 2

Gminna Ewidencja Zabytków – obiekty nieruchome niewpisane do rejestru zabytków

Nr	Miejscowość	Adres	Rodzaj	Uwagi
1.	Bełk	ul. Główna 31b	Budynek mieszkalny	
2.	Bełk	ul. Główna 51	Dom Spokojnej Starości, d. Zakład Lukasa	
3.	Bełk	ul. Główna 67	Budynek mieszkalno-usługowy	
4.	Bełk	ul. Główna 74	Budynek mieszkalny	
5.	Bełk	ul. Główna 76	Budynek mieszkalny	
6.	Bełk	ul. Główna 88	Budynek mieszkalno-usługowy	
7.	Bełk	ul. Główna 94	Budynek mieszkalny	
8.	Bełk	ul. Główna 103	Budynek mieszkalny	d. 107
9.	Bełk	ul. Główna 116	Budynek mieszkalny	
10.	Bełk	ul. Główna 127	Budynek mieszkalno-usługowy	
11.	Bełk	ul. Główna 133	Budynek mieszkalno-usługowy	
12.	Bełk	ul. Główna 139	Budynek mieszkalny	
13.	Bełk	ul. Główna 161	Budynek mieszkalny	
14.	Bełk	ul. Główna 173	Budynek mieszkalny	
15.	Bełk	ul. Główna 180	Budynek mieszkalno-usługowy	
16.	Bełk	ul. Główna 189	Budynek mieszkalny	
17.	Bełk	ul. Główna 197	Budynek mieszkalno-usługowy	
18.	Bełk	ul. Główna 227	Budynek mieszkalny	
19.	Bełk	ul. Główna	Cmentarz z kaplicą cmentarną	
20.	Bełk	ul. Majątkowa 3	Budynek mieszkalny	
21.	Bełk	ul. Majątkowa	Zespół folwarczny	
22.	Bełk	ul. Majątkowa	Stary most na Bierawce	
23.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 13	Budynek mieszkalny	Czerwionka
24.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 15	Biblioteka	Czerwionka
25.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 19	Budynek mieszkalny, ob. UG	Czerwionka
26.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 20	Budynek mieszkalno-usługowy	Czerwionka
27.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 22	Budynek mieszkalno-usługowy	Czerwionka
28.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 26	Budynek mieszkalno-usługowy	Czerwionka
29.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 28	Budynek mieszkalno-usługowy	Czerwionka
30.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 30	Budynek mieszkalno-usługowy	Czerwionka
31.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 32	Budynek mieszkalno-usługowy, d. sklep Josefa Schmury	Czerwionka
32.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 36	Kościół par. pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa	Czerwionka
33.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 40	Budynek użyteczności publicznej (Komisariat Policji), d. dom urzędniczy pracowników kopalni, tzw. Beamciok	Czerwionka
34.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 42	Szkoła	Czerwionka
35.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 44	Budynek cechowni w zespole KWK „Dębieńsko”	Czerwionka
36.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 44	Budynek kuźni (warsztaty nr 1) w zespole KWK „Dębieńsko”	Czerwionka

Nr	Miejscowość	Adres	Rodzaj	Uwagi
37.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 44	Budynek stacji uzdatniania wody (?) w zespole KWK „Dębieńsko”	Czerwionka
38.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 44	Budynek rozdzielni elektrycznej w zespole KWK „Dębieńsko”	Czerwionka
39.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 44	Budynki kotłowni na terenie zakładu Z-1 „Dębieńsko”	Czerwionka
40.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 1	Budynek usługowy	Czerwionka
41.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 2	Budynek mieszkalny	Czerwionka
42.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 4	Budynek mieszkalny	Czerwionka
43.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 6	Budynek mieszkalno-usługowy	Czerwionka
44.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 11	Budynek mieszkalno-usługowy, d. sklep Augusta Blachuty	Czerwionka
45.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 23	Budynek mieszkalno-usługowy	Czerwionka
46.	Czerwionka-Leszczyzny	Ul. Furgoła 25	Udynek mieszkalny	Czerwionka
47.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 32	Budynek mieszkalny	Czerwionka
48.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 36	Budynek mieszkalny	Czerwionka
49.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 39	Budynek mieszkalny	Czerwionka
50.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 40	Budynek mieszkalny	Czerwionka
51.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 41	Budynek mieszkalny	Czerwionka
52.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 42	Budynek mieszkalno-usługowy	Czerwionka
53.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 50	Budynek mieszkalny	Czerwionka
54.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 52	Budynek mieszkalny	Czerwionka
55.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 55	Budynek mieszkalny	Czewionka
56.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 57	Budynek mieszkalny	Czerwionka
57.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 58	Budynek mieszkalny	Czerwionka
58.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Furgoła 67-71	Szkoła	Czerwionka
59.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Głowackiego 1	Budynek mieszkalny	Czerwionka
60.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Głowackiego 2	Budynek mieszkalny	Czerwionka
61.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Głowackiego 3	Budynek mieszkalny	Czerwionka
62.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Głowackiego 4	Budynek mieszkalny	Czerwionka
63.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Głowackiego 5	Budynek mieszkalny	Czerwionka
64.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Głowackiego 6	Budynek mieszkalny	Czerwionka
65.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kościuszki 1	Budynek mieszkalny	Czerwionka
66.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kościuszki 2	Budynek mieszkalny	Czerwionka
67.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kościuszki 3	Budynek mieszkalny	Czerwionka
68.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kościuszki 4	Budynek mieszkalny	Czerwionka
69.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kościuszki 5	Budynek mieszkalny	Czerwionka
70.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kościuszki 7	Budynek mieszkalny	Czerwionka
71.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kościuszki 8	Budynek mieszkalny	Czerwionka
72.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Leśna	Cegielnia, ob. nieużytkowana	Czerwionka
73.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Parkowa 3	Budynek mieszkalno-usługowy	Czerwionka
74.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Parkowa	Cmentarz	Czerwionka
75.	Czerwionka-Leszczyzny	Ul. Rynek 7	Budynek mieszkano-usługowy	Czerwionka
76.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Cmentarna	Cmentarz z kaplicą cmentarną	Czuchów
77.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 45	Kościół ewangelicko-augsburski	Czuchów
78.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 51	Budynek mieszkalno-usługowy	Czuchów
79.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 76	Budynek mieszkalny	Czuchów
80.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 77	Budynek mieszkalno-usługowy, d. dom handlowy Augustyna Opelki	Czuchów
81.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 78	Budynek mieszkalno-usługowy	Czuchów

Nr	Miejscowość	Adres	Obiekt	Uwagi
82.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 92	Budynek mieszkalno-usługowy	Czuchów
83.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 98	Kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP	Czuchów
84.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. 3 Maja 100	Budynek mieszkalno-usługowy	Czuchów
85.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Gliwicka 1	Budynek mieszkalno-usługowy, d. gospoda Friedricha Bolika	Czuchów
86.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Gliwicka 2	Szkoła	Czuchów
87.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kochanowskiego 12	Budynek mieszkalno-usługowy	Czuchów
88.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kochanowskiego 9	Budynek mieszkalny	d.13, Czuchów
89.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kochanowskiego 37	Budynek mieszkalno-usługowy	Czuchów
90.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kopalniana 7	Budynek mieszkalny	Czuchów
91.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kopalniana 9	Budynek mieszkalny	Czuchów
92.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kopalniana 26/Bieli	Budynek mieszkalny	Czuchów
93.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Młyńska 2	Przedszkole, d. budynek dozoru górniczego	Czuchów
94.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Przyjaźni 2	Budynek mieszkalny	Czuchów
95.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Przyjaźni 4	Budynek mieszkalny	Czuchów
96.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Przyjaźni 6	Budynek mieszkalny	Czuchów
97.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Rybnicka 42	Budynek mieszkalny	Czuchów
98.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Rybnicka 44	Budynek mieszkalny	Czuchów
99.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Rybnicka 46	Budynek mieszkalny	Czuchów
100.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Rybnicka 48	Budynek mieszkalny	Czuchów
101.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Rybnicka 50	Budynek mieszkalny	Czuchów
102.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Szewczyka 17	Budynek mieszkalny	Czuchów
103.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Szyb Zachodni	Szyb V zachodni KWK „Dębieńsko”	Czuchów
104.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Szyb Zachodni 30	Budynek mieszkalny	Czuchów
105.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Bełkowska	Wieża, budynek straży pożarnej	Dębieńsko
106.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Bełkowska 1	Budynek usługowy, d. restauracja Alice Cippa	Dębieńsko
107.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Bełkowska 6	Budynek mieszkalny – zabudowania folwarczne	Dębieńsko
108.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Bełkowska 7	Budynek mieszkalny – zabudowania folwarczne	Dębieńsko
109.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Bełkowska 8-9	Budynek mieszkalny – zabudowania folwarczne	Dębieńsko
110.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Jasionka 99	Budynek usługowy – dawn restauracja	Dębieńsko
111.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kałuży 29	Budynek mieszkalno-usługowy	Dębieńsko
112.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kałuży 43	Budynek mieszkalny	Dębieńsko
113.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Kałuży 45	Budynek mieszkalny	Dębieńsko
114.	Czerwionka	ul. Odrodzenia 67	Budynek mieszkalny	Dębieńsko
115.	Czerwionka	ul. Odrodzenia 69	Budynek mieszkalny	Dębieńsko
116.	Czerwionka	ul. Odrodzenia 95	Budynek mieszkalny	Dębieńsko
117.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Prosta	Cmentarz	Dębieńsko
119.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Zabrzańska 15	Budynek mieszkalno-usługowy	Dębieńsko
120.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Zabrzańska 25	Przedszkole	Dębieńsko
121.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Dworcowa	Dworzec PKP	Leszczyzny
122.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy 17	Budynek mieszkalny	Leszczyzny
123.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy 28	Budynek mieszkalny	Leszczyzny

Nr	Miejscowość	Adres	Obiekt	Uwagi
124.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy 37	Budynek mieszkalny	Leszczyzny
125.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy 51	Budynek mieszkalny	Leszczyzny
126.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy 71	Budynek mieszkalny	Leszczyzny
127.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy 77	Szkoła	Leszczyzny
128.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy 82	Budynek mieszkalny	Leszczyzny
129.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy 84	Budynek mieszkalny	Leszczyzny
130.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy 96	Budynek usługowy	Leszczyzny
131.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy 104	Kościół par. pw. św. Andrzeja Boboli	Leszczyzny
132.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy	Kaplica przy kościele	Leszczyzny
133.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy	Cmentarz	Leszczyzny
134.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy	Stary cmentarz	Leszczyzny
135.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Pojdy/ul. Czereśniowa	Kaplica architektoniczna	Leszczyzny
136.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Polna 7	Budynek mieszkalny	Leszczyzny
137.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Polna 8	Budynek mieszkalny	Leszczyzny
138.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Nowy Dwór 4	Budynek mieszkalny	Leszczyzny
139.	Czerwionka-Leszczyzny	ul. Nowy Dwór 5	Budynek mieszkalny	Leszczyzny
140.	Książenice	ul. Klimka	Cmentarz	
141.	Książenice	ul. Pojdy	Kościół par. pw. Niepokalanego Serca NMP	
142.	Książenice	ul. Pojdy	Kaplica architektoniczna	
143.	Książenice	ul. Pojdy 57	Budynek mieszkalny	
144.	Książenice	ul. Pojdy 72	Budynek mieszkalny	
145.	Książenice	ul. Pojdy 73	Budynek mieszkalny	
146.	Książenice	ul. Pojdy 147	Budynek mieszkalny	
147.	Palowice	ul. Bełkowska 4	Budynek mieszkalny	
148.	Palowice	ul. Dębowa 9	Budynek mieszkalny	d.11
149.	Palowice	ul. Kolonia 51	Budynek mieszkalny	
150.	Palowice	ul. Szeroka 1	Budynek mieszkalny	
151.	Palowice	ul. Szkolna 4	Dawna szkoła	
152.	Palowice	ul. Wiejska 20	Budynek mieszkalny	
153.	Palowice	ul. Wiejska 21	Budynek mieszkalny	
154.	Palowice	ul. Wiejska 31	Budynek mieszkalny	
155.	Palowice	ul. Wiejska 42	Budynek mieszkalny	
156.	Palowice	ul. Wiejska 48	Budynek mieszkalny	
157.	Palowice	ul. Wiejska 66	Budynek mieszkalny	
158.	Palowice	ul. Wiejska 97	Budynek mieszkalny	
159.	Palowice	ul. Wiejska/ul. Bełkowska	Kaplica architektoniczna	
160.	Palowice	ul. Wiejska/Woszczycka/ Szeroka	Kaplica architektoniczna	
161.	Przegędza	ul. Kamińska 1	Leśniczówka „Szcotki”	
162.	Przegędza	ul. Kamińska	Stodoła i budynki gospodarcze przy leśniczówce	
163.	Przegędza	ul. Leśna 3	Budynek mieszkalny	
164.	Przegędza	ul. Mikołowska	Kaplica architektoniczna	
165.	Przegędza	ul. Mikołowska 26	Budynek mieszkalno-usługowy	
166.	Przegędza	ul. Mikołowska 38	Budynek mieszkalny	d.40
167.	Przegędza	ul. Mikołowska 40/42	Budynek mieszkalny	d.42

Nr	Miejscowość	Adres	Obiekt	Uwagi
168.	Przegędza	ul. Mikołowska 53	Budynek mieszkalno-usługowy, d. restauracja z salą biesiadną	
169.	Przegędza	ul. Powstańców 12	Budynek mieszkalny	
170.	Przegędza	ul. Szkolna 17	Budynek mieszkalny	
171.	Przegędza	ul. Szkolna 29	Budynek mieszkalny	
172.	Przegędza	ul. Szkolna 61	Budynek mieszkalny	

173.	Stanowice	ul. Ściegiennego 9	Budynek mieszkalny	
174.	Stanowice	ul. Ściegiennego 18	Budynek mieszkalny, d. folwark	
175.	Stanowice	ul. Ściegiennego 22	Budynek mieszkalny, d. folwark	
176.	Stanowice	ul. Ściegiennego 24	Budynek mieszkalny, d. folwark	
177.	Stanowice	ul. Ściegiennego 26	Budynek mieszkalny, d. folwark	
178.	Stanowice	ul. Ściegiennego 28	Budynek mieszkalny, d. folwark	
179.	Stanowice	ul. Szkolna 1	Budynek mieszkalno-usługowy, d. restauracja z salą biesiadną	
180.	Stanowice	ul. Szkolna 3	Budynek mieszkalny	
181.	Stanowice	ul. Szkolna 15	Budynek mieszkalny	
182.	Stanowice	ul. Szkolna 34	Budynek mieszkalny	
183.	Stanowice	ul. Wyzwolenia 20	Budynek mieszkalno-gospodarczy	
184.	Stanowice	ul. Wyzwolenia 55	Budynek mieszkalny	
185.	Stanowice	ul. Wyzwolenia 63	Budynek mieszkalny	
186.	Stanowice	ul. Wyzwolenia 95	Budynek mieszkalny	
187.	Stanowice	ul. Wyzwolenia 103	Budynek mieszkalny	
188.	Stanowice	ul. Zwycięstwa 6	Kościół par. pw. św. Jacka	
189.	Stanowice	ul. Zwycięstwa	Cmentarz z kaplicą cmentarną	
190.	Stanowice	ul. Zwycięstwa	Kaplica architektoniczna	
191.	Stanowice	ul. Zwycięstwa 29	Budynek mieszkalny	
192.	Stanowice	ul. Zwycięstwa 70	Budynek mieszkalny	
193.	Szczejkowice	ul. Rybnicka /ul. Gliwicka 71	Willa, d. restauracja	
194.	Szczejkowice	ul. Rybnicka 6	Kaplica architektoniczna	
195.	Szczejkowice	ul. Wiejska	Dom Pożarny	
196.	Szczejkowice	ul. Wiejska 84	Budynek mieszkalno-usługowy	
197.	Szczejkowice	ul. Wiejska/Gospodarcza	Budynek gospodarczy	

Załącznik nr 3

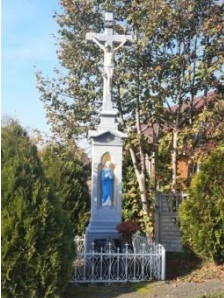

Gminna Ewidencja Zabytków – obiekty małej architektury
(kamienne krzyże przydrożne, kapliczki słupowe)

Nr	Miejscowość /dzielnica	Adres	Zdjęcie	Uwagi
1	Bełk	Kościelna 5 Krzyż Męki Pańskiej przy kościele p.w. Marii Magdaleny		Wpis do rejestru zabytków B/329/2016 dnia 15.12.2016 r
2	Bełk	Kościelna 5 Krzyż Męki Pańskiej przy kościele p.w. Marii Magdaleny		Wpis do rejestru zabytków B/329/2016 dnia 15.12.2016 r.
3	Bełk	Główna 111 Krzyż przydrożny		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
4	Bełk	Główna 133 Krzyż przydrożny		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego

5	Bełk	Palowicka 11 Słupowa kaplica przydrożna		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
Nr	Miejscowość	Adres	Zdjęcie	Uwagi
6	Bełk	Majątkowa Figura Maryjna		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
7	Czerwionka	Parkowa/ Furgoła Krzyż przydrożny		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
8	Czerwionka	Furgoła 67 Krzyż przydrożny		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
9	Dębieńsko	Kałuży 26 Krzyż przydrożny		

				
10	Dębieńsko	Zabrzańska Krzyż przydrożny		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
Nr	Miejscowość	Adres	Zdjęcie	Uwagi
11	Książenice	Pojdy/Klimka Krzyż przydrożny		
12	Palowice	Wiejska 20 Krzyż przydrożny		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
13	Palowice	Wiejska 60 Krzyż przydrożny		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania

				Przestrzennego
14	Palowice	Wiejska 104 Krzyż przydrożny		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
15	Palowice	Woszczycka 29 Krzyż przydrożny		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Korekta adresu – było: „Palowicka/Kolonia”
Nr	Miejscowość	Adres	Zdjęcie	Uwagi
16	Przegędza	Mikołowska 44 Kaplica słupowa		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego

17	Przegędza	Mikołowska 54 Krzyż przydrożny		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
18	Przegędza	Powstańców 9		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
19	Stanowice	Szkolna 60 Kapliczka słupowa		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
20	Stanowice	Zwycięstwa 76 Krzyż przydrożny		Obiekt chroniony Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego
21	Szczejkowice	Rybnicka / Leśna Krzyż przydrożny		

				
22	Szczejkowie	Rybnicka 6 Krzyż przydrożny		

Załącznik nr 4 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Czerwionka-Leszczyny – zabytki archeologiczne

Nr GEZ	Nazwa miejscowości	Obszar AZP	Nr na obszarze	Nr w miejscowości	Chronologia (epoka, faza)	Funkcja (w kolejnych fazach zasiedlenia)
1.	Książenice	100-43	21	1	schyłkowy neolit, KCS	kurhan? (cmentarzysko)
2.	Książenice	100-43	22	2	późne średniowiecze (XIII-XV w.)	śląd osadnictwa
3.	Książenice	100-43	23	3	późne średniowiecze (XIII-XV w.)	śląd osadnictwa
4.	Książenice	100-43	24	4	późne średniowiecze (XIV-XV w.)	śląd osadnictwa
5.	Książenice	100-43	25	5	późne średniowiecze (XIV-XV w.)	śląd osadnictwa
6.	Książenice	100-43	26	6	późne średniowiecze (XIV-XV w.)	osada
7.	Książenice	100-43	27	7	wczesne średniowiecze (XI-XII w.)	śląd osadnictwa
					późne średniowiecze (XIV-XV w.)	śląd osadnictwa
8.	Książenice	100-44	7	8	okres nowożytny (XVI-XIX w.?)	stanowisko produkcyjne - pole mielerzy
9.	Książenice	100-44	8	9	okres nowożytny (XIX w.)	śląd osadniczy
10.	Książenice	100-44	9	10	późne średniowiecze-okres nowożytny (?)	grobla
11.	Książenice	100-44	10	11	wczesne średniowiecze (?)	pole kurhanowe (?)
12.	Książenice	100-44	11	12	epoka kamienia	śląd osadniczy
13.	Książenice	100-44	12	13	okres nowożytny	śląd osadniczy
14.	Książenice	100-44	13	14	późne średniowiecze	śląd osadniczy
15.	Książenice	101-43	1	1	epoka kamienia, wczesna epoka brązu	obozowisko(?)
16.	Książenice	101-43	2	2	epoka kamienia, wczesna epoka brązu	Śląd osadnicwa
17.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	14	1		
18.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	15	2	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
19.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	16	3	okres nowożytny	śląd osadniczy
20.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	17	4	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy

Nr GEZ	Nazwa miejscowości	Obszar AZP	Nr na obszarze	Nr w miejscowości	Chronologia (epoka, faza)	Funkcja (w kolejnych fazach zasiedlenia)
21.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	18	5	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
22.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	19	6	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
23.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	20	7	okres nowożytny	śląd osadniczy
24.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	21	8	okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy
25.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	22	9	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy
26.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	23	10	późne średniowiecze	punkt osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	osada
27.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	24	11	późne średniowiecze (XIV- pocz. XV w.)	punkt osadniczy
28.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	25	12	okres nowożytny	śląd osadniczy
29.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	26	13	okres nowożytny (XVII- pocz. XVII w.)	śląd osadniczy
30.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	27	14	epoka kamienia	śląd osadniczy
					późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI -XVII w.)	śląd osadniczy
31.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	28	15	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
32.	Czerwionka Leszczyny-Czuchów	100-44	29	16	okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy
33.	Czerwionka Leszczyny-Dębieńsko	100-44	1	2	wczesne średniowiecze	osada
					okres nowożytny	osada

Nr GEZ	Nazwa miejscowości	Obszar AZP	Nr na obszarze	Nr w miejscowości	Chronologia (epoka, faza)	Funkcja (w kolejnych fazach zasiedlenia)
34.	Czerwionka Leszczyny-Dębieńsko	100-45	7	1	późne średniowiecze (XV w.)	osada
35.	Czerwionka Leszczyny-Dębieńsko	100-44	33	3	epoka kamienia	śląd osadniczy
36.	Czerwionka Leszczyny-Dębieńsko	100-44	34	4	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy
37.	Czerwionka Leszczyny-Dębieńsko -	100-44	35	5	późne średniowiecze (XV- pocz. XVI w.) okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	śląd osadniczy punkt osadniczy
38.	Czerwionka Leszczyny-Dębieńsko	100-44	36	6	późne średniowiecze (XV- pocz. XVI w.)	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XIX w.)	osada
39.	Czerwionka Leszczyny-Dębieńsko	100-44	37	7	późne średniowiecze	punkt osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	punkt osadniczy
40.	Czerwionka Leszczyny-Dębieńsko	100-44	38	8	okres nowożytny (XVI- pocz. XVII w.)	śląd osadniczy
41.	Czerwionka Leszczyny-Dębieńsko	100-44	39	9	okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	śląd osadniczy
42.	Czerwionka Leszczyny-Dębieńsko	100-44	40	10	późne średniowiecze (XV- pocz. XVI w.)	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	punkt osadniczy
43.	Czerwionka Leszczyny-Dębieńsko	100-44	41	11	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
44.	Czerwionka Leszczyny-Leszczyny	100-44	43	1	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	punkt osadniczy
45.	Czerwionka Leszczyny-Leszczyny	100-44	44	2	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	punkt osadniczy
46.	Czerwionka Leszczyny-Leszczyny	100-44	45	3	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy
47.	Czerwionka Leszczyny-Leszczyny	100-44	46	4	okres nowożytny	śląd osadniczy

Nr GEZ	Nazwa miejscowości	Obszar AZP	Nr na obszarze	Nr w miejscowości	Chronologia (epoka, faza)	Funkcja (w kolejnych fazach zasiedlenia)
48.	Czerwionka Leszczyny-Leszczyny	100-44	47	5	okres nowożytny	śląd osadniczy
49.	Czerwionka Leszczyny-Leszczyny	100-44	48	6	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
50.	Czerwionka Leszczyny-Leszczyny	100-44	49	7	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
51.	Czerwionka Leszczyny-Leszczyny	100-44	50	8	mezolit	śląd osadniczy
					późne średniowiecze (XIV-XV w)	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI- pocz. XVII w.)	punkt osadniczy
52.	Czerwionka Leszczyny-Leszczyny	100-44	51	9	późne średniowiecze	śląd osadniczy
53.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	100-44	52	1	HaC, kultura łużycka	skarb ?
54.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	100-44	53	2	okres nowożytny (XVI-XIX w.)	śląd osadniczy
55.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	100-44	54	3	późne średniowiecze (XV- pocz. XVI w.)	śląd osadniczy
56.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	100-44	55	4	późne średniowiecze (XV- pocz. XVI w.)	śląd osadniczy
57.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	100-44	56	5	okres nowożytny (XVI- pocz. XVII w.)	śląd osadniczy
58.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	101-44	2	10	okres nowożytny (XVII-XIXw)	śląd osadniczy
59.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	101-44	3	11	okres nowożytny (XVI-XVIIIw)	śląd osadniczy
60.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	101-44	4	12	epoka kamienia	śląd osadniczy
61.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	101-44	5	13	okres nowożytny (XVI-XVIIIw)	śląd osadniczy

Nr GEZ	Nazwa miejscowości	Obszar AZP	Nr na obszarze	Nr w miejscowości	Chronologia (epoka, faza)	Funkcja (w kolejnych fazach zasiedlenia)
62.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	101-44	6	14	okres nowożytny (XVI- pocz. XVIIw)	śląd osadniczy
63.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	101-44	7	15	poźne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny(XVI-XVIII w)	śląd osadniczy
64.	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	101-44	8	16	okres nowożytny (XVI-XVIIIw)	śląd osadniczy
65	Czerwionka Leszczyny-Czerwionka	101-44	9	17	okres nowożytny	śląd osadniczy
66.	Przegędza	101-44	10	1	okres nowożytny (XVI- pocz. XVII w.)	śląd osadniczy
67.	Przegędza	101-44	11	2	poźne średniowiecze	śląd osadniczy
68.	Przegędza	101-44	12	3	okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy
69.	Przegędza	101-44	13	4	epoka kamienia	śląd osadniczy
					poźne średniowiecze (XIII-XIV w.)	osada
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	osada
70.	Przegędza	101-44	14	5	okres nowożytny	śląd osadniczy
71.	Przegędza	101-44	15	6	okres nowożytny	śląd osadniczy
72.	Przegędza	101-44	16	7	okres nowożytny (XVI-XIX w.?)	stanowisko produkcyjne-pole mielerzy
					II wojna światowa (1944-45)	umocnienia polowe
73.	Przegędza	101-44	17	8	okres nowożytny (XVI-XIX w.?)	stanowisko produkcyjne-pole mielerzy
74.	Przegędza	101-44	18	9	okres nowożytny (XVI-XIX w.?)	stanowisko produkcyjne-pole mielerzy
75.	Przegędza	101-44	19	10	II wojna światowa (1944-1945)	umocnienia polowe
76.	Przegędza	101-44	65	11	II wojna światowa (1944-1945)	umocnienia polowe
77.	Przegędza	101-43	3	1	nowożytność	Kompleks wyrobisk górniczych
78.	Stanowice	101	1	1	epoka kamienia lub epoka brązu	punkt osadniczy
					wczesne średniowiecze(XI-XIIIw.)	osada
					Późne średniowiecze	osada

Nr GEZ	Nazwa miejscowości	Obszar AZP	Nr na obszarze	Nr w miejscowości	Chronologia (epoka, faza)	Funkcja (w kolejnych fazach zasiedlenia)
79.	Stanowice	101-44	20	2	późne średniowiecze (XV- pocz. XVI w.)	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	osada
80.	Stanowice	101-44	21	3	okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy
81.	Stanowice	101-44	22	4	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	śląd osadniczy
82.	Stanowice	101-44	23	5	okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy
83.	Stanowice	101-44	24	6	późne średniowiecze	punkt osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVII w.)	punkt osadniczy
84.	Stanowice	101-44	25	7	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	osada
5.	Stanowice	101-44	26	8	okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	osada
86.	Stanowice	101-44	27	9	mezolit	śląd osadniczy
87.	Stanowice	101-44	28	10	późny paleolit	śląd osadniczy
88.	Stanowice	101-44	29	11	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
89.	Stanowice	101-44	30	12	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	śląd osadniczy
90.	Bełk	101-44	1	1	średniowiecze	śląd osadniczy
91.	Bełk	101-44	2	2	nowożytność	śląd osadniczy
92.	Bełk	101-44	57	3	okres nowożytny (XVI-XIX w.)	stanowisko produkcyjne- pole mieszy
93.	Bełk	101-44	31	4	średniowiecze (XIII-XV w.)	śląd osadniczy
94.	Bełk	101-44	32	5	średniowiecze (XIII-XV w.)	gródek stożkowy
95.	Bełk	101-44	33	6	epoka kamienia	śląd osadniczy
					późne średniowiecze (XV- pocz. XVI w.)	śląd osadniczy
96.	Bełk	101-44	34	7	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
97.	Bełk	101-44	35	8	mezolit	śląd osadniczy
98.	Bełk	101-44	36	9	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy

Nr GEZ	Nazwa miejscowości	Obszar AZP	Nr na obszarze	Nr w miejscowości	Chronologia (epoka, faza)	Funkcja (w kolejnych fazach zasiedlenia)
99.	Bełk	101-44	37	10	mezolit	śląd osadniczy
					epoka kamienia	śląd osadniczy
					późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XIX w.)	osada
100.	Bełk	101-44	38	11	okres nowożytny (XVI- pocz. XVII w.)	śląd osadniczy
101.	Bełk	101-44	39	12	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XIX w.)	osada
102.	Bełk	101-44	40	13	późny neolit, kultura amfor kulistych	śląd osadniczy
					późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	osada
103.	Bełk	101-44	41	14	epoka kamienia	śląd osadniczy
					eneolit	śląd osadniczy
					późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	osada
104.	Bełk	101-44	42	15	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	osada
105.	Bełk	101-44	43	16	późne średniowiecze	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XIX w.)	osada
106.	Bełk	101-44	44	17	późne średniowiecze (XV- pocz. XVI w.)	śląd osadniczy
					okres nowożytny	osada
107.	Bełk	101-44	45	18	epoka kamienia	śląd osadniczy
108.	Bełk	101-44	46	19	epoka kamienia	śląd osadniczy
109.	Bełk	101-44	47	20	okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy
110.	Bełk	101-44	48	21	epoka kamienia	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	śląd osadniczy
111.	Bełk	101-44	49	22	okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	śląd osadniczy
112.	Bełk	101-44	50	23	epoka kamienia	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy

Nr GZE	Nazwa miejscowości	Obszar AZP	Nr na obszarze	Nr w miejscowości	Chronologia (epoka, faza)	Funkcja (w kolejnych fazach zasiedlenia)
113.	Bełk	101-44	51	24	okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	osada
114.	Bełk	101-44	52	25	okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	śląd osadniczy
115.	Bełk	101-44	53	26	okres nowożytny	śląd osadniczy
116.	Bełk	101-44	54	27	okres nowożytny (XVII-XVIII w.)	śląd osadniczy
117.	Bełk	101-44	55	28	okres nowożytny (XIX w.)	śląd osadniczy
118.	Bełk	101-44	57	3	okres nowożytny (XIX w.)	stanowisko produkcyjne - pole mieszy
119.	Szczekowice	101-44	56	1	Voeb-HaD, kultura łużycka	śląd osadniczy
					późne średniowiecze (XIV – pocz. XVI w.)	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	osada
120.	Szczekowice	101-44	57	2	późne średniowiecze	śląd osadniczy
121.	Szczekowice	101-44	58	3	okres nowożytny (XVI-XIX w.)	osada
122.	Szczekowice	101-44	59	4	okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	osada
123.	Szczekowice	101-44	60	5	późne średniowiecze (XIV – pocz. XVI w.)	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVII, pocz. XVIII w.)	śląd osadniczy
124.	Szczekowice	101-44	61	6	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
125.	Szczekowice	101-44	62	7	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
126.	Szczekowice	101-44	63	8	paleolit późny	śląd osadniczy
					okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy
127.	Szczekowice	102-44	2	10	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
128.	Szczekowice	102-44	3	10	okres nowożytny (XVI-XVII w.)	śląd osadniczy
129.	Szczekowice	102-44	4	11	okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	śląd osadniczy

Nr GZE	Nazwa miejscowości	Obszar AZP	Nr na obszarze	Nr w miejscowości	Chronologia (epoka, faza)	Funkcja (w kolejnych fazach zasiedlenia)
130.	Szczejkowice	102-44	5	12	okres nowożytny	śląd osadniczy
131.	Szczejkowice	102-44	6	13	epoka kamienia	śląd osadniczy
132.	Palowice	101-44	64	2	okres nowożytny	stanowisko produkcyjne – pole mieszy
133.	Palowice	102-444	51	4	II wojna światowa	fortyfikacje polowe
134.	Palowice	102-44	7	3	okres nowożytny (XVI-XIX w.)	stanowisko produkcyjne – pole mielerzy
135.	Palowice	101-45	3	1	późne średniowiecze, okres nowożytny (XVI-XIX w.)	śląd osadniczy

Załącznik nr 5 Nowe obiekty włączone do Gminnej Ewidencji Zabytków /wprowadzenie korekty błędnych adresów w dotychczasowym GEZ, aktualna forma ochrony - wpis do rejestru zabytków/

Miejscowość dzielnica/ sołectwo	Adres	Obiekt	Uwagi
Belk	Kościelna	Mur kościoła paraf. p.w. Św. Marii Magdaleny	
<p>Obiekt wpisany do rej zabytków (nr rej A/577/209) decyzją z 15.11.2019 jako integralny element założenia sakralnego kościoła p.w. Św. Marii Magdaleny</p>			
Czerwionka	Furgoła 25	Budynek mieszkalny	
<p>Uzasadnienie Budynek mieszkalny, użytkowany, zachowana pierwotna kubatura, ceglany wystrój elewacji, pierwotna stolarka okienna. Obiekt stanowi przykład dobrze zachowanego jednorodzinnego budownictwa robotniczego podmiejskiej przemysłowej osady z początku XX wieku. Budynek chroniony zapisami planu miejscowego.</p>			
Czerwionka	Furgoła 55	Budynek mieszkalny	
<p>Uzasadnienie Budynek mieszkalny, użytkowany, zachowana pierwotna kubatura, ceglany wystrój elewacji, stolarka okienna wtórna. Obiekt stanowi istotny element pierzei ulicy w zabytkowym układzie przestrzennym. Budynek chroniony zapisami planu miejscowego.</p>			
Czerwionka	Rynek 7	Budynek mieszkalno-usługowy	
<p>Uwagi Budynek położony w centrum Czerwionki, mieszkalno-usługowy, użytkowany. Zachowana pierwotna kubatura obiektu oraz wystrój elewacji z białej i zielonej cegły szklawionej. Stolarka nawiązuje podziałami do pierwotnej. Budynek utrzymany okienna w charakterze zabytkowej robotniczej zabudowy Czerwionki. Budynek pełni istotną rolę w architektoniczno-urbanistyczną rolę w kwartale.</p>			

Dębieńsko	Kałuży 43	Budynek mieszkalny	
<p>Uzasadnienie Budynek mieszkalny, użytkowany, zachowana pierwotna kubatura, ceglany wystrój elewacji, pierwotna stolarka okienna. Obiekt stanowi przykład dobrze zachowanego jednorodzinnego budownictwa robotniczego podmiejskiej przemysłowej osady z początku XX wieku.</p>			
Dębieńsko	Kałuży 45	Budynek mieszkalny	
<p>Uzasadnienie Budynek mieszkalny, użytkowany, zachowana pierwotna kubatura, ceglany wystrój elewacji, z detalem z białej cegły, w części pierwotna stolarka okienna. Stanowi przykład dobrze zachowanego jednorodzinnego budownictwa robotniczego podmiejskiej przemysłowej osady z początku XX wieku.</p>			
Dębieńsko	Jasionka 99	Budynek mieszkalno-usługowy	<p>Dokonać korekty adresu - błędnie podana nazwa ulicy – było: „Zabrzańska 99” powinno być „Jasionka 99”</p>
<p>Uwagi Budynek położony na terenie Czuchowa w pobliżu Osiedla Dozoru Górniczego w rejonie ulic Kopalnianej, Młyńskiej. Obiekt użytkowany, w dość dobrym stanie technicznym, o zachowanej pierwotnej kubaturze i wystroju elewacji, łączący, elementy ceglanych fryzów, opasek z połączeniami tynku. Zachowana pierwotna stolarka okienna. Obiekt stanowi dobrze zachowany ciekawy przykład robotniczego budownictwa w regionie.</p>			
Czuchów	Bieli/ Kopalniana 26	Budynek mieszkalny	

Czuchów	Szyb Zachodni 30	Budynek mieszkalny	
<p>Uwagi</p> <p>Budynek położony na terenie Czuchowa przy ulicy Szyb Zachodni, w sąsiedztwie zabudowań przemysłowych Szybu V przy tej samej ulicy. Obiekt użytkowany, w dobrym stanie technicznym, po renowacji elewacji i remoncie dachu. Zachowana pierwotna kubatura i wystrój elewacji. Obiekt stanowi dobrze zachowany ciekawy przykład robotniczego budownictwa w regionie, wpisujący się w przemysłowy charakter dzielnicy.</p>			
Leszczyny	Pojdy 82	Budynek mieszkalny	
Korekta adresu: było: „Pojdy 80”			
Leszczyny	Pojdy 84	Budynek mieszkalny	
Korekta adresu - było „Pojdy 92”			
Szczejkowice	„Dom Pożarny”	Wiejska	
<p>Uzasadnienie</p> <p>Dawny budynek remizy strażackiej wybudowany w 1929 r. Na ścianie frontowej tabliczka upamiętniająca budowę. Obiekt stanowi relikwitu tego typu budownictwa na wsi, jest elementem historii miejscowości. Obiekt w średnim stanie technicznym, o dobrze zachowanej pierwotnej kubaturze.</p>			
			
Bełk	Majątkowa 3	Budynek mieszkalny przy folwarku	 Budynek obejmowany w GEZ
<p>Uzasadnienie:</p> <p>Stara ewidencja GEZ wskazuje na obiekt mieszkalny przy ulicy Majątkowej nr 3. W kartach GZE pokazany jest obiekt inny obiekt mieszkalny w obrębie folwarku. W celu usunięcia rozbieżności uwzględnić go w GZE, a dotychczasowy obiekt pod błędnie zdefiniowanym adresem będzie figurował w GEZ jako element całego folwarku.</p>			 Dotychczasowy obiekt – pozostanie ujęty w GEZ jako element w obrębie folwarku

Załącznik nr 6

Obiekty usunięte z Gminnej Ewidencji Zabytków

Miejscowość/ dzielnica/ sołectwo	Adres	Rodzaj	Uwagi
Belk	Kościelna 4	Przedszkole	
Uzasadnienie Budynek nie istnieje. Wydana zgoda na rozbiórkę			
Belk	Główna 126	Budynek mieszkalny	
Uzasadnienie Budynek przekształcony, obecnie w trakcie prac termomodernizacyjnych, ceglane elewacje potynkowane, bez wystroju przekształcona stolarka okienna. Obiekt utracił wartości zabytkowe.			
			
Październik 2022			Czerwiec 2022
Leszczyny	Musiała 5	Budynek mieszkalny	
Uzasadnienie Budynek nie istnieje			
Leszczyny	Powstańców nr 4 (działka nr 890/596)	Budynek mieszkalny	
Uzasadnienie Zachowana pierwotna kubatura obiektu, otwory okienne przekształcone, wtórna stolarka okienna i drzwiowa, pozostałości ceglanych fryzów. Obiekt zlokalizowany poza zabytkowym układem przestrzennym, w otoczeniu współczesnej zabudowy. Obiekt nieużytkowany, w złym stanie technicznym.			

Leszczyny

Rybnicka
95

Budynek
mieszkalny

Uzasadnienie

Budynek silnie przekształcony, ceglane elewacje potynkowane, pozbawione elementów wystroju, przekształcone otwory okienne. Obiekt utracił swój charakter zabytkowy. Budynek lokalizowany poza jednolitym układem zabytkowym, w rozproszonej współczesnej zabudowie.

Stan z 2017 r (karta GEZ).

Stan obecny

Stanowice

Szkolna 19

Budynek
mieszkalny

Uzasadnienie

Budynek silnie przekształcony, elewacje pozbawione elementów wystroju, przekształcone otwory okienne. Obiekt utracił swój charakter zabytkowy. Budynek zlokalizowany poza jednolitym układem zabytkowym, w rozproszonej współczesnej zabudowie.

Stanowice	Szkolna 27	Budynek mieszkalno-gospodarczy	
<p>Uzasadnienie</p> <p>Budynek przekształcony. Zachowana kubatura budynku, elewacje przekształcone, pozbawione wystroju. Otwory okienne, stolarka okienna wtórna nienawiązująca do oryginalnej. Obiekt w złym stanie technicznym. Budynek lokalizowany poza jednolitym układem zabytkowym, w rozproszonej współczesnej zabudowie. Niewielkie wartości zabytkowe.</p>			
Stanowice	Wyzwolenia 91	Budynek mieszkalny	
<p>Uzasadnienie</p> <p>Budynek nie istnieje</p>			
Stanowice	Zwycięstwa 69	Budynek mieszkalny	
<p>Uzasadnienie</p> <p>Budynek przekształcony pozbawiony wystroju elewacji. Otwory okienne i stolarka okienna wtórna. Obiekt zlokalizowany w rozproszonej zabudowie. Obiekt utracił znacząco zabytkowy charakter.</p>			
Szczejkowice	Wiejska	Dworzec kolejowy	
<p>Uzasadnienie</p> <p>Budynek nie istnieje</p>			
Szczejkowice	Wiejska 6	Budynek mieszkalny	
<p>Uzasadnienie</p> <p>Wydana pozytywna opinia WKZ na rozbiórkę</p>			

Szczejkowice	Wiejska 8	Budynek mieszkalny	
<p>Uzasadnienie Budynek przekształcony pozbawiony wystroju elewacji. Otwory okienne i stolarka okienna wtórna. Obiekt zlokalizowany w rozproszonej zabudowie. Obiekt utracił znacząco zabytkowy charakter.</p>			
Przegędza	Szkolna 23	Budynek mieszkalny	
<p>Uzasadnienie Budynek przekształcony pozbawiony wystroju elewacji. Otwory okienne i stolarka okienna wtórna. Obiekt zlokalizowany w rozproszonej zabudowie, poza historycznym układem. Obiekt utracił znacząco zabytkowy charakter.</p>			
Belk	Jasna 72 D	Budynek mieszkalny	
<p>Budynek przekształcony, zachowana jedynie kubatura obiektu. Obiekt pozbawiony wystroju elewacji. Otwory okienne przekształcone, stolarka okienna wtórna. Obiekt zlokalizowany w rozproszonej współczesnej zabudowie, poza historycznym układem. Obiekt utracił znacząco zabytkowy charakter.</p>			

